

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Disptatio II. De cognitione intuitiua essentiæ ac perfectionis Diuinæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

30 Disp. II. De Deo. Quæst. I. Sect. I.

omnia: negationem, quæ omnia de Deo negat: superlationem quæ Deum euehit supra omnia: Ignorationem, quæ Deum videt in caligine, & non nisi nesciendo nouit. Vide omnino Petavium l. 1.

DISPVTATIO II.

De cognitione intuituæ essentia, ac perfectionis diuina. q. 12.

Videre
Deum, est
participare
Dei vitam.

COGNITIONE obscura, & Ænigmatica quam habent viatores de Deo, intra nebulam, & caliginem, transeo ad visionem illam clarissimam, & facie, ad faciem, quæ beatorum hereditas est. *Gloria Dei viuens homo* (inquit Irenæus 1.4. c. 3.) *vita auctem hominis visio Dei*. Subsistens enim vita participatione Dei eucnit, Dei autem participatione, est videre Deum; quæcumque vero haec tenus dixi, ostendere aliquatenus possunt quanta & quæm stupenda sit magnitudo Dei, nunc quæ dicere aggredimur manifeste demonstrant quæ sit mirabilis eius pulchritudo, quæ defixos beatos tenet aspectu & amore sui, de hac ergo visione ut dicam distincte quatuor video esse capita ad quæ omnia reuocentur. Primum sit possibilis eius, & existentia. Secundum principia effectiva. Tertium causa formalis extrinseca, obiectum scilicet tum primum tum secundarium. Quartum causa formalis intrinseca quidditas nimurum, & proprietates.

Partitio
disputatio-
nis.

QVÆSTIO I.
De possibilite ac existentia visionis Dei.

Art. 1. 3. 4.

Possibilis erit cognitione hæc immediata, clara, propria, si possit intellectus creatus cognoscere Deum in se ipso, facie ad faciem, & sicuti est, vbi duplex est controværsia. Prima vtrum naturaliter id intellectui alicui sit possibile. Secunda vtrum id sit possibile supernaturaliter.

SECTIO I.

De possibilate visionis Dei per vim naturalem.
Artic. 4.

Possit Deum videre naturaliter, est posse producere ac recipere visionem illam tanquam sibi debitam, & proportionatam sine concurtu, aut auxilio indebito. Difficultas igitur est vtrum intellectus aliquis creatus aut etiam creabilis sufficiens habere possit vires, ad videndum eo modo Deum sine vlla eleuatione, in qua sane celeberrima, & difficillima controværsia, video longè facilius esse aliena reiicere quæm statuere certò quid dici debeat; quod tamen vt in re obscurissima præstem clarissimè proponendum in primis est.

§. I.

Status difficultatis, & multiplex ratio dubitandi.

Quid sit
cognitione
intuituæ.

Certum itaque primò est visionem intuituam essentialiter differre à cognitione quæ dicitur abstractiuæ, est autem difficile statuere in quo positum sit esseentialle illud discrimen; primò enim non in eo differunt, quod cognitione abstractiuæ, non omnes attingat formalitates quæ sunt in obiecto, sed præscindat & abstrahat vnam ab alia. Intuituā vero

nulla vtatur abstractione, sed hoc esse falsum ostendetur quæst. 3. Deinde non videntur etiam recte assignare discrimen istud, alij, quod cognitio intuituæ feratur in rem ipsam, vt actu hic & nunc præsentem & existentem. Hoc enim est difficile, quia possibilia cognoscuntur à Deo intuituæ, & si destrueretur existentia obiecti præsentis, relictæ in oculo eius specie, ac visione, non est dubium quin visio mansura esset intuituæ, cum eadem esset, ac prius, alioqui discrimen harum cognitionum esset tantum denominatio extrinseca. Tertiò neque rem omnino explicare videtur sententia communis, visionem intuituam esse illam quæ obiectum cognoscitur per speciem propriam immediatè illud representantem; abstractiuam, quæ cognoscitur per speciem quæ immediate repræsentat alterum. Hoc (inquam) videtur difficile, quia potest Deus sine specie propria producere visionem intuituam, & sine specie aliena producere abstractiuam. Neque satis est dicere quod Deus supplet tunc concursum speciei propriæ; nam queritur in quo differat concursus iste speciei propriæ, à concursu speciei alienæ. Hoc enim est discrimen visionis, & cognitionis abstractiuæ quod inuestigamus. Deinde beati vir dicetur postea creaturas intuituæ in Deo vident, sine specie propria, & Deus se ipsum intuituæ videt in creaturis: ideoque satis etiam non est dicere quod cognitio intuituæ obiectum cognoscatur in se, abstractiuæ vero in alio.

Verum di-
scrimen
cognitionis
intuituæ
us ab ab-
stractiuæ.

Certum igitur secundò est verum discrimen vtriusque huius cognitionis esse, quod intuituæ, ita cognoscatur obiectum vt est in se vt non cognoscatur illud instar alterius, siue prout est alteri simile: abstractiuæ vero, ita cognoscatur illud in alio, vt cognoscatur instar alterius, id est prout simile alteri, & veluti proprietatibus eius indutum; hoc enim conuenit, vt patet, cognitioni cuilibet abstractiuæ, nam per eam apprehenditur Deus ad modum *senis*, & Angelus ad modum *iuuenis alati*. Vnde cognitionem hanc vocat Apostolus per speculum, & Ænigma, quia fit per medium imperfectissimum ad cuius similitudinem concipitur Deus; omnibus autem cognitionibus intuituæ commune est, vt obiectum non apprehendant instar alterius, siue ad modum alterius, vt patet in omni cognitione quæ percipiimus obiecta simul cum sensu; nam ea cognoscimus vt sunt in se ipsis, & vt ita dicam ad modum sui, non ad modum alterius: sic visio Dei, attingit Deum vt est in se non autem ad modum, & instar rerum creatarum, hoc enim vocat Apostolus facie ad faciem, id est sine medio vlo interposito, cuius instar cognoscatur Deus, sed sicut cogniti à Deo sumus, & sicut ego cognosco hominem, inter cuius faciem, & meam nihil omnino interpositum est, & hoc sine dubio significat vulgaris sententia, quæ cognitionem intuituam vocat eam quæ obiectum attingit per species proprias, id est instar sui non instar alterius: abstractiuam quæ fit per species alienas, id est ad modum alterius.

Superezet hæc addere quid sit posse facere aliquid naturaliter, quid posse facere obedientialiter siue supernaturaliter, breuiter dico fieri naturaliter posse illud quod ita est proportionatum vt fieri possit sine concurso indebito, & auxilio improprio: illud autem fieri non potest nisi obedientialiter, quod est ita improprio: ut fieri non possit sine concurso & auxilio indebito, vt patet ex his quæ de potentia obedientiali dicta sunt suo loco. Senus ergo quæstionis est, vtrum cognitione illa Dei vt est in se, & ad modum sui, non autem instar alterius ita sit sublimis, & eleuata vt nullus fieri possit à Deo intellectus, qui elicere vitaliter illam possit nisi eleuatus per concursum indebitum.

Quid si
fieri natu-
raliter aut
supernatu-
raliter.

Ratio

§. II.

Difficultatis resolutio, & efficax eius probatio.

Prima ra-
tio dubi-
tandi.

Ratio dubitandi prius negativa est, quia nullo argumento vel extrinseco, vel intrinseco probatur implicatio creaturae quae Deum videat sine concurso, & auxilio indebito: nihil affertur ex autoritate quod non explicetur facilius: nihil ex ratione quod non solvatur euidenter, vel etiam quod non probetur Deum etiam obedientialiter videri non posse.

Seconda
ratio du-
bitandi.

Secondo argumentatur Durandus in 4. dist. 49. q. 2. omnis potentia cognoscitiva potest naturaliter attingere obiectum quodlibet contentum sub ratione formalis obiecti sui connaturalis; sed Deus propter clarę visibilis continentur sub ratione formalis adäquata intellectus: ergo potest naturaliter illum videre, minor est certa, quia si Deus non continetur sub ratione formalis obiecti intellectus, ne supernaturaliter quidem attingi posset ab intellectu, in modo obiectum adäquatum eius est ens ut sic: ergo nullum excludit ens, maior ergo probatur, intellectus potest attingere naturaliter totum illud cum quo habet proportionem connaturalem, sed habet proportionem cum omni eo quod continetur sub ratione formalis obiecti sui, nam obiectum illud formale non est aliud quam proportio talis obiecti cum potentia, ergo. &c. Confirmatur quia potest Angelus cognoscere naturaliter totum illud cuius superat naturaliter perfectionem, sed superat naturaliter totam perfectionem visionis beatæ, ergo naturaliter potest illum videre: ergo illa non est supernaturalis.

Tertia ra-
tio dubi-
tandi ra-
tio ex Mo-
lia.

Tertio argumentatur Molina difficultissime: potest intellectus aliquis creari a Deo qui continet in se totam perfectionem coniuncti ex intellectu S. Petri & lumine gloriae, ille intellectus videret Deum connaturaliter aequaliter ac nunc connaturaliter Deum videt intellectus D. Petri iunctus cum lumine gloriae; nam certum est quod huic coniuncto connaturaliter debita est visio Dei: ergo potest creari a Deo intellectus qui sine auxilio indebito Deum videat. Probatur maior quocunque intellectu habente vim finitam ad intelligendum, potest creari a Deo intellectus perfectior & perfectior in infinitum vim habens ad intelligendum; sed coniunctum ex intellectu & lumine gloriae finitam vim habet ad intelligendum, ergo Deus facere potest intellectum qui saltem aequaliter habeat vim ad intelligendum ac coniunctum illud ex intellectu & lumine. Cur enim sicut Deus facit in Angelis species quae continent perfectionem plurimum aliarum specierum, non poterit facere intellectum qui continet perfectionem intellectus, & luminis gloriae.

Quarta ra-
tio dubi-
tandi de
substantia
supernatu-
rali.

Quarto si potest dari substantia supernaturalis, dari etiam poterit intellectus qui videat Deum connaturaliter; non ostenditur implicare substantiam supernaturalem, ergo neque implicat intellectus Deum videns connaturaliter, maior euidens est, quia substantia illa vocatur tantum supernaturalis cui debita essent accidentia ista supernaturalia, lumen gloriae, visio Dei, &c. Probatur minor, nulla esse potest maior ratio cur creari possit accidentis supernaturale, quam substantia; ordo enim substantiarum non est inferior ordine accidentium, neque Deus est minus potens in creandis substantiis quam in accidentibus, sed potest creare accidentia supernaturalia, ergo & substantias. Deinde Deus est sine dubio substantia supernaturalis, Christus est compositum substantiale supernaturale. Neque dubitari potest quin Unio hypostatica, sit substantialis & supernaturalis, ergo substantia supernaturalis non implicat, cui debitum sit lumen gloriae, quod etiam sine dubio fuit debitum Christo Domino. Denique si est possibilis virtus supernaturalis, cur erunt impossibilis intellectus & voluntas eiusdem ordinis.

Dico primò nulla creatura existens, aut de potentia ordinaria creabilis, Deum videre potest per vires naturae. Ita Catholici omnes contra Eunomium & Aëtium, & qui eos sequuti sunt, hæreticos Anomæos, stultissimè afferentes, Deum non minus notum nobis esse quam sibi, idem necessariò supponebat Pelagius, negans necessariam esse gratiam ad beatitudinis asequectionem & expresse tenebant Beguardi, & Beguinæ ut refertur in Concilio Vienensis sub Clemente V. neque Durandus excusari ab eo errore potest, quantumuis benignè illum exponat Molina.

Primo enim apertæ in eam rem sunt scripturæ. 1. ad Timotheum 6. *Beatus, & solus potens, &c. qui lucem habitat inaccessibilem, quem nemo hominum vidit sed nec videre potest, &c.* 1. dicitur solus esse immortalis ac inuisibilis. Deinde solus Deus dicitur cognitionis illius esse causa Rom. 6. *Stipendium peccati mors gratia autem Dei vita eterna. Psalm. 83. gratiam, & gloriam dabit Dominus, 1. ad Corinthios 2. que Dei sunt nemo nouit nisi spiritus Dei, Matth. 11. nemo nouit filium nisi pater, neque patrem quis nouit nisi filium, &c.*

Secundò idem expresse definitum habetur a Clemente V. in Concilio Vienensis aduersus Beguardos ut refertur Clementina ad nostrum, de hæreticis, & in omnibus Conciliis, ubi damnatus est Pelagius negans necessitatem gratiæ supernaturalis ad gloriam promerendam. Et nouissimè à Pio V. & Gregorio X III. inter errores Michaëlis Baij, etiam ille damnatus est, art. 11. & 18.

Tertiò idem vnamiter tradunt patres. Irenæus 1. 4. c. 37. *Homo ipsum non videt, ille autem volens videtur ab hominibus quibus vult, incapabilis & incomprehensibilis, visibilem se comprehensibilem, & capacem hominibus praestat, S. Maximus Centuria 1. non potest anima ad cognitionem Dei attolli, nisi condescensu quodam usus, ipsam animam tangat, & ad se euehat, Athanasius orat. contra Idola, Deum à nemine cognosci posse nisi per effectus fusè probat & eleganter. Nazianzenus orat. 2. de Theologia. *Idcirco media (inquit) inter nos ac Deum corporeæ hac caligo interiecta est, non secus ac nubes illa inter Ægyptos & hebreos: posuit enim tenebras latibulum suum hoc est crassitatem nostram, idem afferunt Basilius 1. contra Eunomium. Cyrus 1. 11. Thesauri, & Chrysostomus hornilijs quinque de incomprehensibili Dei natura, adeò ut vius sit contrario errori fauere ut dicetur postea. Inter Latinos Patres eximiè probat hoc Augustinus epist. 112. c. 14. & 1. 12. ciuitatis c. 9. adeò ut hoc omnino sit de fide.**

Quarto ratio naturalis quæ illud probet difficultè inuenitur ut constabit ex sequenti assertione.

Dico secundò nullus intellectus creabilis est a Deo qui Deum intuitu cognoscere possit per vires naturæ, ita etiam Theologi ferè omnes cum S. Thomas hic & Scoto in 4. dist. 49. quæst. 11. nonnulli autem licet idem sentiant, aiunt tamen, id vix demonstrari. Maior in 4. dist. 49. q. 4. Molina q. 12. art. 5. disp. 2. Herice disp. 48. 64. Albertinus principio 1. Philosophice, q. 3. Theologica, Valentia p. 3. Beccanu t. 1. c. 9. q. 5. Rimalda 1. 1. d. 23. sect. 1.

Primo enim ita omnino colligitur ex scripturis vbi absolutè solus Deus esse dicitur inuisibilis, & eius perfectiones appellantur inuisibilia Dei, hoc autem est fallit, si alicui creatura possibili est naturaliter Visibilis, dicitur etiam *habere lucem inaccessibilis*, ad quod exigitur ut illa nemini sit accessibilis sicut

Nullus
creaturo
visio Dei
est natura
lis.Prima pro-
batio ex
scripturis.Secunda
probatio
ex Conci-
liis.Tertia
probatio
ex patri-
bus.Nullus
creaturo
possibili
visio Dei
est natura
lis.

Probatur
ex scriptu-
ris.

sicut antequam esset homo impropriè dictus fuisset sol esse inuisibilis. Deinde dicitur solus filius nouis patrem, neque patrem quisquam nouit nisi filius. Hoc (inquam) verum esse non possèt, si esset possibilis aliqua creatura quæ Deum videret naturaliter. Præterea vita eterna non esset absolute gratia supernaturalis, & omnia auxilia quibus illam meremur non dicerentur esse supernaturalia, & exigere auxilium supernaturale, si autem compararentur cum solis creaturis existentibus, verum hoc non esset; sicut perfectio supremi Angeli si non existeret non posset dici supernaturalis, unde argumentari licet efficaciter. Certum est visionem beatam esse supernaturalem, sed quod non superat exigentiam creaturæ cuiuscunq; possibilis, sed tantum existentis non est supernaturale, alioqui proprietates supremi Angeli si non existeret, vt dixi, essent supernaturales respectu hominum, & aliorum Angelorum, ergo, &c.

Probatur
ex patri-
bus.

Secundò illud est etiam de mente patrum qui dicunt absolute Dei visionem superare vires omnis creatura, v.g. Dionysius, *Vincit omnem rationem*, (inquit) & mentem. S. Maximus, *omnium mente præditorum fugit intellectum*. Cyrilus, *nullus Naturæ deitatis capax est intellectus*. Deinde dicunt sæpiissimè nullam creaturam quia ex nihilo facta est, esse posse naturaliter impeccabilem, si autem naturaliter posset videre Deum, naturaliter esse posset incapax peccati ex se ipsa; quia cum visione Dei stare non potest peccatum. Hac autem doctrina est Augustini, Fulgentij, Anselmi, & aliorum. Unde argumentari etiam licet, nam nulla ratio probare potest nullam esse creaturam actu existentem quæ videre possit Deum, quæ non probetur id esse impossibile omni creaturæ, etiam possibili, vt patebit considerant; solus enim excessus infinitus perfectionis probare hoc potest de creatura existente, sed quælibet creatura possibilis infinitè à Deo distat, ergo neque illa Deum potest videre naturaliter. Neque valeret quod obijcit Hericæ, intellectum etiam instruunt lumine gloria infinitè à Deo distare, & tamen videri Deum ab eo connaturaliter; Negatur enim patitas, quia intellectus cum lumine gloria obedientialiter tantum & supernaturaliter ac instrumentaliter producit visionem vt dicetur postea.

Probatio
S. Thomæ.

Tertiò ratio S. Thomæ hic art. 5. & 1.3. contra gentes c. 52. optima est, sed difficillima & à Scoto aliisque tum recentioribus, tum antiquioribus latè impugnata, sed eam defendunt Suarez, Fafolus, Albertinus, Arrubal, Recupitus. Fundatur autem in eo principio quod modus cognoscendi, sequatur modum effendi, unde fit vt Deus qui est actus purus nulli creaturæ obijci possit nisi modo potentiali non autem eo modo quo est in se sive vt est actus purus, videtur autem sic clarè proponi posse.

Deus non potest videri naturaliter ab ullo intellectu creibili prout est in se, si non possit obijci intellectu potentiali prout est actus purus, sed tantum instar entis potentialis; sed intellectu potentiali non potest obijci prout est actus purus: ergo non potest videri naturaliter ab ullo intellectu creibili eo modo quo est in se, sed semper obijcitur instar entis potentialis. Probatur minor, nam in maiori non est difficultas. Obiectum cognitum semper obijcitur intellectu cognoscenti, secundum modum immaterialitatis ipsius cognoscentis, sed modus immaterialitatis intellectus potentialis est potentialis, igitur obiectum cognitum semper repræsentatur per modum potentialis, minor euidens est; nam modus immaterialitatis seu abstractionis à materia duplex est, alter est iunctus simplicitati qui solius Dei proprius est: alter compositioni, qui conuenit omni enti

potentiali, etiam si unum ens potentiale sit immaterialius quam aliud non genericè sed specificè, nam supremus Angelus est immaterialior specificè Angelis inferioribus, sed non genericè, quia semper est potentialis.

Tota difficultas est in maiori quam sic probo primò à priori, ex notissimo illo Axiomate quod modus operandi, sic sequitur semper modum effendi, vt non possit esse illo perfectior; nam operatio est ab ipso esse, ergo necessariò illud sequitur, neque potest illud superare si est naturalis, actus ergo naturalis, proportionari debet potentia, atque adeò efficiencia. Et hæc commensuratio actus ad potentiam non debet esse solum entitatiua sed etiam repræsentatiua, vt rectè notat Recupitus l. 6. quæst. 3. n. 31. adeò vt substantia cognoscendi, proportionetur, tum secundum entitatem, tum secundum repræsentationem, repræsentando scilicet obiectum iuxta modum immaterialitatis quem habet cognoscens, quia quidquid recipitur ad modum recipientis recipitur. Confirmatur quia tota vis intelligendi fundatur in abstractione à materia, vt suppono ex Philosophia, ergo potentia cognoscens superari non potest à modo immaterialitatis obiecti cogniti, alioqui naturaliter perfectiorem haberet modum cognitionis quam immaterialitatis.

Maior
priori pro-
bata.

Deinde à posteriori probatur eadem maior. Nam tota ratio cur nulla potentia materialis potest cognoscere rem spiritualem, est, quia obiectum, & potentia debent conuenire in modo immaterialitatis; similiter nulla potest afferri alia ratio, cur anima quamdiu est in corpore non possit intelligere spiritualia, nisi ad modum corporum; Deum enim obijcimus menti per modum sensus, Angelum per modum iuuenis alati, nam ideo tantum hoc euenit, quia obiectum non repræsentatur potentia nisi secundum modum immaterialitatis in quo est potentia, quod si verum est, manifestè sequitur quod intellectui potentiali actus purus repræsentari non potest naturaliter nisi ad modum entis potentialis, sicut experimur quod intellectui affixo materia non repræsentatur Angelus nisi ad modum entis materialis, & experimur etiam quod oculus qui flauo colore tintitus est, omnia flava videt, & interposito vitro viridi omnia videt viridia.

Altera
probatio
maioris à
posteriori.

Hæc est vera & solidissima ratio S. Thomæ ducta ex puritate actus, cui similis etiam illa est quæ duci potest ex infinite; nulla enim potentia finita magis potest naturaliter attingere obiectum infinitum prout infinitum, quam effectum infinitum; sed non potest attingere naturaliter effectum infinitum: ergo neque obiectum infinitum vt infinitum. Probatur maior, nam potentia intelligens non minus est finita in ratione intelligentis, quam in ratione efficientis, sed propter limitationem in ratione efficientis nihil potest producere nisi finitum, ergo propter limitationem in ratione intelligentis nihil infinitum attingere potest vt infinitum, sicut certum est esse impossibilem potentiam visuam finitam quæ naturaliter attingat coloratum infinitè extensem, & intellectum finitum qui cognoscatur naturaliter infinita possibilia.

Dices primò ex Scoto & alijs qui rationem sancti Thomæ allatam pluribus, & difficilibus impugnant argumentis. Si enim valeret illa, sequeretur quod Angelus inferior cognoscere non posset intuitu Angelum superiore, quia excedit ab eo in modo effendi. Sequeretur etiam quod ne abstractione quidem ab intellectu creato potest Deus cognosci nam de omni cognitione militat æqualiter ratio, quod obiectum non potest excedere potentiam in modo effendi. Denique visio beata est potentialis, & finita,

Ratio
S. Thomæ
à Scoto
impug-
nata.

&

& tamen attingit actum purum, & infinitum ut in se est, ergo intellectus potentialis, & finitus potest similiter attingere actum purum, & infinitum; cur enim visio immediatè hoc potest, intellectus immediatè non potest. Similiter intellectus instrutus lumine gloriae cognoscit intuitiū Deum connaturaliter, & tamen est potentialis, ergo intellectus potentialis & finitus potest attingere connaturaliter actum purum.

Reſpond. Angelum ſuperiorē attingi poſſe intuitiū ab Angelo inferiori, quia licet excedat eum in nobilitate quaſi ſpecificē, eſt tamen intra eundem gradum genericum immaterialitatis ſeu abſtraktionis à materia, ut oſtendi. Deus autem eſt in gradu immaterialitatis ſuperiori cum excludat potentialitatem & finitatem; abſtrahit enim non ſolū à materia ſenſibili, & intelligibili, ſed etiam ab omni potentialitate. Denique nego ſequi quod abſtractiū non poſſit cognoscī actus purus ab intellectu potentiali, quia cognitio hæc abſtractiū obiicit ſibi Deum modo potentiali, cum non attingat Deum eo modo quo eſt in ſe, ſed ſecundum modum ſuū. Faſe tor viſionem potentialē & finitam verſari poſſe circa obiectum purum & infinitum, nego id poſſe intellectū potentialē & finitum: ratio eſt quia non neceſſariō datur proportionē inter actionem, & effectū, ſicut datur inter agens principale, & terminum, ut patet, nam actio cum ſit via, & tendentia ignobilior eſſe poſſet effectu, agens principale non poſſet. Dixi principale ut præcludere vltimam instantiam de intellectu habente lumen gloriae qui licet potentialis ac finitus, attingit tamen actum purum, ſed attingit ut instrumentum Dei ut poſtea dicam. Tantum addo ſimili argumento probari poſſe, quod creatura poſſet creare principaliter, quia creatio attingit effectum ex nihilo.

Secunda impugnatio ratio- nis sancti Thomæ. Dices ſecundō tunc obiectum eſt in cognoscente ſecundum modum naturæ cognoscentis, quando actio eſt proportionata cognolenti; ſed viſio Dei eſt ſemper potentialis, & finita, eriamſi cognoscatur Deus intuitiū, ergo licet cognoscatur Deus intuitiū, obiectum erit in cognoscente ſecundum modum cognoscentis. Deinde ſi obiectum & potentia conuenire debent in modo eſſendi, Deus non poſſet cognoscere creaturam: ſubſtantia non poſſet cognoscere accidens: potentia composita non poſſet cognoscere nudam eſſentiam, præſcindendo ab omni compositione cum accidentibus: intellectus ſingularis non poſſet cognoscere vniuersale vi- detur enim eadem ratio. Denique certum eſt quod cognoscimus naturaliter Deum non eſſe potentialē & finitum: ergo poſſet cognoscī à nobis Deus ſub ratione actus puri, & infiniti.

Reſp. actionem eſſe debere proportionatā cognoscenti, non ſolū entitatiū, adeo ut ſit potentialis ſicut cognoscens eſt potentialis, ſed etiam repræſentatiū eſt adeo ut repræſenteret tantum tanquam potentiale ut ſatis probatum eſt, alioqui obiectum non repræſentabitur cognoscenti per modum abſtraktionis à materia propria cognoscentis. Cum dixi debere obiectum, & potentiam conuenire in modo immaterialitatis, ſignificauit tantum quod non debet obiectum excede re; ſi enim excedatur cognoscī poſſet, ſicut cauſa producere poſſet effectum imperfetiōrem, non autem perfectiōrem. Vnde mirum non eſt quod Deus cognoscat creaturam, ſubſtantia cognoscat accidens, potentia composita cognoscere poſſet nudam eſſentiam præſcītū ſimplicem; quia non propterea huicmodi eſſentia excedit modum eſſendi potentia composita, neque obiectum vniuersale, ſuperat modum immaterialitatis intellectus ſingularis. Faſe tor

Tom. I.

cognosci à nobis naturaliter quod Deus non ſit potentialis & finitus, atque adeo cognosci negatiū quod ſit actus purus, & infinitus quod non excedit modum eſſendi intellectus potentialis, excederet autem ſi cognosceretur poſitiū ut actus purus, & infinitus.

S. III.

Duplex alia probatio poſita veritatis.

Quarta probatio. **Q**uarto argumentari efficaciter licet cum Vasque, Salas, Conink, implicat creatura quaſe per vires libi proprias ſit impeccabilis, ſit Dei amica & filia naturalis, ſit beata ex ſe ipſa connaturaliter, crea- tura cui connaturalis eſſet viſio Dei, haberet hæc omnia naturaliter; nam cum viſione Dei repugnat peccatum, gratia eſt connaturalis videnti Deum, & viſio eſt ipſa beatitudo: ergo implicat creatura quaſe Deum videat naturaliter. Minor eſt euidentis, quia cum viſione Dei repugnat peccatum, cum ergo hæc creatura contineret eminenter viſionem Dei, & totam eius perfectionem contineret etiam repugnantiam cum peccato, deinde per ſua naturalia poſſet habere viſionem Dei, ergo etiam per ſua naturalia poſſet habere repugnantiam cum peccato, & filiationem Dei.

Tota ergo difficultas eſt in maiori quaſe probatur primò ut dixi ex doctrina patrum vulgo afferentium, impeccabilitatem nulli creaturæ eſſe poſſe naturali- lem, quia eſt facta ex nihilo, atque adeo ad nihilum tendit, & defluit, ut ait Gregorius l. 3. Moraliū c. 25. vel eriam quia ſolum eſt ſumnum bonum quod vitiari non poſſet, alia omnia vitiari poſſe, quia per ſe ipſa nihil ſunt, ut ait Augustinus l. de vera reli- gione c. 9. Deinde argumentor omissis creaturæ ex ſua natura eſt peccabilis ſi ex ſua natura poſſet deſle- ctere à regula, ſed nulla eſt creatura quaſe non poſſit deſle- ctere à regula, ergo, &c. Probatur minor omissis creaturæ quaſe deſle- ctere non poſſet à regula, eſt eſſentialiter ſua regula, ſi enim non eſt ſua regula, deſle- ctere ab ea poſſet, ſed quælibet creatura diſtingui- ur ab ea regula, ergo poſſet ab ea deſle- ctere.

Deinde, alterum membrum erat quod creatura naturaliter eſſe non poſſet filia Dei, hæres per natu- ram, & confors naturæ diuina. Probatur, quia illa natura cui ſeruitus eſt naturalis, non poſſet eſſe filia, & amica & hæres ſui Domini, ſed quælibet crea- tura naturaliter eſt ſerua ergo, &c. Deinde illa crea- tura non eſſet filia ſolū adoptiua, ſed verè naturalis, quia filiatio eſſet ei naturalis, repugnat autem adoptioni ut ſit naturalis.

Denique, vltimum membrum erat de beatitudine quam ex ſe habere nulla creatura poſſet, ut diſerte afferit Augustinus l. 3. contra Maximinum c. 12. & ſententia 143. apud Proſperum. Probatur: quia beatitudo eſt poſſeffio Dei, ſed nulli ſeruo naturalis eſt poſſeffio ſui Domini, ergo, &c. Deinde illa creatura quaſe videret Deum connaturaliter, videret decretū liberā, ergo naturaliter cognosceret futura; atque ita cognitio futurorum non eſſet certa nota diuinitatis, inđ ſicut nulla creatura naturaliter par- ticipare poſſet aeternitatem, imminutatem, omni- potentiam Dei, ſic neque poſſet participare beatitudinem.

Dices primò cum Herice creaturam illam radica- liter tantum fore impeccabilem non autem formaliter, quia poſſet illi Deus negare concurſum ad vi- ſionem debitam. Sed contra: nam illa creatura contineret perfectionem viſionis quam naturaliter pro- duceret, ergo haberet naturalem, repu- gnantiam cum peccato. Deinde ſi debita illi eſſet

Quarta probatio.

Creatura naturaliter eſſe non poſſet im- peccabilis.

Nulli creature; naturalis eſt filiatio diuina.

Beatitudo eſt ſuper naturalis.

E viſio;

visio, non deberet illam Deus negare, ut peccare posset. Denique semper verum est, quod per sua naturalia esse posset impeccabilis.

Dices secundò, Christo Domino connaturalis est semper seruitus, cum debito filiationis & beatitudinis, ergo cum titulo seruitus non pugnat filiatione & beatitudine debita naturaliter.

Respondeo manifestam esse disparitatem etiam si concedatur Christum esse seruum Dei; nam seruitus, & filiatione naturalis sunt incompatibilis in natura quæ unita non est persona Domini, sed non sunt incompatibilis vbi est unio cum persona Domini, qualis est in Christo Domino.

Dices tertio, homo habens gratiam est verè seruus, & tamen connaturaliter est amicus, filius, hæres, & beatus: ergo ista creatura quæ haberet totam perfectionem gratiae posset esse serua, & tamen esse filia, &c. Ostende autem implicare creaturam quæ habeat totam perfectionem gratiae.

Respondeo implicare huiusmodi creaturam, quia est naturaliter impeccabilis, & filia non solum adoptiva, sed naturalis, homo habens gratiam ut sic est impeccabilis accidentaliter, & filius adoptivus, quod non repugnat seruituti naturali, sicut repugnat impeccabilis & filiatione naturalis.

Impossibilitas substantiae supernaturalis.

Quinto denique cum Suare, Vasque, Recupito efficaciter argumentor ex impossibilitate substantiae supernaturalis, quam supra indicau. Si visio Dei posset esse connaturalis alicui subiecto creabili, dari posset diuinitus aliqua substantia supernaturalis, illa est profus impossibilis, ergo nulli creaturæ possibili potest visio esse connaturalis: maiores concedunt aduersarij, & contendunt illam creaturam non posse habere connaturalitatem ad hæc accidentalia supernaturalia nisi quia est supernaturalis.

Probatur ex variis incommode dis.

Minorem ergo cum communi, & verissima sententia sic probo, si daretur substantia supernaturalis, id est illa, esset talis, quia conuenirent ei accidentia supernaturalia, & accidentia dicerentur supernaturalia, quia conuenirent substantiae supernaturali hoc dico primò non potest sine vero circulo, & vitiis a perfectione principij, ergo nulla potest esse substantia supernaturalis. Deinde lumen gloriae vel est supernaturalis quod excedat omnem intellectum possibilem: vel quod excedat aliquem intellectum determinatum verbi gratia humanum & Angelicum. Si primum, ergo illud nulli substantiae possibili est potest connaturale: si secundum ergo perfectio supremi Angeli est supernaturalis, quia excedit perfectionem Angelorum inferiorum, in modo perfectio qualibet Angelica erit supernaturalis quia excedit perfectionem humanam. Nam ad supernaturalitatem, sufficit per te ut excedat aliquam perfectionem creatam determinatam: si enim excedere debet omnem perfectionem creabilem, ergo visio beata nulli naturæ creabili erit naturalis vnde.

Probatur à priori.

Ratio dicitur à priori, ens supernaturale dicitur illud quod excedit exigentiam omnis naturæ creabilis quæcumque illa sit, visio beata est supernaturalis ut facient aduersarij, ergo excedit exigentiam cuiuscumque naturæ creabilis. Major probatur quia si excederet tantum perfectionem naturæ creatae non autem creabilis, omnes creaturæ possibles quæ sunt perfectiores ijs, quæ creatæ sunt, essent supernaturales ut nuper dixi, quia excedunt perfectionem naturæ creatae.

Deinde argumentor efficaciter & ostendo supernaturalitatem implicare contradictionem, cum substantia creata, implicat id quod est natura, esse supra naturam, omnis substantia est natura, & ens su-

pernaturale est supra naturam, ergo implicat substantia supernaturalis. Major est in terminis nota probatur minor, illud est natura quod est principium motus, & quietis eius in quo est; nulla est substantia quæ non sit huiusmodi principium, ergo nulla est quæ non sit natura, in ea propria significatio, quæ ens supernaturale dicitur esse supra naturam; nam esse supra naturam, est, esse supra substantiam quæ sit principium motus, & quietis in se ipsa. Dicatur: enim quid significare aliud possit natura quando dicitur supernaturale illud esse quod est supra naturam, nihil significare aliud potest quam id quod est supra substantiam, quæ est creata & principium motus in se ipsa.

Dices primò, accidens supernaturale dicitur quod est supra omnem exigentiam substantia naturalis, non autem quod est supra exigentiam substantia supernaturalis. Sed contra, nam erit (ut dixi) manifestus circulus, cum accidens dicatur supernaturale propter substantiam supernaturalem, & substantia sit supernaturalis propter accidentia supernaturalia. Deinde ostendi, ens supernaturale necessario esse supra exigentiam omnis naturæ creabilis; si enim est supra exigentiam tantum alicuius naturæ, iam omnine accidens altero perfectius erit supernaturale: cum autem dicas illud esse supra exigentiam naturæ naturalis, non supra exigentiam naturæ supernaturalis videris omnino loqui contradictionis. Nam visio beata, est supernaturalis, quia est connaturalis substantiae sive naturæ supernaturali, non autem substantiae sive naturæ naturali. Quod videtur nugatorium, & ponit supernaturitatem in eo quod supererit perfectionem alterius, nam visio est supernaturalis quia debetur substantia excedenti perfectionem carum quæ creatæ sunt. Vnde argumentor, sicut visio Dei connaturalis illi substantiae, est supra exigentiam naturæ supremi Angeli sic perfectio supremi Angeli est supra exigentiam Angeli inferioris, ergo tam est supernaturalis perfectio supremi Angeli quam visio.

Dices secundò, conceptus supernaturalitatis si repugnat cum substantia creata, vel repugnat cum ea ut substantia est, & sic Deus non est substantia supernaturalis: vel repugnat cum ea ut creata est, & sic nulla res creata est potest supernaturalis.

Secunda obiectio.

Respondeo primò quidem Deum propriè loquendo secundum se non est substantiam supernaturalis, est enim verè natura, quamvis in ratione obiecti verè sit supernaturalis, quia non potest attingi ut est in se per actum naturalem, deinde quia infinitè distat ab omni ente creabili etiam supernaturali. Deinde dicere quod supernaturalitas non pugnat cum ratione præcisa substantiae, neque cum ratione creati, sed cum virâque ratione iuncta simul.

Dices tertio, vno hypostatica est substantialis, & supernaturalis. Christus est compositum substantiale supernaturale deinde supernaturalitas vel est perfectio, & sic magis conuenire debet substantiae, quam accidenti quod est minus perfectum, vel est imperfectio, & sic accidens supernaturale minus erit perfectum quam accidentis naturale. Denique omnè accidens dicit naturalem ordinem ad aliquod subiectum, visio Dei est accidens, ergo dicit ordinem ad aliquod subiectum, non ad substantiam naturalem, ergo ad supernaturalem.

Respondeo supernaturalitatem repugnare cum ratione substantiae præsertim create quæ natura est, non repugnare cum natura modi substantialis quia ille non est natura, id est mirum non est quod vno substantialis hypostatica sit supernaturalis. Christus est verè compositum supernaturale cui debi-

ta

ta sunt accidentia supernaturalia quia includit personam incretam. Dixi esse impossibilem substantiam pure creatam, quae sit supernaturalis, non dixi substantiam unitam personae diuinæ substantia liter esse non posse supernaturale, supernaturalitas est vera perfectio, cuius tamen nego capacem esse substantiam quia est natura creata & non potest aduenire subiecto supra exigentiam cuiuscunque subiecti. Eodem autem argumento probaretur formicam esse posse supernaturalem, quia cum sit substantia, nobilior est accidente supernaturali. Denique illa maior distinguitur, omne accidentis dicit ordinem ad subiectum in quo sit naturaliter nego: in quo sit naturaliter vel obedientialiter concedo, accidentis supernaturale dicit ordinem essentiali ad subiectum in quo sit obedientialiter, non in quo sit naturaliter.

§. IV.

Rationes dubitandi dissoluuntur.

*Solutio
primæ du
bitationis.*

AD primam Respond. satis constare quomodo tum ex autoritate, tum ex ratione probetur efficaciter impossibilitas creaturæ, quæ naturaliter Deum videat. Neque probatur iisdem rationibus illum obedientialiter videri non posse, vt satis ostendi, quia obedientialiter producere visionem, est producere illam vt instrumentum Dei, non debet autem instrumentum conuenire in modo essendi cum obiecto, sicut conuenire debet causa principalis.

*Solutio
rationis
Durandi.*

Ad secundam Respond. negando quod omnis potentia cognoscitiva possit cognoscere naturaliter quolibet obiectum contentum sub ratione formalis obiecti sui adæquati: sic enim sequeretur nullum omnino esse obiectum supernaturale. Ad probationem distinguitur maior, intellectus potest naturaliter attingere totum illud cum quo habet proportionem naturalem concedo: cum quo habet proportionem obedientialem nego. Falsum autem est quod intellectus habeat proportionem naturalem cum omni eo quod continetur sub ratione formalis obiecti sui. Nam ratio formalis obiecti adæquati est proportio talis obiecti cum potentia, sed indifferens ad naturalem, & obedientialem; si enim contrahatur per differentiam aliquam proportionatam, habet proportionem naturalem, si per differentiam improprietatem, habet proportionem obedientiam. Cum ergo ens quod est obiectum intellectus, contrahatur ad Deum vt visibilem per differentiam improprietatem, Deus vt visibilis continetur quidem sub ratione formalis obiecti intellectus, sed attingi non potest naturaliter. Deus autem vt cognoscibilis per species alienas est omnino proportionatus intellectui & ab eo naturaliter attingi potest. Ad confirmationem. Resp. eodem argumento probari posse quod formica cognoscere possit visionem beatam, cuius perfectionem superat cum sit substantia. Distinguitur ergo hæc propositio, Angelus potest cognoscere illud totum cuius perfectionem superat, secundum omnem rationem tum genericam, tum specificam concedo: si supereret in una ratione, in altera supereret nego, visio beata secundum rationem accidentis imperfectior est Angelo, secundum rationem supernaturalitatis perfectior illo est, vt ex dictis patet.

*Solutio
rationis
Molinæ.*

Ad tertiam Respond. primò negando absolute illum maiorem potest intellectus aliquis creari à Deo qui contineat in se totam perfectionem coniuncti ex intellectu & lumine gloriae. Ad probationem distinguitur illa maior quolibet finito fieri à Deo potest aliquid perfectius, quod sit in eodem ordi-

Tom. I.

ne concedo, quod sit in diuerso ordine, & genere nego, verbi gratia etiam si homo finitus sit, implicat tamen vt Deus faciat formicam perfectiorem hominem, gratia est finita, neque tamen fieri à Deo potest calor perfectior gratia. Cum ergo intellectus sit diuersi ordinis, & inferioris quam lumen gloriae quantumvis infinitè crescat, non æquabit perfectionem luminis gloriae, intellectus autem supernaturalis implicat, quia implicat substantia supernaturalis vt dixi, est enim intellectus alicuius substantiae quæ non posset esse naturalis.

Deinde minor etiam huius argumenti distingui debet, ille intellectus videret Deum connaturaliter, principaliter nego, instrumentaliter concedo; implicaret autem vt intellectus ille habens perfectionem coniuncti videret instrumentaliter, quia si visio connaturaliter ei esset debita, non posset esse instrumentum obedientiale, ad illam eliciendam, sed nec posset producere principaliter, quia sic excederet vires huius coniuncti, quod Deum vider obedientialiter.

Instabis primò cum *Herice* potest Deus facere intellectum adèd perfectum vt adæquet coniunctum ex intellectu humano, & habitu supernaturali, qui comprehendit Angelum, ergo potest facere intellectum æquè perfectum, ac coniunctum ex intellectu, & lumine gloriae, quia sicut intellectus humanus ad videndum Deum eget auxilio supernaturali sic etiam eo indiget ad comprehendendum Angelum, antecedens pater, quia supremus Angelus naturaliter comprehendit Angelum illum quem homo comprehendere non potest sine auxilio supernaturali.

*Prima in
stantia.*

Respond. negando consequentiam, est enim disparitas inter comprehensionem Angeli & visionem Dei, nam comprehensio Angeli potest esse naturalis intellectui alicui, idè non est mirum quod Deus possit creare intellectum cum tota perfectione coniuncti ex intellectu, & auxilio eleuante ad comprehensionem Angeli, visio autem Dei nulli potest intellectui creata esse connaturalis, idè repugnat vt aliquis intellectus habeat perfectionem coniuncti ex intellectu & lumine gloriae.

*Secun
dum in
stantia.*

Instabis secundò si alicui intellectui adderetur perfectio quam habet lumen gloriae, non propterea intellectus definieret esse intellectus, neque definieret esse finitus, neque creatus, ergo non repugnat vt illa perfectio addatur intellectui, probo antecedens intellectus cum lumine gloriae est intellectus, & creatus, & finitus, ergo intellectus habens perfectionem coniuncti esset intellectus finitus & creatus. Confirmatur additæ intellectui perfectione entis finiti, & creati non definieret intellectus esse creatus, & finitus, sed additæ perfectione luminis gloriae, adderetur perfectio entis creati, & finiti, ergo, &c.

Respondeo negando primum antecedens, si enim alicui intellectui adderetur perfectio quam habet lumen gloriae definieret esse intellectus; illa enim perfectio repugnat intellectui solitariè sumpto, sicut licet homo iunctus cum leone non definatur esse homo, si tamen homini adderetur natura leonis definieret esse homo vt patet. Substantia iuncta cum accidente substantia est, sed si substantia adderetur perfectio accidentis iam definieret esse substantia.

Ad quartam nihil habeo quod addam ijs quæ dicabam superius de impossibilitate substantiae supernaturalis, ybi soluta sunt omnia quæ opponebantur.

*Solutio
quartæ du
bitatio.*

Tantum dubitari posset, utrum repugnet intellectus qui cognoscat connaturaliter & intuitu res superna

E 2 *superna*

Dubium
n. id est
de intelle-
ctu cognos-
cente na-
turaliter
supernatu-
ralia.

supernaturales v. g. visionem Dei, gratiam, &c. quia illa entia intelligi possunt ab aliquo intellectu, quæ sunt in eodem gradu abstractionis à materia, illa enim ratio erat ob quam negabatur possibilitas intellectus qui Deum naturaliter videat, sed entia supernatura- lia creata sunt in eodem gradu abstractionis cum sint potentialia, ergo possunt ab aliquo intellectu naturaliter videri.

Resp. esse quoque impossibilem intellectum qui naturaliter cognoscat entia supernatura- lia creata, etiam illa sunt in eodem gradu abstractionis in quo est intellectus Angelicus v. g. ratio est quia ille intellectus specificaretur ab obiecto supernaturali, atque ita esset supernaturalis, quod ostendi esse impossibile. Deinde obiectum supernaturalis semper est in proportionatum cum potentia naturali, ergo naturaliter ab ea non potest attingi. Fateor ergo verum esse, quod intellectus non potest vñquam naturaliter cognoscere id quod est in gradu abstractionis superiori, sed nego illum posse cognoscere quidquid est in eodem gradu abstractionis si sit impropositum.

SECTIO II.

De possibiliate visionis Dei per vim supernatu- ralem. Art. I. & 3.

SI non est creabilis à Deo vñllus intellectus, qui naturaliter cum intuiri possit, restat, vt si videatur, aut videri possit, id fiat per elevationem indebitam omni proflus intellectui creato, vbi triplex esse potest dubium. Primo vtrum verè Dei visio sit possibilis intellectui humano & Angelico, sítque actu existens. Secundo vtrum illa sit possibilis demon- strari possit. Tertio vtrum illa sit possibilis oculo corporeo, aut alicui saltem alteri potentiae mate- riali.

§. I.

Vtrum visio Dei sit possibilis intellectui eleuato & vtrum sit actu existens.

Hæretici
plures ne-
garunt vi-
deri Deum
à beatis.

Negarunt beatis facialem hanc Dei visionem Ar- meni apud Alphonsum de Castro, & Armacatum, dicentes Deum per essentiam non cognosci ab illis, sed fulgorem dumtaxat quandam manantem à vultu Dei; quem etiam errorem video tribui Petro Abailardo, & Socio eius Arnaldo Brixiensi licet re- fragetur Valsquez recentiores sanè Graci abierunt in hanc sententiam, & dicunt non videri Deum nisi in luce quadam, & imagine ab eo effluente, quam vo- cant Theophamiam.

Prima ra-
tio dubi-
tandi ex
impropor-
tione ob-
iecti.

Ratio autem dubitandi multiplex omnino, & dif- fícilis est, quam video peti partim ex parte obiecti visi, partim ex parte intellectus videntis. Primo enim argumentor ex improprietate Dei clarè visi cum intellectu creato, nam illud obiectum ab intellectu etiam eleuato non potest attingi, quod non habet proportionem vñllam naturalem cum eo; sed Deus clarè visus non habet vñllam proportionem natural- lem etiam inchoata cum intellectu, ergo, &c. Maiorem admittunt omnes, si enim nulla requireretur proportio etiam inchoata obiecti, & potentiae, pos- set quilibet potentia quodlibet attingere obiectum, & sic oculus posset audire, oculus videre. Probatur maior, vbi est distantia infinita ibi non est pro- portio, sed inter Deum clarè visum, & intellectum est distantia infinita, ergo non est propor- tio etiam inchoata. Probo maiorem, distantia infinita potest illud totum quod facit distantia finita, imò cum contineat distantias omnes finitas, poterit il- lud totum quod possunt omnes distantiae finitæ

sed distantia finita sufficit ad tollendam propor- tionem, imò distantia, & improprietate videntur syn- onyma, ergo distantia infinita tolleret omnem propor- tionem.

Neque satis est dicere inter Deum clarè visum, & intellectum, non esse proportionem in ratione entis, sed in ratione, obiecti & potentiae. Contra enim est quia illa ratio obiecti & potentiae, est ratio realis, ergo est ratio entis: ergo illud distat in ratione obiecti & potentiae quod distat in ratione entis.

Secundò obiectum omnino supernaturale vt sic, non est intra latitudinem obiecti adæquati potentiae creatæ, Deus clarè visus est obiectum supernaturale (vt dixi) ergo non est intra latitudinem obiecti adæquati potentiae creatæ. Probatur maior illud non est obiectum potentiae creatæ à quo potentia creatæ non potest specificari, sed non potest etiam inadæquatè specificari ab obiecto supernaturali, quia quod secundum se totum est purè naturale, non potest specificari ab ente supernaturali, ergo obiectum supernaturale, non est intra obiectum adæquatum potentiae creatæ.

Neque dicas intellectum non respicere rationem illam supernaturalem vt sic, sed tantum sub ratione quadam communi quæ nec est naturalis, nec supernaturalis, sed abstrahit ab utroque.

Contra enim insto: ordo transcendentalis potentiae ad obiectum antecedit omnem operationem intellectus, illa ratio communis est tantum per intellectum, ergo illa vt sic non respicitur transcendentaliter à potentia. Deinde illud saltem inadæquatè specificat potentiam quod attingitur à potentia, ista ratio supernaturalis attingitur, ergo saltem inadæquatè specificat.

Tertiò quo perfectius est obiectum eo maior de- bet esse perfectio determinata visionis quæ illud at- tingitur quidditatiè prout est in se, Deus est obiectum infinitum simpliciter, ergo visio eius debet esse infinita simpliciter. Probatur maior vt videatur obiectum finitè perfectius alio obiecto finito, necesse est vt visio illius superet determinata perfectione finita visionem obiecti minus perfecti, nam visio equi perfectior est ceteris paribus, quam visio lapidis, ergo vt videatur obiectum infinitè perfectius, oportet vt eius visio superet visionem alterius determinata perfectione infinita. Confirmatur primo nam ideo Deus est infinitus quia superat, & continet, omnes substantias finitas, sed visio Dei superat & continet omnes visiones finitorum obiectorum, ergo est infinita. Confirmatur secundò Deus vt comprehensibilis non magis est infinitus quam vt videndus, sed vt Deus comprehendatur necessaria est infinita cognitio, ergo vt videatur, necessaria est infinita perfectio. Confirmatur tertio quia vt videantur creature omnes possibiles requirunt infinita visio, ergo illa est multò magis necessaria, vt videatur Deus qui est obiectum multò magis infinitum quam omnes crea- turæ simul sumptæ.

Quartò, potentia vitalis non potest eleuari extra suum obiectum, sed Deus vt clarè visibilis non minus est extra obiectum adæquatum intellectus, quam Deus vt comprehensibilis, tota enim ratio cur dicas esse intra obiectum adæquatum est quia Deus vt vi- sibilis est ens, Deus autem vt comprehensibilis est etiam ens.

Quintò, magis distat actus purus ab intellectu potentiali, quam ens spirituale à potentia corporeal saltem possibili, sed neque oculus corporeus, neque vñlla potentia materialis possibilis potest videre ali- quod ens spirituale, ergo intellectus non potest vi- dere Deum. Neque dicas magis distare in ratione per- fectionis non in ratione obiecti. Contra enim, nam

Secunda
ratio dubi-
tandi ex
supernatu-
ralitate
obiecti.

Tertia ra-
tio dubi-
tandi ex
perfec-
tione in-
finita
Dei.

Quarta ra-
tio dubi-
tandi ex
parte in-
tellectus.

Quinta ra-
tio dubi-
tandi ex
partite
potentia-
corporis.

Si actus purus potest esse intra obiectum adæquatum intellectus potentialis, ens etiam spirituale poterit esse intra obiectum adæquatum potentiaæ alicuius materialis, si non existentis saltem possibilis, vel probatur implicantia.

Conclusio certa de fide.

Dicendum tamen primò est, beatos omnes tum Angelos tum homines Deum immediatè in se ipso videre posse, ac de facto videre per auxilium supernaturale. Ita inter Catholicos omnes certum habetur de fide.

Prima probatio ex Scripturis.

Primo enim sic habetur in multis scripturis vtriusque testamenti. *Isaie 33. Regem in degore suo videbunt oculi eius, afficient terram de longe.* id est ut explicat Gregorius in ipso fulgore diuinitatis, sive ut ait *Glossa interlinearis, in ipsa Deitate. Psalmo 83. Ibunt de virtute in virtutem, videbunt Deum Deorum in Sion.* Quod de beata visione interpretantur Augustinus, Lyranus, & alij, primæ *Ioann. 3. Cum apparuerit similes ei erimus, quia videbimus eum sicut est.* id est, immediatè in se ipso, ut explicat Evarist. Papa, Epistola ad Episcopos Africae, Concilium Francofurtense, Epist. ad Episcopos Hispaniæ: primæ ad Corinthios 13. *Videmus nunc per speculum in anigate, tunc autem facie ad faciem.* Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum. vbi Apostolus interpretibus Irenæo lib. 5. cap. 7. & Augustin. lib. 1. de Trinit. cap. 13. cognitionem per species creatas, quam nunc habemus de Deo, *Vocat specularem, & Anigmaticam,* quia mediata est, & obscura, speculum enim significat effectus, in quibus prius cognitis cognoscitur Deus tanquam in caligine: cognitionem verò alterius vitæ, dicit esse facie ad faciem, id est nullo interposito medio, præsentem Deum intuentem, quia clara, & immediata est, vnde addit, *nunc cognosco ex parte,* id est inadæquatè, vel ut explicant alij per partibilia. *Tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.* id est, inquit Anselmus *pure cognoscam eum, sicut ipse me nouit.* Alia etiam loca innumera possunt proferri, *Beati mundo corde, &c. Angeli eorum semper vident faciem patris mei.* Neque obstat quod in scripturis aliquando dicatur Deum videri facie ad faciem, quamvis videatur obscurè tantum, ut *Genesios 32. Vidi Dominum facie ad faciem;* nam reuera quoties hoc dicitur visio facialis significatur, sed Angeli alicuius in corpore assumpto Deum representantis, & ex subiecta materia totòque contextu intelligi debet de corpore visione, loca verò quæ attulì de huiusmodi visione nequeunt intelligi cum dicitur, v. gr. quod Angeli vident faciem patris. Si quando autem dicunt Deum esse inuisibilem, Deum nemo vedit vñquam, non quia Patrem vedit quisquam, &c. de viatoribus explicari debent.

Secunda probatio ex Conciliis & Partibus.

Secundò definita eadem veritas est in Concilio Viennensi, Clementina ad nostrum de Hæreticis, Florentino in litteris vnionis, Tridentino sess. 25. de inuocatione sanctorum. Deinde ab Evaristo epist. 1. citata, ac demum à Benedicto XII. vt probat Bellarmin. vel XI. vt putat Vasq. in extrauagante quam habet Castro verbo *Beatitudo.* Denique consentiunt omnes Patres Nazianz. orat. 26. *Quanta est vilitas nostra, & abiectio, quanta rursus pollicitatio, Deum cognoscere ut cogniti sumus.* Irenæus lib. 4. cap. 34. *Homines igitur videbant Deum, & viuent per visionem immortales facti, & pertingentes usque in Deum.* Vide Vasquem d. 37. cap. 5. vbi plurimos refert, vnu sanc. Chrysostomus difficultia quædam habet loca sed benigne tamen tantus Doctor explicari debet de cognitione adæquata, & comprehensuia.

Tertiò ratio etiam afferri potest, quia solus Deus est obiectua beatitudo Beatorum ut prima secundæ probari solet, ergo beatitudo formalis, perfecta etiam possesso esse debet quæ non potest esse nisi visio di-

stincta & immediata. Aliæ rationes statim examinabuntur accuratiū.

Ad primam Resp. concedendo esse debere proportionem aliquam inter obiectum cognitum & potentiam cognoscentem: sed nego illam proportionem esse posse vllam æqualitatem aut similitudinem perfectionis, in eo enim duntaxat proportio illa consistit, ut obiectum participet rationem formalem obiecti adæquati huius potentia, ratione cuius ab illo attingi possit. Itaque debet esse proportio in ratione obiecti ut cognoscibilis, non in ratione perfectionis, nam auris, v. gr. licet in ratione perfectionis, proportionem habeat cum colore, in ratione tamen obiecti cognoscibilis nullam habet. Deus autem clarè visus licet in ratione perfectionis proportionem cum creato intellectu non habeat, habet tamen proportionem obiecti cognoscibilis ad potentiam, quatenus participat rationem communem obiecti adæquati intellectus. Fateor ergo quod vbi est distantia infinita non est proportio in ratione perfectionis, quamvis esse possit altera illa proportio quam dixi, neque enim illa est proportio in ratione entis absolutè sumpti, sed in ratione entis ut cognoscibilis.

Solutio primæ dubitationis.

Ad secundam Resp. eo argumento probari quod potentia vitalis nullum elicere possit actum supernaturale. Potentia ergo naturalis quatenus est obiectualiter operativa specificari potest ab obiecto supernaturali, quia ut sic est supernaturalis saltem connotatiæ, & licet obiectum supernaturale non contineatur intra obiectum adæquatum potentia naturalis, ut naturalis est, continetur tamen intra obiectum eius ut est obiectualis.

Solutio secundæ dubitationis.

Ad Tertiam Resp. proportionem aliam vocari à Doctoribus Geometricis, aliam Arithmeticam. Geometrica illa dicitur, in qua mensura & quantitas excessus, non est fixa & immobilia secundum gradus perfectionis, sed est transitus ad alteram speciem. Arithmeticæ dicitur illa in qua mensura excessus fixa omnino est & immobilia secundum gradus perfectionis, sicut triplum se habet ad duplum, sic quadruplum se habet ad triplum, inter obiectum, & cognitionem non est proportio illa determinata, & Arithmeticæ, ita vt si obiectum vnum excedat aliud obiectum, in tribus gradibus perfectionis, cognitionem illius excedat tribus gradibus perfectionem visionis alterius, sic enim probatur visionem hominis, v. gr. esse infinitam, quia homo est perfectior infinitis aliis entibus possibilibus, inter obiectum igitur, & cognitionem, est proportio solùm Geometrica, ratione cuius quando perfectius est obiectum, cognitionis etiam sit perfectior, in diuersa specie, non autem secundum eandem mensuram, & quantitatem perfectionis. Si enim obiectum sit infinitè perfectum, cognitionis eius erit in specie nobiliori, quā sit cognitionis cuiuscunq; obiecti inferioris, sed non propterea tamen erit infinita, quia cognitionis non crevit secundum proportionem Arithmeticam, & fixam aliquam quantitatem. Vnde ad argumentum distinguitur maior, quod perfectius est obiectum, eo perfectior est cognitionis determinata perfectione graduali secundum proportionem Arithmeticam per plures gradus perfectionis, nego: secundum proportionem Geometricam, ratione cuius cognitionis sit in altera specie concedo.

Solutio tertiae dubitationis.

Ad primam confirm. absolutè negatur quod id est Deus sit infinitus quia superat omnes substantias finitas: sic enim sequeretur hominem esse infinitum.

Ad secundam confirmat, patebit postea quid de comprehensione dicendum sit, nunc satis est dicere id est cognitionem comprehensionem obiecti infiniti esse infinitam, quia est cognitionis adæquata obiecti

E 3 infiniti

infiniti, quod non conuenit visioni eo ipso quod est intuitiu.

Ad tertiam confirmationem de creaturis possibili-
bus ratio etiam afferetur postea quare cognitio ea-
rum esset infinita, quia esset comprehensiva Dei, ut
probabitur.

Instabis si cognitio alicuius obiecti perfectio-
ris ut vnum, superat determinatam perfectionem cogni-
tionem obiecti minus perfecti; cognitio obiecti ut
sex superabit determinatam perfectionem maiori, cogni-
tionem illam, ergo cognitio obiecti infiniti perfectio-
ris, infinitè superabit illam cognitionem.

Respondetur negando consequentiam, quia cog-
nitio obiecti perfectioris ut vnum, non superat cog-
nitionem obiecti minus perfecti, secundum propor-
tionem fixam & immobilis, sed secundum propor-
tionem Geometricam.

Ad quartam Resp. obiectum adæquatum intelle-
ctus esse ens ut cognoscibile cognitione finita, non
cognoscibile cognitione infinita. Deus ut visibilis,
est cognoscibilis cognitione finita, ideo est intra ob-
iectum adæquatum intellectus creari, Deus ut com-
prehensibilis, non est attingibilis nisi cognitione in-
finita ut probabitur, atque adeò non est intra obie-
ctum intellectus.

Ad quintam constabit ex fine sectionis actum pu-
rum in ratione perfectionis magis distare ab intelle-
ctu, quam ens spiritale distet a potentia materiali:
sed in ratione obiecti minus distare. Quod esse diffi-
cillimum constabit ex ibi dicendis.

§. II.

Vtrum possilitas visionis Dei demonstrari posse.

Dupliciter possilitas rei alicuius potest demon-
strari primò euidenter negatiuè, si soluantur
euidenter argumenta omnia, quibus probari videtur
eius impossibilitas. Secundo euidenter positiuè, si
afferatur medium aliquid quo demonstretur illam
esse possibilem.

Ratio ergo dubitandi primò est, quia possilita-
tem hanc sufficenter demonstrare videtur ratio S.
Thomæ, quam etiam approbat Vasques 1. 2. disp.
20. cap. 2. & petitur ex naturali desiderio videndi
Deum. Cognito enim effectu naturaliter desidera-
mus cognoscere intuitiuè illius causam, nam cogni-
tio solum abstractiuè non potest satiare appetitum,
vt patet, inò magis illum accedit. Sed hoc natura-
le desiderium, esse non potest inane, ergo visio cau-
sa primæ possibilis est. Deinde omnis creatura ratio-
nalis, desiderium habet naturale beatitudinis, que
non est nisi visio Dei sed ex eo appetitu necessariò se-
quitur eius possilitas, nunquam enim appetitus na-
turalis fertur ad rem impossibilem: ergo, &c.

Secundo argumentari videtur efficaciter Scotus in
4. distinct. 49. quæst. 8. potentia cuius obiectum est
omne cognoscibile, debet posse cognoscere intuitiuè
primum cognoscibile, obiectum intellectus est omne
cognoscibile ergo debet, posse cognoscere intuitiuè
Deum qui est primum cognoscibile probatur maior
omnis potètia cognoscens potest attingere illud obie-
ctum quod si non cognoscatur quietari non potest, sed
potentia cuius obiectum est omne cognoscibile, non
potest quietescere donec cognoscatur primum cognoscibile,
si enim non cognoscatur illud nisi in vniuersali,
non cognoscetur illud ut est in se, ac proinde in ea cog-
nitione non quiesceret, sicut visus non potest quietari,
nisi in pulcherrimo visibili. Ergo potentia cuius obie-
ctum est omne cognoscibile, debet videre intuitiuè cog-
noscibilis, ens autem vniuersale prout continet Deum
intuitiuè visibilem, non esse obiectum intellectus.

non extraheatur extra suum obiectum adæquatum, ergo, potest eleuari ad videndum Deum.

Tertiò argumentatur etiam Scotus: quod est pro-
prium perfectionis in aliquo genere, si competit in-
feriori in illo genere, competit etiam superiori, sed
cognitio intuitiuè obiecti principalis conuenit sen-
sui, ergo multò magis conuenit intellectui.

Dico secundò possibilitas visionis Dei demonstrari
evidenter negatiuè potest: Positiuè autem demon-
strari non videtur, sed probabiliter tantum supposita
reuelatione declarari.

Prima pars certa est ex dictis, nam illud euidenter
negatiuè demonstratur, quod ostenditur non impli-
care soluendo implicantias omnes, quæ afferuntur.
Quæcunque verò implicantiam visionis Dei demon-
strare videbantur, euidenter soluta sunt.

Secunda pars contra multos tūm veteres, tūm re-
centiores Theologos probatur, quia obiectum se-
cundum substantiam suam supernaturale non potest
certò, & euidenter cognosci per vires naturæ, visio
Dei est secundum substantiam suam supernaturalis,
ergo, &c. Probatur maior, sicut causa purè naturalis,
non potest producere rem supernaturalem ex eo
quod illam non contineat, & sit inferioris ordinis,
sic neque potentia naturalis cognoscere illam potest,
cum inferioris etiam sit ordinis. Confirm. quia non
possum cognoscere naturaliter, intellectum posse
scire, illud quod non potest scire naturaliter, sed in-
tellectus naturaliter non potest videre Deum, ergo
non possum scire naturaliter intellectum id posse.
Deinde id magis constabit ex solutione rationum
quibus probari solet illa possilitas, apparebit enim
illas probabiles quidem esse, sed non demonstratiuas.

Tertia denique pars ostenditur tribus illis rationi-
bus quæ sanè probabiles sunt (vt dixi) deinde con-
gruentia afferuntur optimæ, quia Dei bonitas pro-
pendet ad sui communicationem, in visione autem
Deus se ipsum præstantissimo modo communicat,
cum vniatur beato, & visio Dei posse Dei sit,
Participatio Dei est videre Deum (inquit Irenæus, &
eleganter Cyrilus Visio Dei (inquit) posse est salu-
taris, & toius boni radix in nobis & principium. Deinde
illa est gloria Dei maxima, cum sit manifestatio
euidens totius magnitudinis eius. Denique constat
nobis Deum multa posse supra vires naturæ, neque
visio Dei ostenditur implicare, ergo concludendum
est illam esse possibilem.

Ad primam Responderi potest, nullum esse in
nobis appetitum proximum ad visionem Dei, & bea-
titudinem, vt prima secundæ probari solet. Cogni-
to ergo effectu naturaliter appetimus videre illius
causam, si possibilis existimet visio causæ, si vero
non putetur possibilis contenti sumus cognitione solum
abstractiuè. Beatitudinem etiam supernaturalem
seclusa reuelatione naturaliter non appetimus, quia
eam seclusa reuelatione non cognoscimus. Possumus
autem supposita reuelatione naturaliter eam appetere
per appetitum elicitem, sed hinc non probatur eius
possilitas, quia potest actus elicitus saepe appetere
aliquid impossibile.

Ad secundam Responderi etiam potest quod co-
dem argumento, probaretur Deum posse compre-
hendi, quia prout comprehensibilis, est ens. Deinde
probatur aequè, naturaliter possibilem esse Dei visio-
nem; nam etiam obiectum ab intellectu naturaliter
attingibile est ens. Itaque responderi potest obiectum
adæquatum intellectus esse ens vniuersalissime sum-
ptum, sub quo continetur Deus ut abstractiuè cog-
noscibilis, ens autem vniuersale prout continet Deum
intuitiuè visibilem, non esse obiectum intellectus.

Ad tertiam Responderi etiam potest cum Suarez
lib. 2. c. 7. eodem argumento probari posse quod
claritas

Solutio
quartæ du-
bitationis.

Solutio
quintæ du-
bitationis.

Prima du-
bitatio ex
ratione
S. Thomæ.

Secunda du-
bitatio
ex Scoti
ratione.

Tertia du-
bitatio etià
ex Scoto.

Affir-
matio
negatiuia.

Probatio
prima par-
tis.

Probatio
secundæ
partis.

Probatio
tertiæ par-
tis.

Solutio
rationis S.
Thomæ.

Solutio
rationis Scoti.

Solutio
secondæ ra-
tionis Scoti.

claritas propria scientiae, multò magis competere potest fidei, quæ scientia nobilior est. Imò probaretur videri Deum posse naturaliter ab intellectu, quandoquidem sensus naturaliter videt suum principale obiectum. Itaque distinguenda est illa maior quod est proprium perfectionis simpliciter in aliquo genere, si competit inferiori, comperit etiam superiori, si sint in eodem ordine naturali concedo, si sint in ordine diuerso nego. Obiectum sensus & sensus ipse, sunt in eodem ordine naturali, ideo sensus intuitiū cognoscit obiectum suum principale, Deus autem vt visibilis non est in eodem ordine in quo est intellectus, ideo argumentari non licet à sensu ad intellectum.

S. III.

Vtrum oculus corporeus, aut alia potentia materialis possibilis eleuari possit ad videndum Deum. Art. 3.

Dupliciter potentia materialis attingere possit obiectum spirituale, primum per cognitionem corpoream, secundum per actionem merè spiritualem quæ obedientialiter prodiret à potentia corporea de vtroque modo.

Prima ratio dubitandi.

Ratio, dubit. primum est, tota ratio quæ probat esse impossibile, vt potentia materialis attingat ens incorporeum, atque adeò ipsum Deum, est quia, ens incorporeum contineri non potest intra obiectum adæquatum potentiae corporeæ, illa ratio nulla est, ergo. Probatur minor, non magis implicat, vt ens incorporeum continetur intra obiectum formale potentia materialis, quām vt actus purus, & infinitus continetur intra obiectum adæquatum intellectus potentialis, & finiti. Sed actus purus continetur intra obiectum adæquatum intellectus potentialis, ergo ens spirituale potest contineri intra obiectum adæquatum potentiae materialis. Confirm. quia magis distat actus purus ab intellectu potentiali, quām ens spirituale à potentia materiali, ergo si actus purus habere potest proportionem in ratione obiecti cum intellectu potentiali, poterit etiā ens spirituale, habere proportionem in ratione obiecti, cum aliqua potentia materiali.

Seconda ratio dubitandi.

Secundum, potest oculus corporeus eleuari ad videndum Deum, si possit efficere ac recipere totum illud, quod potest efficere, ac recipere intellectus dum videt Deum, sed potest totum recipere ac producere; potest enim producere ac recipere verbum mentis quo intellectus formaliter redditur intelligens, & actionem etiam similem, ergo tam oculus corporeus videre potest Deum quām intellectus.

Tertia ratio dubitandi.

Tertio potest aqua eleuari ad producendam gratiam, & quodvis aliud ens, ex eo præcisè quod est producibile, ergo potest eleuari oculus ad producendam visionem, & ad cognoscendum quodlibet cognoscibile. Probo consequentiam non magis egreditur oculus extra obiectum adæquatum videndo quodlibet cognoscibile, quia est cognoscibile, quām aqua producendo quodlibet producibile, ex eo præcisè quod est producibile, sed aqua non egreditur extra obiectum adæquatum, ergo neque oculus. Confirmatur nam sicut frigidum est obiectum adæquatum aqua, prout est potentia naturalis, omne autem producibile est obiectum illius prout est potentia obedientialis, ita etiam coloratum est obiectum adæquatum potentia visuæ agentis naturaliter, omne autem cognoscibile illius erit obiectum prout agit obedientialiter.

Affinito regariua.

Dico tertio neque oculus corporeus, neque potentia vna materialis existens aut possibilis, eleuari potest ad videndum, vel etiam ad cognoscendum abstractiū Deum.

Primam partem de qualibet potentia materiali actu existente admittunt vnaminter scolastici omnes cum S. Thoma hic art. 3. Scoti quæst. 11. & aliqui etiam certum ex fide putant refragantibus aliis cum Valentia & Sala.

Principio
basi.

Primum autem sic omnino asserunt Patres explicantes illud Exodi, non poteris videre faciem meam, & scribentes aduersus Anthropomorphitas. S. Petrus ad Clementem lib. 3. recognitionum Deus (inquit) videtur mente non corpore, spiritu non carne. S. Iustinus in Dialogo non potest (inquit) oculis aspici Deus sed solā mente percipitur. Idem asserunt Didymus Alexand. enarr. primam Epist. primam Iohannis Nazianz. orat. 34. Augustinus licet videatur aliquando dubitasse præsertim Epist. 3. & lib. 20. Civitatis cap. 19. alibi tamen satis suam mentem explicat præsertim lib. 1. de Trinit. c. 6. lib. 2. Capite item 6. lib. 3. contra Maximinum, epist. 6. & epist. 112. ad Paulinam, *Audiat caro carnalibus cogitationibus ebria, spiritus est Deus*, ubi etiam allegat Ambr. l. 1. in Lucam cap. 1. cuius verba sunt, *Nec Deus in loco videtur sed mundo corde, nec corporalibus oculis Deus queritur, nec circumscribitur visu, nec tenetur tactu, nec auditur afferatu, nec sentitur in effu, & cum absens putatur, videatur, & cum praesens est non videatur*.

Secundum tamen, ratio quæ implicatissimam illam demonstrat difficillima est; nam illa petitur vel ex improprietate potentiae organicæ, cum obiecto incorporeo, quæ probatio est S. Thomæ, vel nimirum eo principio quod nulla potentia egredi possit extra limites obiecti sui adæquati: sed hæc vtraque ratio si nihil addatur non videtur sufficiens, quia dici posset potentiam organicam obedientialiter esse posse proportionatam obiecto spirituali, & illam etiam potentiam eleuatam habere pro obiecto omne cognoscibile neque vacat examinare, nunc rationes quibus vtuntur Suares, Hericce, Arrubal, videnturque insufficietes nisi eis addatur aliquid. Sic igitur videor efficiaciter posse argumentari.

Ratio pro
bans ocu-
lo non
posse vide-
ri Deum,

Nulla potentia vitalis eleuari potest ad attingendum obiectum suum vitaliter, ad quod non haber proportionem vnam naturalem saltem inchoatam, id est quod non potest vlo modo attingere naturaliter, potentia corporea, non potest naturaliter attingere obiectum spirituale, ergo neque potest eleuari ad illud attingendum supernaturaliter. Minor certa est saltem agendo de potentia ordinaria. Maiorem in qua est tota difficultas, sic probo primo ex variis incommodeis quæ sequentur si potentia vitalis, non haberet idem obiectum adæquatum, & connaturale, sic enim bruta eleuari posset ad cognoscendam indifferentiam obiectorum in ratione boni, & mali, atque adeò esse possent capacia libertatis, & meriti: lapis etiam eleuari posset ad videndum Deum eodem modo ac oculus, similiter auris & odoratus nostri possunt videre Deum, oculus non potest videre sonum, aut saporem, sensus ratiocinari, & appetere non possunt. Quorum omnium ratio vna est; quia potentia vitalis, non potest eleuari ad obiectum illud supernaturaliter attingendum quod nullo modo potest attingere naturaliter, sive quod idem habeat obiectum adæquatum, & connaturale. Vnde confirm. videre Deum, videre sonum, gustare, aut tangere Deum nullo modo differunt, sed implicat videri sonum, gustari, aut tangi Deum, ergo implicat etiam oculo videri Deum.

Deinde probatur à priori eadem maior quia potentia vitalis, verbi gratia potentia visuæ specificatur in ratione potentiae visuæ, ab illa inchoata proportione naturali, quam habet ad obiectum connaturale quod est coloratum, per illam habitudinem ad coloratum vt sic distinguitur à potentia auditiva. Vnde argumentor potentia vitalis non agit vitaliter

ter

ter etiam eleuata, nisi tendat in id per quod specificatur in ratione potentia agentis vitaliter, sed non specificatur in ratione agentis vitaliter nisi ab illa proportione inchoata, & tendentia in propriam rationem formalem obiectum connaturalis: ergo non potest agere vitaliter nisi tendat in obiectum connaturale. Probatur minor, per illud specificatur potentia visuua formaliter, per quod distinguitur a potentia auditiva, odorativa, intellectiva, sed non distinguitur nisi per illam tendentiam in propriam rationem formalem obiecti connaturalis: ergo per illam specificatur in ratione potentia visuua formaliter etiam prout eleuata: ideo.

Confirmatur (ni fallor clarissime) tunc potentia visuua non videt quando non agit ut visuua formaliter, sed si videret rem spirituale, cum qua naturalem non habet proportionem, non ageret formaliter ut visuua, ergo videret illam, & non videret. Probatur minor, tunc potentia visuua non agit formaliter ut visuua quando non tedit in obiectum formaliter ut visibile, sed non tenderet in obiectum formaliter ut visibile, ergo non ageret formaliter ut visuua. Probatur minor, ratio formalis obiecti visibilis non est ratio communis entis sub ratione veri, sed est aliqua ratio specialis propria solius potentia visuua, nempe coloratum, in quo conueniunt omnia visibilia. Sed potentia visuua tenderet tunc in obiectum sub ratione communi veri seu intelligibilis, ergo non tenderet in obiectum ut visibile. Nam visibile, ut visibile, quoquaque modo sumatur naturaliter, aut supernaturaliter, distinguitur ab intelligibili, ut sic, sed non distinguitur si visibile si communis ratio entis ut veri, non autem ratio colorati, ergo solum coloratum est visibile formaliter, atque adeo illud solum attingi potest a potentia ut visuua etiam supernaturaliter, sicut implicat ut aqua calefacit supernaturaliter, prout est frigefactua, ergo similiter implicat ut potentia visuua ut visuua tendat in aliquid quod non est coloratum.

Nulla potentia corporea est possibilis quæ Deum videat.

Secunda pars de potentia materiali possibili difficultius probatur, quia non est facile ostendere quare implicet rem spirituale esse intra obiectum adæquatum potentia alicuius materialis possibilis, quod cum admittunt recentiores nonnulli, viam omnem præcludunt ad probandam spiritualitatem, & immortalitatem animæ rationalis.

Probatur tamen primò, quia omnis potentia cognoscitiva debet habere obiectum specificatum distinctum ab obiecto specificante alias potentias, illa potentia materialis quæ percipere posset corporea, & incorporea non haberet obiectum aliquod specificatum distinctum ab obiecto specificante alias potentias, ergo est impossibilis potentia materialis intra cuius obiectum adæquatum contineatur ens spirituale. Probatur minor, illa ratio formalis deberet necessariò esse aliquid commune rei materiali, & rei spirituali ut patet, sed nulla ratio potest esse communis enti materiali, & immateriali, nisi ratio entis, ut cognoscibilis, quæ specificatua est intellectus: ergo nullum potest dari obiectum specificans talem potentiam.

Deinde ut argumentabar olim, virtus cognoscitiva potentia cognoscens debet esse, secundum in omnium immaterialitatis ipsius cognoscens, id est potentia cognoscens non debet esse infra modum immaterialitatis, in quo est obiectum cognitum. Sed potentia materialis est infra modum immaterialitatis obiecti spiritualis huiusmodi, ergo non potest attingere rem spirituale. Denique obiectum adæquatum potentia materialis minus latè debet patere, quæ obiectum potentia spiritualis; æquè autem esset extensus si cognosceret spiritualia, ergo implicat,

ut obiectum spirituale sit intra obiectum adæquatum potentia corporeæ. Hinc.

Ad primam Resp. negando absolute illam propositionem: non magis implicat rem incorpoream contineri intra obiectum formale potentia corporeæ, quam actum purum contineri intra rationem obiecti adæquati intellectus potentialis, & finiti. Ratio autem disparitatis duplex est ex his quæ modò dicebantur. Prima quia actus purus, & intellectus potentialis conueniunt in aliquo modo immaterialitatis, in quo non conueniunt, potentia corporea, & obiectum spirituale. Ideoque cum obiectum superans in omni modo immaterialitatis potentiam, percipi non possit, sequitur obiectum spirituale nullo modo posse percipi a potentia pure materiali. Deinde altera ratio disparitatis est, quia dari potest aliqua ratio specificans intellectum communis actui puro, & aliis obiectis potentialibus quæ cognoscuntur ab intellectu, nempe ratio veri ut sic; sed ut ostendebam nulla potest dari ratio specificans potentiam materialem communis obiecto corporeo, & incorporeo, quia illa non possit esse nisi ratio veri, per quam specificari non potest potentia materialis, cum illa sit ratio specificatiua intellectus. Itaque actus purus potest participare rationem formalem specificatiuam intellectus, res spirituales ut ostendi non potest participare rationem specificatiuam potentia materialis quæ cum non possit esse ratio veri, necessariò est aliquid proprium solius entis materialis. Imò etiam addi potest rationem illam quæ specificat potentiam materialis minus latè patere, quam rationem formalem quæ specificat intellectum, si autem contineret rem spirituale æquè latè pataret, ergo implicat rem spirituale contineri intra obiectum potentia materialis, cum tamen actus purus contineatur intra obiectum intellectus.

Ad confirm. non restat difficultas, quia actus purus, & intellectus potentialis in ratione obiecti minus distant, quam Angelus, & oculus, quamvis in ratione perfectionis magis distant ut sèpè dixi.

Ad secundam Resp. disting. maiorem, potest oculus eleuari ad videndum Deum æquè ac intellectus, si possit efficere totum illud quod facit intellectus, cum eadem proportione inchoata naturali concedo, si potest sine illa inchoata perfectione nego, quia potentia vitalis (ut dixi) nunquam eleuari potest ad operandum circa id ad quod non habet inchoatum proportionem naturalem, ideoque licet oculus aut etiam lapis possit efficere diuinitus, ac recipere totum illud quod potest efficere ac recipere intellectus, dum Deum videt, nunquam tamen videbunt Deum, quia nunquam fit visio nisi quando talis actio, & terminus, fiunt ab eo quod habet inchoatum huiusmodi proportionem. Neque dicas formam communicatam subiecto communicare illi suum effectum formale, sed visio Dei tota esse potest in oculo, nam illa vel est solum verbum mentis, vel actio simul & verbum mentis, ergo, &c. Resp. visione Dei esse non posse in oculo, etiam si verbum mentis esset tota visio, quia esset quidem tota visio quando esset in subiecto proportionato, non autem quando esset in subiecto improportionato, esset enim ibi mortuo modo non autem vitaliter.

Ad tertiam Respond. posse aquam eleuari ad producendum quodlibet producibile, modo id specialiter non implicet; sed nego quod propterea oculus, aut altera potentia cognoscens vel appetens eleuari possit, ad cognoscendum quodlibet cognoscibile. Ratio disparitatis est, quia potentia obiectualis visibilis (ut sèpè dixi) non exigit ullam inchoatam proportionem naturalem cum effectu quem producit, cum non denominetur talis per illam proportionem

Solutio
primæ dif-
ficultatis.

Solutio
secundæ
dubitatio-
nis.

Solutio
tertiae du-
bitationis.

nem aut habitudinem specialem ad obiectum. At verò potentia obedientialis vitalis (vt probauit) licet in ratione potentiae actiuae, aut passiuæ proportionem illam non exigat, vnde oculus totam producere potest entitatem visionis, tamen in ratione potentiae vitalis necessariò exigit illam proportionem & habitudinem per quam solam denominatur, & specificatur ac distinguitur à quacunque alia potentia vitali, atque ita egredetur extra limites sui obiecti adæquati quod habet tanquam potentia vitalis, si cognosceret quodlibet cognoscibile.

QVÆSTIO II.

De principiis productiis visionis Dei.

Art. 2. & 5.

Habemus posse videri à nobis Deum, & de factò videri ab omnibus beatis, desiderantibus semper conspicere lumen illud quod vident, & in quo habitant & cuius aspechtu beati sunt; habentes quod desiderent & desiderantes quod habent. Nunc ad quæstionem an sit, pertinent etiam principia productiia huius visionis: primum ex parte obiecti se tenens, est species impressa. Secundum se tenens ex parte potentiae dicitur lumen gloriae. Tertium potentia ipsa intellectuia.

SECTIO I.

De principio ex parte obiecti concurrente ad visionem. Art. 2.

Obiectum concurret ad cognitionem vel per se, vel perspecti.

Certum est primò, nullam esse cognitionem ad quam non concurrat obiectum vel per se ipsum immediatè, vel per vicariu sui speciem. Cognitio enim ex potentia & obiecto nascitur, vt sàpè docet Augustinus, & vtrumque ad illam concurrat: potentia semper per se ipsam, obiectum aliquando per se ipsum si sit præsens, & proportionatum, aliquando autem per vicariu sui species, quas impressas dicimus: *Neceſſe eſt* inquit Philolophus 3. anim. cap. 3. textu 38. *res ipsas aut formas in anima eſſe*, at non sunt in ea res ipsa profecto, non enim lapis ipse in anima, sed forma lapidis.

Quid sit species impressa.

Certum est secundò, speciem impressam communiter definiri: est *virtualis similitudo alicuius obiecti*, id est qualitas qua loco ipsius obiecti effectu concurreat ad cognitionem, complendo potentiam, & illam determinando, ex parte ipsius obiecti. Dicitur *similitudo*, quia representat obiectum, id est facit illud esse præsens potentiae. Dicitur *virtualis*, quia non representat obiectum formaliter, reddendo illam formaliter cognoscentem, sed representat virtualiter, quia facit ipsam cognitionem tanquam vicaria virtus obiecti. Vnde colligitur tria esse inunera speciei. Primum est vniuersaliter obiectum potentiae, id est facere potentiam intentionaliter similem obiecto, non enim potest esse similitudo, quin subiectum in quo est faciat simile obiecto, eo modo quo ipsa est similitudo. Secundum determinare potentiam de se indifferentem ad multa cognoscenda, vt cognoscat potius unum quam aliud. Tertium & præcipuum est completere potentiam, ex parte ipsius obiecti. Hoc autem non est aliud quam speciem esse instrumentum ipsius obiecti in productione cognitionis; habitus enim se tenet ex parte potentiae, quia est actiuitas ipsius potentiae: species autem est quasi actiuitas, & instrumentum obiecti, faciendo id quod facere posset obiectum si esset præsens, & proportionatum. Cognitio enim duas habet formalitates, est vitalis, & est representatio formalis rei cognitæ, totam quidem entitatem cognitionis producere potentia, & totam species; sed potentia,

Tom. I.

& quidquid se tenet ex parte potentiae, præcipue concurreat ad cognitionem ut vitalis est. Obiectum autem, & quidquid concurreat ex parte obiecti, præcipue concurreat ad eam ut est imago ipsius obiecti, vno igitur verbo species ex parte obiecti dicitur concurrere, quia facit cognitionem loco ipsius obiecti, faciendo id quod faceret obiectum. Et hoc diligenter obseruandum est quia ex falso eius interpretatione, multa dici solent, vt patebit statim, falsa omnino & commentatio, v.g. quod species debeat esse perfectio ipsius obiecti, sicut omne accidens est perfectio subiecti. Deinde fingunt quidam Theologi quod species esse debeat immaterialior obiecto, debeat esse eiusdem rationis specifica, ac participare omnes perfectiones obiecti, quæ omnia sunt aperte falsa, vt patet ex speciebus Angelorum, quis enim dicat eas esse immaterialiores Angelis & eiusdem rationis specificæ. Denique falsum etiam est quod addunt, esse necessè ut species producantur per emanationem necessariam ab obiecto, quia non sunt imagines ad placitum, sed naturales, falso inquam est, quia possunt aliquando species liberè produci, neque tamen signa sunt ad placitum, quia ex suppositione quod sunt necessariò representant.

His positis, celebris inter Theologos controversia est circa causam illam quæ concurreat ex parte obiecti ad visionem intuitivam Dei: an scilicet Deus per se ipsum concurrat, an per vicariam sui speciem, quæ ut clarissimè dissoluatur. Primum, videndum est, an sit possibilis species impressa Dei quæ concurrat ad visionem. Secundò, vtrum illa detur de facto in beatis. Tertiò, an & quomodo Dei essentia concurrat ad visionem vtrum autem sit possibilis species aliqua Dei obiectuia, quæ sit abstractuia simul & quidditatiua & de specie expressa dicitur quæst. 4.

§. I.

Vtrum sit possibilis species impressa Dei.

Negant possibilitem huius speciei cum S. Thoma, omnes Thomistæ, quos sequuntur multi recentiores in Italia, & Hispania, Cabreca, Ruiz, Arrib. Granadus, Tannerus, Recupitus, à quibus innumera excogitata sunt argumenta, sed ferè inania & inefficacia ex plurimis conditionibus quas falsò attribuunt speciei, & omnes vno verbo negari debent.

Ratio ergo dubitandi primò, sit, quia ex S. Thoma, obiectum superioris ordinis non potest intuitivè cognosci per speciem inferioris ordinis, alioqui obiectum spirituale, posset representari per speciem materialem, sed quilibet species creata est inferioris ordinis, quam ens in creatum, non solum in essendo, sed etiam in representando, nam species per eandem omnino formalitatem habet quod sit, & quod representet, ergo tam implicat species impressa Dei actus puri, quam species materialis, alicuius Angeli. Confirmat. Primum, quia omnis species posita in intellectu est obiectum ipsum intelligibiliter, sed ens creatum quod non est suum esse, non potest esse ipse Deus intelligibiliter, non enim est actus purus, & simile Deo ut est in se, ergo, &c. Confirm. Secundò, quia ens illimitatum essentialiter in ratione intelligibilis contineri non potest intra speciem limitatam, alioqui dari posset species Dei comprehensiva.

Prima ratio dubitandi.

Secundò species essentialiter ordinatur ad supplendum defectum obiecti, quando illud vel est absens vel improprietatum cum cognitione, quarum neutrum conuenire potest Deo, ergo implicat eius species. Prob. conseq. quotiescumque aliquis defectus est impossibilis, implicat etiam natura realis ordinata tantum ad supplendum talem defectum, sicut implicat potentia ordinata ad producendum effectum impossibilem, & sicut si anima esset per se ipsam essentialiter

Secunda ratio dubitandi.

F intellectus

intellectus, implicaret qualitas qua in ea suppleret defectum intellectus. Sed defectus praesentia, ac proportionis conuenire Deo non potest, ergo, &c. Confirm. primò, implicat species qua producat visionem naturaliter, & non naturaliter. Ita produceret connaturaliter quia ex sua natura intrinsecè ordinaretur ad producendam speciem expressam, alioqui produceret eam eo modo quo produceret illam lapis: non produceret connaturaliter, quia connaturaliter visio Dei exigit fieri à Deo solo immediatè; quam ob causam negabitur dari de facto speciem impressam Dei. Confirm. secundò, hæc species non potest esse connaturale instrumentum respectu potentia, qua sufficienter complectur per lumen, & illi etiam est connaturale immediatè viri essentia diuina, dum illam videt, neque respectu obiecti, quod connaturalius videtur sine specie. Deinde implicat accidens quod sit contra inclinationem omnis subiecti, istud est huiusmodi, quia intellectus est connaturale videre Deum sine specie. Denique implicat essentia qua nunquam possit existere nisi omnino innaturaliter ita species semper innaturaliter existeret, quia intellectus ex suppositione quod Deum videat debet illum videre sine specie.

Tertiò, argumentor cum Arrubale, nullum obiectum quod est per suam essentiam proximè intelligibile, repræsentari potest per speciem impressam, Deus habet per suam essentiam quod sit proximè intelligibile, ergo non potest repræsentari per speciem. Probatum maior, quia quando aliquid essentialiter conuenit alicui subiecto, non potest illi tribui per formam superadditam, ergo si obiectum habet ex le proximam intelligibilitatem, implicat ut illam recipiat à specie. Antecedens multis exemplis potest probari. Deus quia se ipso est infinitus, & immensus, non potest esse talis per formam superadditam, ergo cum æquè sit intelligibilis ac est immensus non poterit esse talis per formam superadditam, similiter si potentia vitalis haberet essentialiter facilitatem in operando, non posset illam recipere ab habitu superaddito. Si substantia est immediatè operativa, non fieret talis per accidens distinctum. Confirm. primò, hæc species non potest concurrere loco obiecti, si Deus posita specie non potest non concurrere immediatè obiectiu; concurreret autem, quia sicut non potest se spoliare concorsi immediato effectiu, sic neque obiectiu. Confirm. secundò, quia sicut implicat accidens subiectuum, siue se tenens ex parte subiecti, quod non sit perfectum alicuius subiecti, sic implicat accidens obiectuum seu se tenens ex parte obiecti, quod non sit perfectum alicuius obiecti. Species ita nullius obiecti est perfectiu; ut patet; Deus enim in ratione obiecti est complectissimus. Ergo implicat talis species.

Dico primò, nullo modo implicat species impressa Dei, qua loco illius concurrat ad visionem, ita cum Scoto & Scotistis omnibus asserunt Bonaventura, maior, Valent. Molin. Suar. Vasq. Fasol. Herice, Began.

Ratio est primò, quia nullo arguento probari potest impossibilitas speciei impressæ Dei, quo non probetur implicare speciem expressam, qua sine dubio est terminus visionis, & necessariò admitti debet, ut euincam postea clarissimè: ergo non implicat species impressa. Probat. maior; nam rationes qua probant implicare speciem impressam petuntur vel ex infinitate obiecti, vel ex munere speciei impressæ, sed ex illisdem capitibus ostenderetur implicare speciem expressam: prima enim S. Thomæ ratio est, quia res superioris ordinis representari non potest per speciem ordinis inferioris, hoc autem tam verum est de representatione formalis, quam de representatione virtuali. Altera ratio est quia obiectum infinitum in ratione representabilis representari non potest per speciem finitam in ratione representatiui: ergo nec est repræ-

sentabilis per speciem expressam finitam. Tertia ratio erat, quia cum Deus solus sit suum esse, nulla res creata potest esse similitudo Dei ut est in se, alioqui esset suum esse; hoc verò non magis impugnat speciem impressam, quam expressam. Eodem modo ire licet per singulas rationes allatas à Thomistis qui etiam vim non vitant argumenti, ex eo quod æquè negant dari speciem impressam. Nam semper datur visio Dei qua representatio est Dei ut est in se, unde contra illam eadem militant argumenta.

Neque dicas primò, cum recentioribus disparitatem esse, quia species impressa est perfectio obiecti, expressa est perfectio & complementum subiecti, quod est perfectibile, si enim intellectus esset sua intellectio, non posset perfici per speciem impressam.

Sed contra: ideò per te species impressa est perfectio obiecti, quia extrinsecè illud representat virtualiter, & loco illius concurrit, sed species expressa, extrinsecè representat obiectum formaliter, & loco illius concurrit per modum forma ergo tam est extrinsecè perfectio obiecti, quam species impressa, si enim Deus esse posset formalis representatio respectu intellectus creati, sicut respectu sui est actualis cognitio, certè non requiretur species impressa. Si intellectus creatus esset necessariò sua intellectio, non posset perfici per speciem expressam, sed si esset indifferens ut intelligeret, vel per se ipsum vel per visionem superadditam posset perfici per speciem.

Neque dicas secundò, esse disparitatem, quod Deus intrinsecè habeat in se rationem speciei impressæ respectu cuiuscunq; intellectus creati, non habeat autem intrinsecè rationem speciei expressæ, atque adeò illa dari possit extra Deum; non autem species impressa.

Sed contra, nam si propterea implicat species impressa, quia Deus supplerere potest per se ipsum munus huius speciei, sequitur etiam implicare lumen gloriae, quia illud Deus supplerere potest, sequitur implicare causas creatas, quartum munus Deus supplerere potest. Vnde argumentor tota ratio propter quam negant plerique possibiliterum speciei, est quia illa non est necessaria ad productionem, illa ratio non valet alioqui sequeretur esse impossibile ut ad unum effectum plures concurrent causæ totales quia illæ non sunt necessariæ, sequeretur esse impossibilis causas creatas, ut dixi, ergo ex eo quod necessaria non fit species impressa non sequitur quod sit impossibilis.

Secundò etiam argumentor, ut sit possibilis species impressa requiritur tantum ut sit Dei representatio & similitudo, & ut concurrat effectiu ad visionem Dei complendo & determinando potentiam. Hec duo non repugnant, non primum; nam visio est similitudo formalis: non secundum, nam lumen complect potentiæ & producit effectiu visionem. Alia autem omnia qua ad speciem requirunt Thomistæ falsa omnino sunt ut probauit. Denique nullo arguento probatur hæc repugnantia ut patebit modo.

Ad primam enim Resp. negando speciem inferioris ordinis, non posse esse representatiuum obiecti superioris ordinis, modo tamen conueniat in aliquo gradu immaterialitatis cum illa ut supra explicatum est; alioqui non posset substantia representari per speciem accidentalem, neque Angelus superior per speciem existentem in Angelo inferiori: inò neque Deus per visionem creatum. Obiectum spirituale non potest representari per speciem materialem, quia non conuenit cum ea in modo immaterialitatis ut saepe dixi.

Ad primam confirm. Resp. speciem qua secundum se non est actus purus, sed est potentialis, intelligibiliter

Primum effugium præcludatur.

Alterum effugium præcludatur.

Secunda probatio.

Solutio primæ difficultatis & confirmationis.

Tertia ratio dubitandi.

Non implicat species impressa.

Prima probatio.

telligibiliter esse posse actum purum, quod non est aliud quam posse causare cognitionem intuituam actus puri. Et hoc modo explicari debet illud, quod omnis species posita in intellectu est obiectum ipsum intelligibiliter, si enim aliud significet est absolute fallum.

Ad secundam confirm. Respond. primò, ad maiorem Deum esse quidem infinitè intelligibilem, intelligibilitate intrinsecā seu adæquatā, sed extrinsecè tamen esse intelligibilem inadæquatè ac limitatè ut patet. Vnde distinguitur maior, obiectum illimitatum in ratione intelligibilis, contineri non potest intra speciem limitatam, ita ut adæquatè comprehendatur concedo: ita ut inadæquatè cognoscatur nego. Deinde dici potest ad minorem, quod vis representativa speciei tum impressæ, tum expressæ secundum id quod dicit in recto commenfurata est ipsi esse, non autem secundum id quod dicit in obliquo, quia representat finitè rem infinitam.

Solutio
secundæ
difficultatis.

Ad secundam Resp. negando illam maiorem species essentialiter ordinatur ad supplendum defectum obiecti quando illud est absens, vel improportionatum, nam etiam supplet actuitatem quandiu illud tam non agit, quam si esset absens, & improportionatum, sicut enim communiter dicitur in tractatu de Angelis, quod Angelus intelligere potest se ipsum, vel per proptiam substantiam, vel per speciem quia potest suspendere concursum suæ substantiæ ad intellectiōnem, sic potest Deus suspendere concursum essentiæ suæ ad visionem beatam, & substituere sibi speciem, species ergo essent inuentæ si obiecta ita essent semper præsentia, & proportionata, ut possent suspendere actionem suam, si autem suspendere illam non possent, fateor quod species non essent inuentæ. Vnde patet quomodo species Dei non sit impossibilis ex eo capite, cum sit possibilis defectus ad quem supplendum illa ordinatur. Anima si esset essentialiter intellectus, & tamen suspendere possit suum concursum adhuc posset intelligere per aliquid superadditum. Imò & quamvis non possit suspendere non implicaret ei addi aliquid à Deo quod simul concurreret cum anima: igitur hoc argumento & aliis omnibus probatur, speciem non esse necessariam, sed non probatur illam esse impossibilem. Ad primam confirmat. Resp. negando quod visio exigat tantum connaturaliter fieri a solo Deo, nam exigit connaturaliter fieri vel à Deo immediatè, vel à specie, quamvis enim prior modus sit connaturalior, nego tamen quod posterior non sit etiam connaturalis. Ad secundam, eadem responsio est, hanc speciem esse connaturale instrumentum, & respectu obiecti, & respectu potentiarum, quia non est unicus, ut dixi, modus producendi visionem connaturaliter: alter cum Deus solus immediate concurrit, alter cum concurrit mediā specie. Patet autem ex his quomodo istud accidens non sit innaturale omni subiecto, & quomodo non innaturaliter existeret cum intellectus & cum specie & sine specie possit videre Deum. Vnde nego absolute quod ista species esset essentialiter superflua, nam si Deus suspendere velit suam actionem non erit superflua.

Solutio
tertiae
difficultatis.

Ad tertiam Resp. distinguendo maiorem, obiectum quod est per se ipsum essentialiter intelligibile, non potest intelligi per aliud, si possit suspendere suam intelligibilitatem nego: si suspendere illam non possit concedo. Deus autem, ut dixi, potest suspendere concursum essentiæ suæ ad visionem. Ad probationem concedo intelligibilitatem in actu primo conuenire Deo essentialiter: intelligibilitatem autem in actu secundo non conuenire Deo essentialiter, sed subordinari libertati, atque ita conuenire illi posse per formam superadditam; neque contra-

rium euincunt exempla quæ habet Atrubal; Deus enim fieri non potest immensus & infinitus per aliquid superadditum, quia est essentialiter & in actu primo, & in actu secundo, immensus, & infinitus, & quia deberet accipere in se ipso aliquid intrinsecum ut patet, ut verò quando intelligitur per speciem intellectus creatus in se ipso recipit aliquid non autem Deus. Si potentia essentialiter haberet ex se facilitatem in operando, non illam recipere posset ab habitu; quia suam actuitatem non posset suspendere. Idem dico de substantia quæ per se ipsam esset operativa sine accidente.

Ad primam confirmat. Respond. quod si Deus concurreret ad visionem mediā specie, non concurreret immediatè obiectu, quamvis semper concurreret immediatè effectu. Ratio est quia nullus esse potest actus creatus ad quem Deus non concurrat effectu per modum causæ vniuersalis, effectus autem creati non necessariò pendent à Deo ut causa particulari.

Ad secundam confirmationem qui est Achilles Recupiti Respondeo primò, quidem speciem istam dici posse sine absurdo extrinsecè perfectiū Dei ut est intelligibilis in actu secundo. Sed hoc durius videtur, vnde melius dici debet discrimen esse inter accidentis subiectiū, & obiectiū, quod accidentis subiectiū cum sit intrinsecum subiecto, est etiam perfectiū illius. Accidentis autem obiectiū cum sit extrinsecum obiecto, non potest esse illius perfectiū intrinsecè, sed ad summum extrinsecè potest suppleri illius actuitatem, & concursum, non est autem absurdum quod species supplet non quidem actuitatem in actu primo, sed concursum in actu secundo, Deinolentis concurrere immediatè per modum obiecti.

S. II.

Vtrum detur actu species impressa Dei ad visionem.

Posità possibilitate speciei, restat grauis difficultas circa eius existentiam: vtrum scilicet de facto illa reperiatur in intellectu dum Deum videt, an vero essentia Dei præsens intellectui faciat totum in eo quod faceret species, id est compleat actuitatem potentiarum, determinet eius indifferentiam, vniat illam cum obiecto cogniti.

Ratio dubit. est primò, quia essentia Dei non potest suppleri concursum speciei, si non informet intellectum, sed non potest illum informare, ergo nec suppleri defectum speciei. Probatur maior essentia Dei non potest suppleri speciem sui, nisi constituat prius Deum in actu primo potentem ad operandum, sed non potest constitueri Deum in actu primo potentem ad operandum nisi cum informet, ergo non supplet concursum speciei si non informet intellectum. Deinde non supplet defectum speciei, si non reddit intellectum similem obiecto, nam ut producat formalem similitudinem obiecti debet continere virtualiter illam similitudinem, atque adeò debet esse virtualiter similis. Denique species vnit intelligibiliter obiectum potentiarum, quæ vno sine informatione fieri non potest, nam ad coniunctionem non sufficit indistincta Physisca, sed ex obiecto, & potentia debet fieri vnum.

Secundò, essentia diuina non supplet concursum speciei, si cōnaturalius sit visionem fieri mediante specie, sed est cōnaturalius, quod probo: intellectus cōnaturalius constituitur in actu primo cōpletus per aliquid intrinsecum, quam per aliquid omnino extrinsecum, sed essentia Dei non nisi extrinsecè constitueret intellectum in actu primo, species autem esset illi intrinsecā: ergo cōnaturalius intellectus comple-

Sensus
quæstio-
nis.

**Prima ra-
tio dubi-
tandi.**

**Secunda
ratio du-
bitandi.**

bitur per speciem quam per essentiam diuinam. Major est euidens nam habitus supernaturales, ideo dicuntur necessarij, quia potentia non potest operari connaturaliter nisi recipiat aliquid intrinsecum, alioqui per solam assistentiam extrinsecam Dei explicari possent habitus, verbi gratia in voluntate ut amet Deum connaturaliter, non sufficit extrinseca Dei assistentia, sed requiritur habitus. Similiter oculus si eleuaretur ad videndum sine specie aliquod obiectum non videret connaturaliter.

Tertia ratio dubitandi.

Conclusio negativa.

Prima probatio.

Secunda probatio

Solutio primæ difficultatis.

Tertiò, ut Deus supplet concursum speciei per concursum immediatum essentiae, ut obiecti intelligibilis, non sufficit generalis concursus, quem præstaret omnipotentia, si actu concurret species, sed nullus potest singi huiusmodi concursus specialis distinctus à concursu generali omnipotentiae, ergo essentia diuina non supplet concursum speciei.

Dico secundo in intellectu beatorum nulla datur species impressa, sed sola essentia immediate concurrit ad visionem tanquam obiectum intelligibile. Ita censem cum S. Thoma & Thomist. & nominalib. Durandus, Molina, Suarez, Herice, aliisque plures contra Scot. Valsq. & alios paucos.

Ratio est, quia quoties obiectum est debitè præsens, & applicatum potentie, sufficienterque proportionatum, nullo modo exigitur species, sed in visione Dei, essentia diuina est debitè præsens, & proportionata, ergo in ea non exigitur species. Major probatur quia quoties causa principalis commode potest agere per se ipsam, non est necesse ut virtus eius instrumentaliter operetur, sed quoties obiectum est præsens, & proportionatum, aequè connaturaliter potest agere ac species: ergo, &c. Confirmatur quia species non sunt necessariae, neque à philosophis excogitatae, nisi ad supplendam absentiam, & improportionem obiectorum, ergo frustra illæ requiruntur vbi obiectum est præsens, & proportionatum.

Secundò si essentia Dei potest per se ipsam facere totum quod facit species impressa, ut vicaria est obiecti, etiam si non possit facere totum quod facit species prout est accidentis, non exigitur species impressa, sed essentia Dei facere potest totum quod facit species prout est vicaria obiecti, ergo ad visionem non exigitur species. Probatur minor, species ut vicaria est obiecti, non habet nisi duo munera, primum quod compleat actiuitatem potentiae arque adeò constitutat illa in actu primo ad operandum: alterum quod determinet eius indifferentiam, ut autem est accidentis, informat intellectum, & illi inheret, assimilat potentiam obiecto intentionaliter, quod appellant vniuersitatem obiecto, quæ voces sunt, & in re nihil significant, nisi quod species sit imago obiecti, & informer potentiam. Sed Deus se ipso, præsens & proportionatus potest completere actiuitatem potentiae in actu primo, & determinare illius indifferentiam, etiam si non possit inhærere potentiae, ac illam informare, ergo potest facere totum quod facit species, ut vicaria obiecti; reliqua enim sunt omnino per accidentis ad visionem, ad quam non exigitur ut principium eius informet intellectum, & assimilat intrinsecè potentiam obiecto, sed exigitur tantum concursus sufficiens ad producendam, & recipiendam visionem; quem concursum supplet essentia Dei extrinsecè assistens.

Ad primam Resp. Deus non potest supplere speciem, ut est accidentis, nisi informet intellectum concedo: non potest supplere speciem, prout est vicaria obiecti nego. Nam ad hoc ut dixi sufficit extrinseca assistentia essentiae diuinae, cum decreto. Ad probationem nego intellectum non posse constitui potentem in actu primo per solam præparationem con-

cursus extrinseci. Deinde concedo intellectum non fieri similem intrinsecè obiecto, per solam extrinsecam assistentiam essentiae, sed nego illud requiri ad visionem, ad quam sufficit assimilatio, & vno solum extrinseca, per præsentiam obiecti proportionati. Deum autem vniuersitatem, in ratione speciei intelligibilis, est Deum esse paratum ad supplendum concursum, quem species intelligibiles præbent ad intellectuonem, quæ non est vno nisi per modum causæ efficientis, alia enim quilibet vno fictitia est.

Ad secundam Resp. visionem connaturalius elici per ipsum obiectum immediate quam per speciem, quando obiectum est præsens, & proportionatum; quando autem est absens & improportionatum, illam connaturalius elici per speciem. Ad probationem distinguitur illa maior, intellectus connaturalius constitutus in actu primo per aliquid intrinsecum, quam per aliquid extrinsecum, si illud per quod constitutus se teneat ex parte potentiae concedo: si se teneat ex parte obiecti nego. Habitus supernaturales semper se tenent ex parte potentiae, quæ propterea sine illis non operatur connaturaliter, species se tenent ex parte obiecti, atque adeò potentia sine illis operari potest connaturaliter, quia non est necesse ut sit intrinsecè completa ex parte obiecti, actus vitalis exigit quidem procedere à principiis intrinsecis, quatenus est vitalis, non autem quatenus est repræsentatio obiecti, oculus si eleuaretur ad videndum sine specie obiectum remotum, non videret connaturaliter, si autem videret obiectum indistans, videret connaturaliter sine specie: miraculum autem in eo esset, quod videret aliquid indistans.

Ad tertiam Resp. non sufficere ad visionem ut Deus det concursum generale, quem præstaret omnipotentia, si concurret species, sed requiri concursum aliquem speciale essentiae per modum obiecti distinctum à concursu generali omnipotentiae: facio autem esse difficile dicere quis sit ille concursus specialis essentiae per modum obiecti & quomodo ille sit distinctus à concursu Dei ut causæ vniuersalitatis, quod ut exponam clarissime, inquirendum est paucum fuisse.

S. III.

Qualis sit concursus essentiae diuinae, per modum obiecti intelligibilis.

Q Vodlibet obiectum mouet intellectum, & terminat cognitionem, primum munus communiter obit per speciem vicariam, secundum obit semper per se ipsum, quia est id quod cognoscitur, difficultas ergo est vtrum essentia ipsa Dei, & relations sicut in ipsa Dei visione sunt id quod terminat immediate visionem, sunt etiam id quod mouet immediate intellectum: An vero sola omnipotentia sicut dat concursum generale ad visionem, sic etiam præstet speciale illum concursum quo suppletur species impressa.

Ratio dubitandi primò est, quia si sola omnipotentia immediate concurrit ad visionem non autem essentia ut essentia est, sequitur nullum esse concursum Dei ad visionem præter generale illum, quem præstat in alia quacunque cognitione, tunc enim vnicus erit tantum concursus Dei, consequens illud absurdum est ut ostendi.

Secundò quando Angelus videtur per suam substantiam sine specie, tunc concurrit ad visionem immediate per suam substantiam, non autem per potentiam suam executiū ergo similiter essentia Dei agit per se ipsum immediate.

Tertid

Solutio tertie difficultatis.

Sensus questionis.

Prima ratio dubitandi.

Secunda ratio dubitandi.

Tertia ratio dubitandi. Tertiò, essentia est per se ipsam immediate intelligibilis, etiam propter ratione præcedit omnipotentiā, ergo immediate concurrere potest ad sui cognitionem, inquit essentia sicut immediate terminat, immediate mouet, alioquin est obiectum dumtaxat terminatiuum, non autem motitum. Denique ipsa essentia respectu diuinæ intellectiōis fungitur munere speciei impressæ, ergo & respectu intellectiōis creatæ.

Affertio. Dico tertio essentia diuina non supplet defectum speciei, neque loco eius vnitur cum intellectu, per se ipsam immediate, propter virtualiter distinguuntur ab omnipotentiā: sed per ipsam omnipotentiam liberè applicatam per decretum voluntatis de producendo effectu illo quem produceret species. Contra Suarez, Fafol, Beccan, Valent. & alios.

Probatio affertio-nis. Ratio est, quia si essentia ex eo quod immediate videatur, concurreret per se ipsam immediate, attributa etiam & relationes propter distinguuntur virtualiter ab essentia deberent præbere immediate concursum ad sui visionem, hoc autem absurdum est, quia sic daretur aliqua operatio ad extra, quæ non esset communis omnibus personis; probo consequentiam, id est per te essentia causat immediate visionem, quia videtur immediate, sed relations etiam videntur immediate quia mysterium Trinitatis videntur etiam in se ipso immediate. Deinde si essentia immediate concurreret præcisè ut entitas est, concursus ille præcisè in se ipso non esset liber, sed tantum ex eo quod esset coniunctus, cum generali concursu omnipotentiae, & conseruatione luminis gloriae.

Hoc autem absurdum est, quia nulla Dei actio ad extra est necessaria: inquit in hac sententia duplē Deus præbet concursum, unum generale omnipotentiae, alterum speciale essentiae, hoc autem absurdum est, nam licet concursus effectuus omnipotentiae vnicus sit, potest tamen esse multiplex virtualiter; præstat enim unum quatenus est generalis omnium causa, secundum præstat quatenus continet speciem, & loco illius agit: sic enim concursus ille quem sola præstat omnipotentia, diuersus est ab eo quem præstat si concurreret ad visionem simul cum specie.

Ratio à priori. Denique à priori ratio est, quia per illud essentia diuina concurret loco speciei per quod continet ipsam speciem, sed per omnipotentiam continet ipsam speciem; si enim produceret speciem non producere illam nisi per omnipotentiam: ergo non supplet eius concursum nisi per omnipotentiam, inquit clarum videtur quod actiones Dei ad extra sunt opera omnipotentiae.

Concensus omnipotentiae virtualiter est multiplex. Ad primam, patet ex dictis quomodo concursus ille omnipotentiae licet realiter vnicus sit tamen virtualiter multiplex, & diuersus à concursu generali. Ad secundam Resp. esse disparitatem inter Deum, & Angelum, quod Angelus ad eam cognitionem quā cognolcit se ipsum per suam substantiam, non concurret liberè Deus autem liberè concurreit ad sui visionem, atque adeo concurret per potentiam subordinatam voluntati, quod si liberè Angelus se ipsum videret per suam substantiam, ut aliqui volunt actio hæc non procederet, nisi à potentia executirice.

Effentia non co-dem mo-do quo-reminat. Ad tertiam, nego essentiam esse proximè intelligibilem cognitione creatæ propter ratione præcedit omnipotentiam, sed remote tantum & radicaliter. Fatoe essentiam esse verum obiectum motitum, & terminatiuum, licet non eodem modo terminet, quo mouet; terminat enim immediate, mouet autem mediante omnipotentia. Neque par est ratio de intellectione increata, ad quam si requiritur species (quod postea negabitur) essentia per se fungitur munere speciei, quia intellectio diuina non est libera,

in ordine autem ad cognitionem creatam quæ liberè producitur fungi non potest munere speciei.

SECTIO II.

De principio quod ex parte potentia concurrit ad visionem. Art. 5.

Illud est quod vulgo à doctoribus lumen gloriae Lumen gloriae. dicitur, eo quod in intellectu beati positum, aspergibilem ei reddat Deum, ut eum reuelatæ facie speculari possit, & transformari in eandem imaginem, de claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu, de hoc igitur intellectuali sole, & lucerna accensa in medio paradisi, quatuor disputamus. Primum est eius existentia, & necessitas, secundum potentiam ordinariam. Secundum necessitas eius secundum potentiam absolutam. Tertium quidditas. Quartum propriæ eius munera.

§. I.

Existentia & necessitas luminis gloria secundum potentiam ordinariam.

Nomine igitur luminis gloria intelligimus qualitatem habitualem infusam intellectui beato, & in eo permanentem, ut cum eleuet, & proximè potentem reddat ad videndum Deum; comparatur enim cum visione, sicut habitus fidei v.g. ad actum fidei; & quæritur utrum sicut ad producendos actus supernaturales fidei & charitatis, connaturaliter exigitur habitus, sic ad producendam connaturaliter visionem infundatur habitus, quod lumen gloriae, dicitur.

Ratio dubitandi primò est, quia instrumentum Prima dicitur. obedientiale non eget formam intrinsecam per quam agat connaturaliter; nam aqua v.g. vt producat gratiam, non eget formam extrinsecam, intellectus videntis Deum, est instrumentum obedientiale: ergo non eget habitu intrinseco. Probatur maior, nam posito lumine gloriae v.g. vel requiritur ad videndum Deum etiam concursus Dei supernaturalis, & indebitus intellectui, vel non requiritur, si primum ergo posito lumine, visio non est connaturalis, inquit frustra est lumen quia concursus ille sufficit: si secundum ergo in eo qui habet lumen fidei, aut habitum charitatis, nulla requiritur gratia ut eliciantur illi actus.

Secundo lumen gloria non potest esse necessarium neque iuare intellectum tanquam causa partialis ad visionem eliciendam, si non habet virtutem similem intellectui, sicut duo trahentes natum virtute simili concurrunt, lumen autem gloria non habet virtutem similem intellectui, nisi velis illud esse alterum intellectum.

Ad tertium, si requiritur lumen gloria quo intellectus disponatur ad visionem, debet etiam dari aliquid in intellectu, per quod disponatur ad recipiendum lumen & sic progressus erit infinitus. Deinde ideo tantum exigitur lumen, quia sine illo intellectus non habet proportionem cum Deo videndo, sed intellectus etiam cum lumine proportionem illam non habet, ergo non requiritur lumen.

Dico primò in quolibet beato Deum vidente, datur infallibiliter lumen gloria permanens sine quo de potentia ordinaria nemo potest videre Deum, ita cum S. Thoma communius omnes Theologi, contra Scot. & Durand. dicentes visionem ipsam a Deo infundi.

Primo autem illud colligitur ex scriptis psalm. 55. in lumine tuo videmus lumen; nam licet primarius sensus sit, in filio videbimus patrem, vel in Christo videbimus Deum, ut patet ex Concilio Nicæo, & Epistola I. Euaristi Papæ ad Episcopos Africæ ta-

status
questio-
nis.

Prima dicitur.

Secunda
ratio dubi-
tandi.

Tertia ra-
tio dubi-
tandi.

Assertio
affirmati-
ua.

Prima
probatio
ex scriptu-
ris.

men de hoc etiam lumine à multis aliis intelligitur, qui etiam huc applicant illud Apocalyp. 21. *cintas non eget sole, neque luna, nam claritas Dei illuminabit eam*, Fauent etiam vulgo patres v.g. Nazianz. orat. 10. *Magno regi adstantes hinc atque hinc, magno lumine impletur: & orat. 15. excipies illos lux omni sermone praesatior, &c.* & demum clara est definitio Cœc. Viennen.

Clement. ad nostram vbi damnatur error Beguardorum dicentium, quod anima non eget lumine ipsum eleuante ad videndum Deum, vbi manifestè patet damnari etiam eos qui dicent nullum dari lumen, sed visionem ipsam à Deo infundi: dicitur enim in concilio intellectum eleuari ad videndum, per visionem autem intellectus non eleuatur ad videndum.

Secundò efficax etiam est ratio S. Thomæ: omne id quod eleuatur ad aliquid quod excedit suam naturam, debet disponi per aliquid quod excedit suam naturam, nam ideo est de fide dari habitus supernaturales ut potentia connaturaliter elicit actus fidei, spei, charitatis, quia potentia est ad illos incompleta & ab illis exceditur, quod non est minus verū de visione Dei. Deinde ut intellectus cōnaturaliter vniatur cum essentia diuina ut specie intelligibili, debet esse completus in ratione potentia intellectuæ, sed intellectus non est ex se completus ut patet, ergo debet compleri per lumen gloriae, quod rectè vocat S. Thoinas augmentum virtutis intellectuæ.

Solutio prima dubitationis.

Ad primam Resp. instrumentum obedientiale quod agit vitaliter in eo distingui ab instrumento quod non agit vitaliter, quod instrumentum vitale requirat formam intrinsecam per quam disponatur ad agendum connaturaliter; nam omnis actio vitalis debet esse connaturalis, instrumentum autem non vitale non eget formam intrinsecam; quia non debet agere connaturaliter. Ad probationem dico quod posito lumine gloriae requiritur concursus Dei omnino indebitus intellectui nudè sumpto, sed debitus intellectui prout instruēto lumine gloriae, quod idem dico de aliis actibus supernaturalibus, nam in eo qui habet habitum fidei requiritur gratia, & concursus Dei.

Solutio secunda.

Ad secundam Resp. illam maiorem non esse veram: lumen gloriae non potest iuare intellectum si non habeat vim similem intellectui. Nam etiam species, & alij habitus iuuant potentias à quibus tamen distinguuntur essentialiter, alioqui duo agentia diuersa rationis non possent concurrere ad eundem actum.

Solutio tertia.

Ad tertiam Resp. lumen gloriae requiri ut disponat intellectum ad visionem eliciendam vitaliter & connaturaliter tanquam complementum potentia, actiuæ non autem ad illam recipiendam ut dicetur postea; ad lumen autem gloriae nulla dari debet dispositio quia illud non producitur ab intellectu sed tantum recipitur. Deinde sèpè dictum est intellectum instruētum lumine gloriae, habere proportionem cum Deo in ratione obiecti cognoscibilis, non autem in ratione entis.

§. II.

Necessitas luminis gloriae, secundum potentiam absolutam.

Prima ratio dubitandi.

Ratio dubitandi est primò, quia implicat dari actum secundum, sine actu primo, nam prius est posse agere, quā agere; lumen est actus primus respectu visionis: ergo implicat visio Dei sine lumine. Similiter implicat posse, sine potentia, sed lumen est tota potentia, ergo implicat posse videre sine lumine. Denique visio Dei prout est supernaturalis pendet à lumine, quā pendet ab intellectu prout est vitalis, sed prout est vitalis essentialiter pen-

det ab intellectu, neque sine illo elicere potest: ergo prout est supernaturalis pender essentialiter à lumine.

Secundò, visio creata non potest suppleri per solum extrinsecam assistentiam scientiæ increatae Dei, ergo lumen creatum suppleri non potest per solum assistentiam omnipotentiae.

Secunda ratio dubitandi.

Tertiò, non magis potest eleuari creatus intellectus per solum concursum extrinsecum Dei ad visionem sine illo principio intrinseco, & inherente, quā voluntas ad actus supernaturales, sed voluntas non potest eleuari ad actus supernaturales sine principio intrinseco gratiæ, ergo neque intellectus eleuari potest ad actum visionis sine lumine intrinseco.

Dico secundò non implicat intellectum eleuari ad videndum Deum per solum Dei concursum omnino extrinsecum sine illo lumine gloriae intrinseco vel permanente vel transente: ita expressè docet sanct. Thomas in 4. dist. 49. q. 2. a. 7. & q. 10. de veritate art. 11. vt mirum sit eum à recentioribus omnibus Thomistis deseriri, vt rectè probant Molina, Valent. Suarez, Vasq. Arrub. Herice, & plures à veteribus Thomistis Ioannes de Neapoli, Paludanus, Hispanensis.

Ratio autem est primò, quia lumen gloriae non potest essentialiter requiri ad visionem, nisi quia illa est supernaturalis; sed non exigitur essentialiter propter supernaturalem visionis: ergo non exigitur essentialiter. Maior est certa & eam admittunt aduersarij cum enim visio sit vitalis, & supernaturalis, sufficienter ad eam concurrit intellectus prout est vitalis, sed exigunt lumen propter supernaturalem visionis. Probatur igitur minor, si requireretur essentialiter lumen habituale propter supernaturalem visionis, requireretur etiam essentialiter habitus fidei ad omnem actum fidei, & habitus charitatis ad omnem actum charitatis; quia illi etiam sunt supernaturales: Consequens falsum est, quia cum primū horio conuertitur à peccato per actum charitatis, actus ille præcedit habitum, & illum causat, dicere autem quod idem ille actus qui causat habitum, causatur ab eo ipso habitu quem causat, est absurdissimum ut probauit alibi, alioqui posset idem sub eodem conceptu supponere suam existentiam; nam effectus præsupponit suam causam, & causam suæ causæ, ipse est causæ suæ causæ, igitur supponit se ipsum, inò prius agit quā sit, quia ut est effectus præsupponit se ipsum ut causam suæ causæ.

Secundò Dei omnipotenti non magis per extrinsecam assistentiam potest suppleri defectum speciei, quā defectum luminis, sed potest suppleri defectum speciei, ergo & luminis. Denique Deus per se ipsum facere potest quidquid faciunt causa secundæ concurrentes solum efficienter non vitaliter; potest enim calefacere sine igne, illuminare sine sole, lumen istud effectu solum concurrit, & non vitaliter, ergo Deus per se ipsum suppleri potest eius defectum, præsertim cum nulla contradictione contrarium ostendat ut constabit modò.

Ad primam enim Resp. eodem arguento probari quod Deus eleuare nihil potest obedientialiter per solum concursum omnipotentiae. Itaque ad argumentum distinguitur minor, lumen est actus primus respectu visionis, necessarius secundum potentiam ordinariam ut producatur connaturaliter visio concedo: necessarius absolute ut producatur visio, negatur, quia Dei omnipotentia parare potest concursum & esse actus primus secundum potentiam absolutam. Similiter verum est quod lumen est potentia ut producatur visio connaturaliter, non est potentia ut simpliciter producatur. Denique nego illam maiorem visio

Secunda probatio.

Solutio prima dubitationis.

visio tam pendet à lumine prout est supernaturalis quām pendet ab intellectu prout est vitalis, hoc (inquam) manifestè falsum est, quia nulla causa creata vel increata concurrit ad visionem, prout est vitalis præter intellectum qui solus producit eam immaterialiter; at vero causa increata semper concurrit ad visionem supernaturalem, vt caula principalis, ideoque mirum non est quod suppleat defectum luminis, cum habeat semper concursum supernaturalem ad visionem, non habeat autem concursum vitalem.

Solutio secundæ. Ad secundam Respon. concursum causæ formalis non posse suppleri à Deo, sed tantum concursum causæ efficientis: visionem autem esse causam formalē quia reddit intellectum videntem formaliter, lumen autem effectu concurrit, ideoque non est mirum quod Deus suppleat eius defectum.

Solutio tertiae. Ad tertiam Rep. posse de potentia Dei absoluta voluntatem eleuari ad quemlibet actum liberum siue vlo auxilio intrinseco inharente voluntati, potest enim sufficere solus concursus omnipotentiae, quæ facere potest per se ipsam totum quod faceret gratia inhærens & intrinseca. Dixi sine gratia inharente voluntati, nam essentiale omnino est, ad actum supernaturalem voluntatis siue liberum siue necessarium, vt in intellectu infundatur lumen cognitionis præueniens, aliqui voluntas ferretur in incognitum quod implicat, sed hoc de visione nihil probat.

§. III.

Quidditas propria luminis gloriae.

Quæritur **rium lu-**
men glo-
riæ sit spe-
cies. **H**actenus soluta est quæstio, an sit lumen gloriae, nunc vt respondeatur ad quæstionem quid sit, video difficultatem esse posse circa illius genus, deinde circa illius propriam differentiam. De vero illius genere controversia celebris est, vt cum illud sit species impressa, in verò habitus omnino ab ea distinctus: erit species impressa si propter eminentem perfectionem repræsentet obiectum, & potentiam compleat atque ita faciat totum quod faceret species, & habitus simul: erit autem purè habitus si non suppleat vlo modo vices obiecti, sed tantum sit complementum potentiae, antecedenter ad omnem obiecti repræsentationem, differentia huius luminis continetur proprio eius munere de quo dicetur statim.

Prima ra-
tio dubi-
andi. Ratio ergo dubitandi primæ est, quia ille habitus luminis gloriae nullum potest habere munus quod non habeat species, ergo distinguui non debet à specie. Probo antecedens, nullum potest esse munus huius luminis confortans potentiam, & se tenet ex parte potentiae, nisi quod concurrat ad visionem simul cum potentia, nam ex parte potentiae agere non est aliud quām simul agere cum potentia, sed species est qualitas simul cum potentia concurrens ad visionem, ergo species eriam ex parte potentiae confortat, & compleat potentiam.

Secunda
ratio du-
bandi. Secundo, potentia tunc compleatur quando augetur eius actiuitas, sed quando species agit cum potentia actiuitatis potentiae augetur, ergo compleatur potentia. Quam ob causam habitus naturales dicuntur à pluribus non esse aliud quām species, quia facilitas addita potentiae, non est aliud quām noua actiuitas; quām sine dubio addit species.

Tertia ra-
tio dubi-
andi. Tertiò, quando plures causæ ad eundem concurrunt effectum, necesse est vt singulis causis diuersæ correspondant formalitates, sed si lumen gloriae non est species nulla formalitas specialis respondere potest lumini gloriae, agenti simul cum intellectu, ergo lumen gloriae est species, maior inductione confitare

potest, & quia illud agens erit superfluum cui nulla in effectu respondebit formalitas, minor etiam ostendit, quia in visione Dei sunt duo, primum quod sit intellectio vitalis, quod habet ab intellectu: alterum quod sit visio talis obiecti, quod habet à specie.

Dico tertio, lumen gloriae non est species impressa Dei, sed verus habitus supernaturalis distinctus à species impressis, ita censent omnes qui negant esse possibilem speciem impressam, & omnes qui negant eam de facto dari: Suarez, Heric, Fafol. Valent. contra Vasq. disp. 43. c. 5. 6. 7. quem multi nunc sequuntur recentiores.

Conclusio
negativa.

Ratio tamen est quia nulla (vt ostendi) datur de facto species impressa, in videntibus Deum, quia species non requiritur vbi obiectum est præfens & proportionatum, requiritur autem lumen gloriae, ergo lumen gloriae non est species. Deinde quamvis datur species, non esset tamen lumen gloriae, quia sequeretur aliqui posse sufficenter completi potentiam naturali ad actus fidei, spei, & charitatis per solas species impressas, consequens est absurdum, quia præter species repræsentantes obiectum fidei, certum est requiri habitum fidei, & ad actus charitatis præter repræsentationem etiam supernaturalem obiecti requiritur aliquid se tenens ex parte potentiae, & illam complens antecedenter ad omnem repræsentationem. Vnde ylterius argumentor ad visionem supernaturalem requiritur aliquid se tenens ex parte potentiae, neque sufficit complementum se tenens ex parte obiecti; sed species se tenet ex parte obiecti: ergo præter species requiritur lumen gloriae. Probat maior, nam ad actus supernaturales plura requiruntur quām ad actum quemlibet naturale, aliqui tam esset completa potentia in ordine ad videndum Deum, quām in ordine ad videndum album, sed ad actum quemlibet naturalem requiritur complementum potentiae, repræsentans obiectum, ergo ad actum supernaturalem requiritur aliquid ex parte potentiae, neque satis est recurere ad supernaturalitatem huius speciei; nam si potentia ex parte sui, nihil exigit ad illum actum eliciendum sequitur speciem esse omnino naturalem, cum potentia nihil ex parte sui requirat quām quod exigitur ad actum naturale: ino, quod caput est, illa species licet supernaturalis, non magis completa ex parte potentiae, quām species naturalis, ergo potentia ex parte sua non est minus incompleta ad videndum Deum quām ad videndum album. Denique vel sine hac specie potentia est completa, ex parte sui, vel non, si est completa ergo illa non est lumen gloriae. Si non est completa ergo requiritur aliquid aliud præter species, quia si est incompleta requirit aliquid præter obiecti applicationem.

Ad primam Rep. lumen gloriae in hoc differre à specie quod lumen, & quilibet habitus se teneat ex parte potentiae, id est compleat potentiam antecedenter ad repræsentationem obiecti: species autem se teneat ex parte obiecti, id est obiectum dumtaxat repræsentans & ex parte illius agat tanquam eius vicaria, cum ergo dicitur lumen non habere aliud vlo munus nisi quod compleat, & confortet potentiam, distinguui debet, nisi quod confortet potentiam ex parte ipsius potentiae, id est antecedenter ad repræsentationem obiecti constituendo illam in actu primo, concedo: ex parte obiecti, hoc est ipsum obiectum repræsentando, seu faciendo id quod faceret obiectum nego, agere autem ex parte potentiae non est tantum agere cum potentia, sed agere tanquam complementum potentiae antecedens obiecti repræsentationem.

Ad secundam Respond. distinguitur maior et deinde modo,

Solutio
prima du-
bitatio.

48 Disp. II. De Deo. Quæst. II. Seç. II.

modo, tunc compleetur potentia cum eius actiuitas augetur, ex parte ipsius obiecti quod representetur nego: ex parte potentiae antecedenter ad representationem obiecti concedo. Quam etiam ob causam negabam olim habitus naturales esse solùm species impressas, nisi velis etiam sensus externos esse capaces habituum, quod absurdum est.

Solutio
tertia.

Ad tertiam Resp. maiorem, & minorem esse falsas, nam primò plures causæ sèpè concurrunt ad eundem effectum sùb eadem formalitate, v.g. quando idem lumen pendet à pluribus luminosis, secundò etiam non est difficile duas hìc assignare formalitates, nam visio vt est vitalis pendet ab intellectu, & vt supernaturalis pendet à lumine.

§. IV.

Quænam sint propria munera luminis gloriae.

Differen-
tia lumi-
nis glo-
riae.

ASignato genere huius luminis, sequitur differentia eius propria, quæ pètenda sine dubio est ab eo munere quod exercet circa visionem; potest enim esse, vel dispositio materialis ad unionem intellectus cum essentia diuina vt specie impressa: vel etiam dispositio materialis intellectus, ad visionem ipsam recipiendam: vel denique causa effectiva ipsius visionis vna cum potentia.

Prima ra-
tio dubi-
tandi.

Ratio dubitandi est primò, quia semper in materia requiritur dispositio proportionata formæ recipiendæ, sed quando intellectus vñitur cum essentia diuina per modum speciei eleuatur ad formam ordinis superioris, ergo ad eam recipiendam disponi debet per lumen.

Secunda ra-
tio dubi-
tandi.

Secundo, nulla est ratio cur lumen sit dispositio intellectus ad visionem vt actio est, non autem vt est recepicio; nam intellectus non est minus improportionatus ad recipiendam visionem quam ad eam producendam: ergo si propter illam improportionem visio vt actio est, exigit lumen vt dispositionem, exigit etiam illud vt receptio est; nam in utroque munere intellectus est instrumentum, vnde non valet discriberi quod nonnulli afferunt quia intellectus vt agens debet esse perfectior quam visio, non autem vt recipiens, nam si sit instrumentum non debet esse perfectior.

Tertia ra-
tio dubi-
tandi.

Tertiò, si lumen gloriae agit cum intellectu agere debet vitaliter, & principaliter, hoc autem absurdum est; quia non est aliquid vitale atque adeò est imperfectius visione.

Munus
proprium
luminis
gloriae.

Dico quartò, lumen gloriae validè impropriè dicitur dispositio materialis ad receptionem essentiae diuinae vt speciei impressæ, aut etiam ad recipiendam visionem; proprium autem eius munus est simul cum intellectu producere visionem connaturaliter.

Prima
partis pro-
batio.

Prima pars contra omnes Thomistas quibus accidunt Valentia, Salas, Granadus probatur, quia vbi nulla forma recipitur in subiecto, ibi non datur dispositio subiecti ad formam illam recipiendam; sed essentia diuina non vñitur cum intellectu tanquam forma realis informans intellectum: ergo lumen gloriae non debet dici dispositio ad illam recipiendam, dicitur tamen impropriè dispositio, quatenus est conditio, fine qua, essentia diuina non vñiretur intellectui per modum speciei, id est non concurreret cum intellectu ad visionem.

Probatio
secundæ
partis.

Secunda pars contra eosdem Thomistas probatur, quia si requireretur in intellectu dispositio aliqua vt reciperet visionem supernaturalem, requireretur etiam in eodem dispositio ad recipiendum lumen supernaturale, atque ita daretur progressus in infinitum. Concilium autem Viennense quando exigit lumen vt dispositionem, ad visionem, exigit illud

vt dispositionem ad visionem vt actio est, non vt passio, alioqui daretur infinitus progressus.

Tertia pars communis est inter Theologos, quia Ratio ter habitus supernaturales, ideo tantum sunt necessarij, vñia partis, quia potentia operatur cum illis connaturaliter, effectus supernaturales, id est tanquam principium intrinsecum & proportionatum.

Ad primam Resp. verum non esse quod materia exigat dispositionem proportionatam vt recipiat formam supernaturalem, etiam si physicè illi vñatur per potentiam obedientiam, alioqui daretur progressus infinitus. Hoc autem esse multò minus verum, quando forma non vñitur physicè subiecto, sicut essentia diuina non vñitur physicè intellectui, potest ergo requiri lumen vt conditio, non vt dispositio materialis quæ concurrit ad receptionem formæ, atque adeò recipit formam.

Ad secundam Resp. esse disparitatem inter visionem vt actio est, & visionem vt est passio, nam visio vt actio est exigit prodire à principio effectu connaturaliter operante, cum effectus prodeat à virtute ipsius causæ, potestque visio vt actio est prodire à principio huiusmodi, quin detur progressus infinitus: visio autem vt passio est non exigit recipi in principio connaturaliter recipiente, quia hoc vt dixi est impossibile propter infinitum progressum.

Ad tertiam vt respondeatur videndum est qualis sit influxus luminis simul cum intellectu ad visionem. Quod autem queri vñterius poterat hoc loco de causa subiectiva, & effectiva luminis gloriae difficultatem non habet: nam subiectum eius sine dubio est non substantia ipsius animæ, sed intellectus in quo, & à quo visio ipsa producitur. Causam vero effectivam instrumentalem etiam physicam probabilissime recentiores aliqui meditantur esse ipsam Christi humanitatem, in & quinque cicatrices vulnerum eius è quibus physicè profluit quidquid producitur in viatoribus gratia, & quidquid est luminis gloriae in beatis: quod piè ac ingeniosè tradit Recupitus l.6. quæst. 19.

SECTIO III.

De ipsa potentia intellectiva concurrente ad visionem.

Expositis duobus principijs visionis, quæ potentiam vitalem complent, venio ad ipsam potentiam, sic instruam, vt ex parte sua lumen habeat intrinsecum inhærens, & ex parte obiecti essentiam ipsam habeat diuinam, præsentem & paratam concurrere ad claram sui visionem. Et prius queritur vtrum intellectus ita instruatus reuerè producat visionem physicè, an verò illam solùm producat lumen gloriae. Secundò vtrum producat visionem principaliter, an verò instrumentaliter: Tertiò vtrum intellectus aliquius etiam viatoris Deum aliquando viderit, quod verò queri vñterius poterat vtrum à perfectiore intellectu, etiam in patria videatur perfectius, dicetur q.4. cum agam de inæqualitate visionis.

§. I.

Vtrum intellectus instruatus lumine gloriae concurrat immediate ad visionem simul cum lumine.

Alijs verbis proponi solet hæc controuersia, Sensus
quæstio-
nis. vtrum lumen gloriae ita influat in visionem, vt ipsum sit tota ratio proxima illam efficiendi, si nihil intellectus per suam entitatem agat immediate, sed recipiat tantum lumen quod solum agat, sicut cum aqua calida producit calorem, calor est tota ratio calefaciendi

calefaciendi aquæ, quia illa immediatè tantum recipit calorem, à quo est tota calefactio.

Prima difficultas. Ratio ergo duditandi primò est, quia visio quæ secundum totam suam substantiam, & vitalitatem est supernaturalis procedere debet à principio adæquatè supernaturali; visio est adæquatè supernaturalis, intellectus est principium naturale, solum autem lumen est adæquatè supernaturale: ergo visio procedit à solo lumine. Probatur maior, quia si vitalitas secundum se totam supernaturalis penderet à principio partim naturali partim supernaturali, illa vitalitas esset, & non esset supernaturalis quia non est supernaturalis prout pendet à principio naturali. Denique si principium est compositum ex naturali & supernaturali, essentia etiam visionis erit composita ex naturali, & supernaturali quod absurdum est.

Secunda difficultas. Secundò, si lumen & intellectus simul concurrunt ad eandem visionem, vel ambo concurrunt ad omnes formalitates visionis; nam illa est visio, est vitalis, est supernaturalis: vel non concurrunt, si primum, ergo visio prout est à lumine, formaliter vitalis est, & intellectio, atque ita lumen potest esse causa vitalitatis. Si secundum ergo intellectus non producit hanc vitalitatem supernaturalem; si enim non producit formalitatem supernaturalitatis, non producit etiam entitatem quæ tota est formaliter supernaturalis. Denique vitalitas illa prout est vitalitas huius actus est formaliter supernaturalis, ergo si producitur vitalitas illa formaliter supernaturalis ab intellectu, etiam producitur formalitas supernaturalitatis.

Conclusio affirmans. Dico primum, intellectus creatus ita concurrit cum lumine gloriae ad visionem Dei, ut per se ipsum attingat illam immediatè, inquit neque diuinitatis possit visio fieri sine immediato concurso intellectus videntis Deum.

Prima pars inter omnes Theologos certa est contra Durandum, Ochamum, Marsilium, Gabrielem.

Intellexus effectus attingit visionem. Ratio est quia omnis intellectio causatur ab ipsa mente, & volitio à voluntate sic enim tradunt communiter Patres cum August. l.9. de Trinit. c. vltimo. *Ipse mens quasi parent, & notitia eius quasi proles eius: mens enim cum se cognoscit, notitiam sui gignit, & est parentis notitia sua; idem habet l.11. c.2. l.15. c.13.2. 27.* Deinde cum Aristotele, Philosophi omnes docent, & omnino constat primum ex actus vitalitate ad quam requiritur influxus potentiae vitalis, ut constabit statim, secundò ex libertate actuum voluntatis supernaturalium, ad quam requiritur sine dubio influxus actuum voluntatis, alioqui libertas non esset indifferentia actuum voluntatis in suis actus.

Attingit immediata. Secunda pars de influxu immediato intellectus in visionem, est contra plures Thomistas qui volunt solum lumen gloriae totam esse causam immediatam visionis, quod repugnat S. Thomæ hic art. 5. in corpore ut rectè ostendunt Molina, Vasq. Suarez. Probarique potest efficaciter, quia ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 4. constat intellectum, & voluntatem non se habere omnino passiuè, recipiendo solum habitus, tanquam aliquid inanime ad actus fidei, charitatis, &c. Sed omnino aliquid agere; atqui eadem est ratio visionis supernaturalis, ergo intellectus immediatè ad eam concurrit actiuè, & non passiuè tantum recipiendo lumen: sed si lumen esset ratio adæquata agendi creato intellectui, sequeretur quod intellectus passiuè solum se haberet recipiendo lumen, sicut cum aqua calida calefacit, ergo lumen non est tota ratio agendi. Deinde omnis actus qui est virtus actualis debet procedere à principio viuente quod se ipsum moueat, sed si solum lumen produ-

Tom. I.

cat visionem, viuens non agit in se ipso, nam lumen est qualitas mortua, ergo, &c. Denique sicut viro quia est supernaturalis debet pendere à lumine supernaturali, sic quia est vitalis, & quia est intellectus debet pendere à potentia vitali, & intelligente.

Tertia pars de necessitate aboluta huius influxus est contra Scotum, Durandum aliquoque plures qui existimant posse intellectum reddi actu intelligentem per verbum mentis productum à solo Deo fusum que probata est in libris de anima vbi ostendebam quod vita exigit essentialiter actionem physicam principij eius in quo recipitur, quia vivere, est immanenter agere, ideoque verbum mentis eo modo productum in intellectu, à solo lumine, qualitas esset mortua, eodem modo ac si esset in lapide. Quæ autem de effectu formaliter aduersarij obijciunt, sine quo forma esse non potest in subiecto, solutum eo loco est, quia reddere intelligentem non est effectus solum verbi, si tollas actionem procedentem à principio intrinseco.

Ad primam Resp. eo argumento æquè probari, quod visio cum sit vitalis, produci non potest à lumine quod non est vitale, ideoque ad argumentum negatur maior; nam actus adæquatè supernaturalis secundum substantiam, & vitalitatem produci potest à principio naturali eleuato; per alterum principium supernaturale, neque propterea vitalitas illa supernaturalis est simul, & naturalis, sed est adæquatè supernaturalis producta per principium naturale supernaturaliter eleuatum; intellectus enim, & lumen faciunt unum principium supernaturalis, & vitale neque unum sibi debet seorsim ab altero, totus igitur effectus est supernaturalis, etiam si principium sit compositum ex entitate naturali, & supernaturali, quia entitas naturalis eleuatur per entitatem supernaturalem principij partialis.

Ad secundam Resp. formalitates non esse aliquid producibile in actu, sed resultare tantum ex modo, quo actus procedit à suis causis: ideoque visionem procedere quidem secundum totam suam entitatem cui omnes formalitates identificantur, tum à lumine, tum ab intellectu, sed non procedere ab utroque seorsim sumpto secundum omnes formalitates; nam ut actus procederet à lumine, secundum formalitatem vitalitatis, neceſſe esset ut actus haberet rationem vitalis, prout est à lumine, quod implicat, quia operatio dicitur vitalis in quantum substantia per eam, se mouet ab intrinseco, postquam adepta est statum connaturalem, lumen autem extrinsecus infusum est ut patet. Vitalitas ergo supernaturalis, secundum formalitatem hanc præcisam vitalitatis, est à solo intellectu, & formalitas supernaturalitatis, est à solo lumine, licet entitas illa vitalis, & supernaturalis sit ab utroque, vnde absolute negari debet hæc propositio, intellectus præcisè sumptus, si non producit formalitatem supernaturalitatis, non producit entitatem supernaturalem vitalitatis, hoc enim est aperte falsum: nam etiam Deus cum voluntate concurrit ad actum malum, neque tamen concurrit ad malitiam formalem ut sic, quia actus prout est à Deo non habet quod formaliter sit malus. Denique distingui debet hæc propositio: vitalitas huius actus est formaliter supernaturalis, in ratione præcisâ vitalis, nego: prout vitalitas huius actus est supernaturalis concedo, vnde intellectus seorsim sumptus qui est causa vitalitatis formalis non est etiam causa supernaturalitatis formalis.

Vtrum intellectus cum lumine concurrat ad visionem ut causa principalis.

Instrumentum.
& causa
principalis

Vix potest esse hoc loco controversia, nisi de nomine instrumenti, & causæ principalis, nam si semel ex vera philosophia statuas, quid sit instrumentum, tota euaneſſet difficultas, de qua, magnâ contentione disputari video. Itaque rejectis varijs sententijs statuēbam olim, instrumentum in genere illam causam appellari, quæ concurrit ad effectus sibi non proportionatos, & alteri debitos, quia esse instrumentum est esse virtutem alterius, seu agere alterius nomine. Diuiditur autem instrumentum in naturale quod concurrit ad effectus sibi non debitos, ad quos tamen exigit habere concursum paratum; & obedientiale quod non exigit habere paratum concursum ad tales effectus. Vnde tota controversia est, vtrum intellectus instructus lumine, producat visionem ut sibi debitam & proportionatam, an verò ut debitam alteri & improprietatam.

Prima du-
bitatio.

Ratio autem dubitandi primò est, intellectus instructus lumine gloriæ non potest esse instrumentum visionis Dei, si præter ipsum nulla sit causa principalis videns Deum: sed præter intellectum nulla est causa, quæ principaliter dicatur videre Deum, illa enim non est Deus, qui per hanc actionem non denominatur videns, ergo intellectus lumine gloriæ instructus, est causa principalis visionis. Maior certa est, quia omne instrumentum habet causam principalem sibi correspondentem, ergo si intellectus non est causa principalis videns, debet esse alia causa præter ipsum quæ dicatur videns: vel dicendum est quænam hic sit causa principalis videns & fieri potest argumentum à pari de actu charitatis, nam per eum actum solum homo amat, & meretur, ergo ille est causa principalis merens.

Secunda
dubitatio.

Secundò, visio est essentialiter effectus vitalis, ergo essentialiter exigit causam principalem vitalim, illa non est Deus ut patet, ergo est intellectus. Confirmatur quia intellectus prout est causa efficiens vitalis non est instrumentum, alioquin (ut dixi) responderet ei causa principalis vitalis.

Tertia du-
bitatio.

Tertiò, illud non est instrumentum quod concurrit ad effectum sibi proportionatum & ad quem paratus est illi concursus: sed visio Dei est debita, & proportionata intellectui habenti lumen gloriæ, nam proprium munus habitus supernaturalis est reddere ipsum effectum debitum & connaturalem.

Quarto
dubitatio.

Quartò, illa non est causa instrumentalis tantum quæ nobilior est effectu producendo, visio est ignobilior intellectu habente lumen gloriæ, nam illud aggregatum, est supernaturale, & vitale æquè a viso, ergo intellectus non est causa solum instrumentalis.

Quinto
dubitatio.

Quintò, si intellectus est instrumentum, prout est causa effectu visionis, erit etiam instrumentum, prout est eius causa receptiva; consequens non admittitur, &c. Probatur maior id est intellectus producere instrumentaliter, quia producet obedientialiter, sed recipit etiam obedientialiter, ergo recipit instrumentaliter, nam æqualis est repugnantia causa tunc effectuæ, tunc receptuæ principalis, & obedientialis quod probo, nam concurrens obedientialiter ad aliquem effectum est ad eum eleuari tanquam ad aliquid improprietatum, sed quod agit vel recipit aliquid principaliter non

eleuatur tanquam ad aliquid improprietatum, ergo nullum subiectum habet potentiam receptuam principalem respectu formæ excedentis, & improprietatæ, sicut respectu effectus improprietati agens non potest habere vires actiue principales.

Conclusio

Dico secundò, intellectus instructus lumine gloriæ, quatenus concurrit effectuè ad visionem, est causa solum instrumentalis: quatenus autem subiectuè illam recipit, est causa principalis.

Priman partem de causa effectuæ fusæ docent Suarez l.2.c.10. & 16.l.6. de gratia c.7. & sèpè alibi, Vasquez, Fasol, Henr. & alij contra plures Thomistæ quibus adhærent Arrub. Herice, Bécan, Salas, contra quos.

Ratio est primò, quia quoties aliqua causa est ignobilior effectu quem producit, est causa instrumentalis, non autem principalis, sed aggregatum illud ex intellectu & lumine gloriæ ignobilius est quam visio Dei, ergo illud aggregatum est causa solum instrumentalis, maiorem nemo negat philosophorum, quia quamvis contigere sèpè possit, ut instrumentum sit aliquid nobilior effectu quem producit obedientialiter, vt si Angelus producere formicam, tamen fatentur omnes quid causa ignobilior effectu producere, nunquam principalis dici potest; quia effectus nobilior nunquam potest esse proportionatus, & debitus cause minus nobili. Minor ergo probatur quia entitas adæquate vitalis, & adæquate supernaturalis est nobilior eâ entitate, quæ non est vitalis & supernaturalis nisi solum inadæquate; visio est adæquate vitalis, & adæquate supernaturalis: intellectus autem cum lumine non est vitalis & supernaturalis nisi solum inadæquate, igitur visio nobilior est eo aggregato.

Confirmatur evidenter, nam id quod est altero ignobilius, non potest fieri eo nobilior per accessum alterius quod est etiam eo ignobilius, intellectus est ignobilior visione, ergo non potest fieri eâ nobilior per accessum alterius quod sit etiam ignobilius visione; lumen gloriæ ignobilius est visione, nam visio est vitalis, lumen autem est qualitas mortua. Deinde constat etiam ex philosophia quod omnes habitus instrumenta sunt respectu actuum quos producunt; nam actus causa sunt principales habituum atque adeò illis nobiliore, ergo habitus sunt causa instrumentales actuum & illis ignobiliores, quod etiam in habitibus supernaturalibus eodem modo verum est qui sic producunt actus, vt ab actibus etiam producantur saltē moraliter.

Denique, potentia obedientialis actua semper est instrumentalis cum producat effectum improprietatum, & alteri debitum à quo eleuatur, sed intellectus etiam instructus lumine, obedientialiter agit per eleuationem; agit enim per suam entitatem intrinsecam & naturalem, ergo agit instrumentaliter.

Secundam partem de causa subiectuæ, video etiam à paucis negari, & ratio evidens est quia licet potentia obedientialis actua sit necessaria instrumentalis, tamen potentia obedientialis passiva est necessaria principalis, & ratio disparitatis est duplex. Prima quod causa principalis receptiva esse potest ignobilior effectu, alioquin materia recipere principaliter non posset formam quâ est ignobilior: causa verò effectuæ si sit principalis non potest esse ignobilior effectu, vt omnes fatentur quia effectus ab ea extrahitur, atque adeò debet in ea contineri. Altera disparitatis ratio est quia potentia obedientialis actua esse potest instrumentalis si possit agere tanquam virtus alterius cui ut causa principalis actiue tribui

Prima
partis pro-
batio.

Ratio se-
cundæ par-
tis.

tribui posset actio, causa vero subiectua obediens non potest esse instrumentum, si non possit recipere tanquam virtus vllius alterius causae principalis receptiua; nam Deus eleuans causam receptiua non recipit, sicut agit quando eleuat causam actiua.

Vnde argumentor efficaciter: illa non est causa instrumentalis quatenus receptiua quae recipit sola, visionem, sed intellectus solus recipit visionem, non autem Deus, ergo intellectus non est causa instrumentalis receptiua. Neque dicas Deum esse causam principalem huius receptionis in genere causae efficientis, contra enim arguo, nulla causa est instrumentalis in eo genere, in quo non respondet ei vlla causa principalis, sed nulla causa principalis respondet in genere subiecti, causa subiectua: ergo causa illa subiectua non potest esse instrumentalis in genere causa subiectua sicut enim instrumento effectiu respondere debet causa principalis effectiu, ita instrumento receptiua, debet respondere causa receptiua principalis. Denique ut intellectus Deum aliquo modo videat principaliter, exigitur, ut sit causa principalis visionis, vel ut agens, vel ut recipientis, non causat principaliter ut agens, ergo ut recipientis.

**Solutio prima de-
bationis.** Ad primam Resp. Deum esse causam principalem visionis ut actio est, sed nullo tamen modo, posse dici videntem; visio enim principaliter denominat causam in qua est, non autem causam a qua est, ideo intellectus solus denominatur videns, quamvis sit tantum principaliter videns, ut est principium receptiuum, non prout est principium productiuum. Vnde ad argumentum, distinguuntur maior, intellectus non est instrumentum, si prout ipsum nulla sit causa principalis videns, prout videns significat principium visionis tum actiuum, tum receptiuum nego: prout significat principium receptiuum visionis concedo, nam intellectus instrumentum est quatenus efficit visionem, principalis est causa quatenus recipit, non est enim necesse ut detur vna tantum causa principalis visionis secundum totum quod visio dicit. Ad probationem distinguo hanc propositionem, omne instrumentum habet causam principalem sibi correspondentem, in eo genere in quo est instrumentum concedo, in eo genere in quo non est instrumentum nego, cum igitur intellectus videns, sit instrumentum ut agit, non ut recipit, respondet ei causa principalis ut agenti, non ut recipienti, eademque ratio est de actu meritorio, in quo voluntas sola dicitur merens, quia licet agat instrumentaliter, recipit tamen principaliter, quod sufficit ut sola datur mereri.

Solutio secunda. Ad secundam Resp. distinguendo antecedens visione est essentialiter effectus vitalis praeceps ut pender a causa effectiva, sive praeceps ut actio est nego: ut pender a causa tum effectiva tum receptiua, sive ut est effectus receptus concedo. Satis ergo ad eam vitalitatem est quod pender a causa effectiva instrumentalis, & passiva principali. Ad confirmationem distinguo eodem modo, intellectus ut est causa efficientis vitalis non est instrumentum receptiuum concedo, effectiuum nego id est non est instrumentum visionis ut passio est, sed tantum ut actio est.

Ad tertiam Resp. nullum esse instrumentum naturale quod non habeat paratum concursum ad effectum quem producit, sed in eo ut dixi sitam esse rationem instrumenti quod producat aliquid impropagationem & alteri debitum. Satis auctem ostensum est, visionem esse impropagationem intellectui etiam habenti lumen gloriae, & esse debitam Deo ut agenti principalis, proprium munus habituum supernaturalem est reddere ipsum effectum connatur-

raliter debitum tanquam instrumento, non tanquam principali agenti.

Ad quartam Resp. probatum esse quod illud aggregatum ex intellectu, & lumine gloriae cum sit vi-
tale, & supernaturale solum inadæquate, simpliciter est ignobilis visione quae adæquate vitalis est, & su-
pernaturalis.

**Solutio
quartæ.**

Ad quintam satis allata videtur disparitas potentia obediens actiua, & passiva, primam dixi esse necessariò instrumentalem eo quod proportionem non habeat cum effectu ad quem supra suam vim eleuatur; potentiam passiua (quantumvis sit impropagationata & eleuetur) negauit esse instrumentalem, quia esse potest principalis & imperfec-
tior forma quam recipit, & quia non respondet ei causa principalis receptiua.

**Solutio
quintæ.**

Supererat hic quod proposueram tercio loco dicere, verum intellectus aliquis hominis viatoris aliquando viderit Deum, beatus & solus potens, rex regum & Dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem & lucem habitat inaccessibilem, quem nemo hominum vedit neque videre potest. Cui honor & imperium sempiternum amen, verba sunt Apostoli 1. ad Tymotheum c.6. vbi questionem videtur dis-
soluere, quae positiva magis esse videtur quam schola-
stica. In ea vero probabilius philosophari videntur illi qui aiunt. Primo Beatae Virgini pro certo concessum esse hoc priuilegium ut Deum in vita vi-
derit aliquoties, v. g. in Conceptione Verbi, in eius Natiuitate, in Resurrectione, quod latissime probatum inuenies apud Recupitum 1.6. q.14. c.1. & 2. vbi decem habet eximias rationes: Secundò Adæ, Moysi & Paulo, nunquam in via concessum esse ut videnter Deum intuitu, egregie probat idem author ibidem c.3.4.5.

QVÆSTIO III.

De obiecto visionis Dei. Art. 8.9.10.

Hactenus beatæ huius visionis existentiam, & principia extrinseca indagavimus, nunc mai-
or difficultas est circa obiectum illud quod proxime terminat visionem Dei, seu quid videant in Deo, vi-
dentes Deum facie ad faciem, quia vero aliud dicitur obiectum primarium aliud secundarium huius visionis, de utroque nobis accurate dicendum est.

SECTIO I.

De obiecto primario visionis Dei.

*Seu quomodo videantur ea quae sunt in Deo for-
maliter.*

Certum est primò obiectum primarium huius vi-
sionis illud appellari, quod ratione sui, & non ratione alterius videtur: secundarium illud quod ratione alterius videtur, seu mediante altero, in quo continetur, differunt haec obiecta, quod primarium simul sit obiectum materiale, & formale, id est id quod videtur, & ratio videndi. Obiectum autem secun-
darium non sit nisi obiectum materiale, vnde sequitur obiectum secundarium semper videri mediante alio, quod sit obiectum formale, & medium etiam prius cognitum in quo videatur ut postea dicetur.

**Obiectum
prima-
rium.**

Certum est secundò totum illud esse formaliter in Deo, quod secundum propriam suam rationem, & definitionem, intrinsecum est Deo, qualia sunt at-
tributa omnia & personalitates. Eminenter il-
lud quod secundum propriam suam rationem, & definitionem est extrinsecum Deo, intrinsecum autem secundum aliquid aequivalens & nobilis

**Esse in
Deo for-
maliter.**

G 2. cuiusmo

cuiusmodi sunt creaturæ omnes, & perfectiones quæ non sunt simplices: eminentia verò illa per quam Deus continet creaturas, formaliter in Deo est, non eminenter, quia est ipsa perfectio infinita Dei, quatenus excedit creaturas, & producere illas potest. Ideoque quoties videntur omnia quæ formaliter sunt in Deo, est necesse ut videatur hæc eminentia. Similiter licet creaturæ in Deo non sint nisi eminenter, potentia tamen earum effectrix, scientia, idæ, amor, & alia huiusmodi, quæ respectum dicunt ad creaturas, formaliter sunt in Deo, imò & respectus ipse formaliter sumptus, quia est in Deo secundum propriam rationem & definitionem.

His positis circa obiectum primarium, & ea quæ formaliter sunt in Deo duplex est inter Theologos controuersia. Prima vtrum de facto illi omnes qui Deum vident, omnia videant quæ formaliter sunt in Deo, secunda de possibili, vtrum videri possit unum attributum, aut una persona sine alijs omnibus attributis & personis.

S. I.

Vtrum videntes Deum videant actu omnia quæ formaliter sunt in Deo.

Prima dubitatio.

Ratio dubitandi est primò, quia ut videantur distinctè attributa Dei & persona, necesse est ut illa videantur ut distinctæ, vel ut videantur per actus distinctos neutrum admitti potest: ergo videntes Deum, non vident illa distinctæ. Probatur maior quia illa distinctio vel se tenet ex parte obiecti, vel ex parte actus, si primum, ergo videtur obiectum ut distinctum, si secundum ergo videtur per actus distinctos.

Seconda dubitatio.

Secundò, si beatus videt infinitatem Dei, aeternitatem, immensitatem, necessariò Deum videt, ut infinitum, aeternum, immensum, hoc autem implicat, quia si videat Deum ut immensus est, necesse est ut videat omnia loca quibus est coextensus per immensitatem quam cognoscit ut est in se: similiter si videantur idæ omnes, tota scientia Dei, imò & decreta libera quæ sine dubio formaliter sunt in Deo, videntur etiam creaturæ omnes tum possibles, tum futurae.

Tertia dubitatio.

Tertiò, argumentum est etiam difficilius de decreta liberis, nam illa nihil superaddunt essentiæ, quod non haberet essentia si tale decretrum non esset, ergo visa essentia non videtur decretrum liberum.

Quarta dubitatio.

Quarto, si videantur attributa, & persona simul cum essentia, vel illa pertinent ad obiectum primarium visionis, vel ad obiectum secundarium, non ad primarium quia essentia sola concurrit ad modum speciei, non ad secundarium quia illud non videtur in se ipso immediatè.

Conclusio affirmativa.

Dico primò, beati omnes videntes Deum, vident formaliter distinctè ipsam essentiam Dei, Trinitatem personarum, & attributa omnia, secundum proprias & primarias rationes, ita Catholici omnes Doctores quorum aliqui ut Bannes & Zumel certum esse de fide putant.

Scriptura.

Primò enim ita ex varijs scripturis colligunt Patres, v. g. Ioan. 17. *Hæc est vita eterna ut cognoscant te verum Deum, &c.* Hoc fiet (inquit Augustin. 1. de Trinit. c. 8.) cum venerit Dominus, & illuminaverit occulta tenebrarum, hoc erit mane nostrum de quo in psalmo dicitur mane ad fabo tibi, & videbo, id est cum perduxerit iustos, in quibus nunc ex fide viventibus, regnat mediator Dei, & hominum, homo Christus Iesus ad contemplationem Dei, & patris. Deinde ibidem pater quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, & illi sint: ut videam claritatem meam, id est diuinitatem meam ut interpretantur Cyrillus 1. 1. in Ioan. c. 18. Chyost.

hom. 81. in Ioan. apertus eiam est locus Ioan. 4. qui videt me, videt & patrem meum, quod de visione patriæ intelligi debere afferunt Cyrillus, Hilarius, Augustinus suprà, & in Psalmum 84. Fortè (inquit) videndo patrem & non filium erimus beati, ipsum audi Christum, qui videt me, videt & patrem meum cum enim unus Deus videtur, Trinitas videtur, Pater, Filius, &c. Præterea ex psalmo 35. apud te est fons vite, & in lumine tuo, videbimus lumen, argumentantur Alexander, Alexandrinus, Athanasius, Basilius, alijque cum Concilio Nicæno, & docent tres ibi personas significari. Et Damascenus Epistola de Trifagio colligit idem ex c. 4. Apocalypsis vbi non habent animalia sancta requiem die ac nocte repetentia ter sanctus, quia scilicet Trinitatem semper laudant quam vident.

Secundò, Patres longum effet referre præclarè Nazianz. orat. 11. *Supreme Trinitatis* (inquit) purior illuminatio, non iam vinctam mentem, & per sensum diffusam sufficiens, sed totam se toti menti contemplandam, ac tenendam præhensit, totoque diuinitatis lumine, nos in animis affulgentis, & orat. 15. *Illos* (inquit) lux omni luce clarior excipiet, & sancte regiaque Trinitatis purissimam & clarissimam illuminantis, totaque se cum tota mente miscentis contemplatio. August. 1. de Catechizandis rudibus c. 25. *Omnes* (inquit) delicia Dei erit & societas sanctæ ciuitatis, in illo, & de illo, sapienter, & beatè viventes, efficiemur enim sicut ab illo promissum speramus, & expectamus aequales Angelis eius, & cum eis pariter illa Trinitate perficiemur, &c. Idem tradunt Gregorius magnus 1. 30. c. 3. Isidorus de summo bono c. 10. Anselmus in elucidario.

Tertiò, rationes etiam optimæ illud probant v. g. quia visio ut sapè afferit. S. Thomas fidei respondet. *Quod hic crediderant* (inquit August. 1. de diligendo Deo, c. 18.) ibi videbunt, & 1. 20. ciuitatis c. 21. quid? *videmus nisi Deum, & omnia quæ nunc non videmus credentes.* Deinde quia si videretur essentia sine personis in paria superesset aliquid beato, cum inquietudine optandum, atque ita beatitudo non esset perfecta ex omni parte. Denique visio Dei quidditatia, & intuitu exigit saltem connaturaliter, ut modus videatur quo essentia subsistit, in tribus autem subsistit personis. Quæ omnia sicut probant videri à beatis tres personas diuinæ, sic etiam probant videri attributa omnia, saltem secundum rationes primarias. Dixi secundum rationes primarias; nam perfectio ferè quælibet Dei spectari dupliciter potest, primò secundum rationem quidditatiam per quam nostro modo intelligendi specificatur: quæ vocatur ratio primaria, v. gr. omnipotentia spectari potest prout est potentia effectrix omnium possibilium, per illum enim respectum formaliter constituitur in ratione omnipotentie. Secundo spectatur secundum extensionem obiectuum ad varias creaturas, quæ ratio est secundaria, quia perfectio illa per eam non specificaretur, ut cum spectatur omnipotentia prout effectiva Petri, Pauli, &c. Nam in Deo non solum est potentia productiva omnium in communione, sed etiam est potentia singulorum in particuli, sed per illum respectum ad Petrum verbi gratia omnipotentia non specificatur, idem dico de ideis, amore, scientia, immensitate, &c. Certum autem est non videri à beatis rationes illas secundarias alioqui viderentur omnia possibilia ut dicetur postea.

Ad primam Resp. visionem idèo duntaxat dici distinctam, quod nulli confusione, & obscuritate admixta sit, vel respectu actus, vel respectu obiecti quod videtur ut est in se, cum clarissima evidentiæ; sic enim distinctio non opponitur identitatib, sed obscurati atque ita visio non dicitur distincta quod continet actus distinctos, vel quod in obiecto aliquam affir-

Solutio secunda dubitationis.

met

met distinctionem, quam potius omnem negat, sed quod attingat obiectum, prout distinguitur ab omni eo quod non est ipsum.

Instabis videre omnipotentiam, & scientiam secundum rationes primarias, est videre illas duntaxat secundum rationem genericam, sed beati vident duntaxat omnipotentiam, & scientiam secundum rationes primarias: ergo vident illas solum confusae.

Resp. negando maiorem, nam eo quidem arguento, recte probatur creaturas possibles videri confusae tantum, quando videtur omnipotentia secundum rationem primariam, sed non probatur quod omnipotentia confusa videatur; nam videre hoc modo attributum omnipotentiae, non est videare illud ut contentum sub ratione vniuersali, sed est videre terminum eius, ut contentum sub ratione vniuersali.

Ad secundam Resp. eo arguento recte probari, quod infinitas, immensitas, amor, scientia, omnipotentia non videntur secundum rationes secundarias, id est secundum extensionem totam ad obiecta creata; sic enim visus immensitate deberent videri omnia loca, & visus omnipotentiae videri deberent omnia possibilia. Sed non probari, quod non videantur secundum rationes quidditatuas & primarias.

Ad tertiam grauis erit difficultas sect. sequenti quomodo videri possint in Deo decreta libera quae nihil intrinsecum addunt actui necessario de quo ibi difputabitur.

Ad quartam Resp. personas & attributa esse obiectum primarium, non motuum sed terminatum, sunt enim obiectum materiale, simile & formale, quamvis essentia sola dicatur mouere.

§. II.

Vtrum videntes Deum necessario videant omnia que sunt formaliter in Deo.

Ratio dubit. multiplex omnino est, & grauissima quam video peti tum ab identitate ac indiuisibilitate obiecti visi, tum a propria ratione visionis intuitu.

Prima dubitatio. **R**atio dubit. multiplex omnino est, & grauissima quam video peti tum ab identitate ac indiuisibilitate obiecti visi, tum a propria ratione visionis intuitu.

Secunda dubitatio. **R**atio dubit. multiplex omnino est, & grauissima quam video peti tum ab identitate ac indiuisibilitate obiecti visi, tum a propria ratione visionis intuitu.

Tertia dubitatio. **R**atio dubit. multiplex omnino est, & grauissima quam video peti tum ab identitate ac indiuisibilitate obiecti visi, tum a propria ratione visionis intuitu.

trem meum, an nescis quia ego in patre, & pater in me est. vbi probat Christus, quod viso filio videtur pater, quia pater est in filio, & filius in patre, id est propter unitatem naturae, ex qua sequitur circuminseffio. Vnde argumentor si potest videri una persona sine alia, non sequitur ex unitate naturae, quod viso filio videatur pater, sed Christus probat ex unitate naturae, quod viso filio videatur pater, ergo, &c. Vnde recte Nazian. orat. 49. *Merito*, inquit, *qui videt filium, videt & patrem, quia unitate substantiae, & maiestate divinitatis unum sunt*: quae aliorum etiam patrum mens est apud Valentiam & Suarem.

Quartus, ex natura visionis intuitu argumentantur alii multipliciter. Non potest videri res intuitu, quin videatur ut est in se, sed Deus ut est in se habet essentiam personas & attributa simul identificata, ergo si videtur Deus ut est in se illa omnia videri debent. Deinde implicat videri identificationem essentiae & attributorum, quin videantur essentia & attributa, sed implicat videri Deum, ut est in se quin identificatio illa videatur, ergo implicat videri Deum ut est in se quin videantur essentia & attributa. Denique res ut est in se videri non potest quin videatur ut existens & subsistens hic & nunc, sed non potest videri ut subsistens quin videatur existentia, & subsistens, ergo non potest videri ut est in se, quin videatur ut existens, & subsistens; sed modus subsistendi Dei sunt personalitates: ergo qui videt Deum ut est in se vider personalitates.

Quintus, illa cognitio non est intuitu, sed abstractiu in qua idem ut stat sub uno conceptu, praescindit a se ipso, ut stat sub alio conceptu, sed si sapientia diuina, v.g. identificata cum bonitate, videretur non visus bonitate, eadem entitas ut concepta sub ratione sapientiae praescindet a se ipsa, ut stat sub conceptu bonitatis, ergo illa esset cognitio abstractiu non intuitu. Maior est evidens, nam quid est cognitio abstractiu nisi ea que abstrahit, sed cum concipitur aliquid inadiquatè fit abstractio que non est aliud quam cognitio vnius, non cognito altero, ei identificata: ergo cognitio intuitu non est inadiquata.

Dico secundum, potest videri per potentiam Dei abstractam essentia Dei, sine personalitatibus, & una persona, & unum attributum sine aliis omnibus. Ita censent Scotus, & omnes scotistae, & ex Thomistis etiam nonnulli Paludanus, Palatius, Scotus, Salas, Granadus, Alarcon, contra Durandum, Gabrielem, Medinam, Suarem, Valentiam, Vasquen, Becanum, Arrubalem, Hericem, Recupitum, quibus aperte fauere videtur S. Thomas in hoc articulo.

Ratio tamen quae hoc efficaciter persuadet, ista esse videtur: si implicaret huiusmodi visio essentiae, sine personis, & vnius personae sine altera, vel implicaret ex ratione visionis intuitu, vel ex ratione identitatis & indiuisibilitatis que est in obiecto viso, ex neutro capite implicat, ergo non implicat. Maior patet ex tota ratione dubitandi quae petitur duntaxat ex eo dupli capite. Minor prob. primum positiu. Deinde negatiu soluendo ea que opponuntur.

Primum, ergo ex ratione visionis intuitu ostendo, id non implicare. Potest visio intuitu Dei terminari ad essentiam sine personis, si de ratione visionis intuitu non est ut sit adiquata, & ut attingat omnes formalitates identificatas obiecto quod intuetur, sed de ratione visionis intuitu non est, ut sit adiquata quia cum oculus vider albedinem, intellectus intuitu illam cognoscit, sed non propter ea cognoscit illam adiquatè, secundum omnes formalitates identificatas, non enim cognoscit rationem qualitatis, relationem creaturæ, &c. Similiter cum vides hominem procul venientem, nescis an sit homo an fera,

cognosci

Quarta dubitatio.

Quinta dubitatio.

Prima probatio.

cognoscis animal, non cognito rationali formaliter. Ergo cognitio intuitiva esse potest inadæquata.

Instantia.

Dices esse discri men inter cognitionem sensuum quæ non est quidditatiua, atque adeò esse potest inadæquata, & cognitionem intuitiuam independen tem à sensu, quæ cum sit quidditatiua, est etiam adæquata.

Sed contra, non est maior ratio cur cognitio intuitiuia independens à sensu, sit necessariò quidditatiua, potius quæm cognitione abstractiuam dependens à sensu, sed cognitione abstractiuam dependens à sensu non necessariò est quidditatiua, ergo neque cognitione intuitiuia independens à sensu. Si enim cognitione dependens à sensu est verè intuitiuia quin sit quidditatiua, sequitur quod de ratione cognitionis intuitiuæ ut sic, non est quod sit quidditatiua, ergo visio independens à sensu esse potest intuitiuia, & non quidditatiua. Non enim potest afferri ratio cur sit essentiale visioni intuitiuæ independentis à sensu, quod sit quidditatiua, cum hoc neque sit essentiale cognitioni intuitiuæ, neque cognitioni quæ non dependet à sensu. Deinde cognitione Angeli terminata ad alterum Angelum est verè intuitiuia, & si velis quidditatiua, & tamen est inadæquata, quia cognoscit hanc substantiam, non relationes quæ cum illa identificantur, neque potentiam obedientiam secundum omnes respectus in particulari ad effectus possibilium, ergo evidens est quod potest dari cognitione intuitiuia inadæquata independens à sensu.

Secunda probatio.

Secundò, quod etiam ex summa simplicitate ac in diuisibilitate obiecti hoc non implicet probatur. Etiam si summa sit in Deo simplicitas, & unitas producitur tamen personalitas, & non producitur essentia, communicatur essentia, non communicatur personalitas, vnitur immediatè vna persona, sine aliis, imò & non unita essentia immediatè: ergo non obstante summa simplicitate videri potest essentia, non visa persona, & persona non visa essentia. Probo conseq. nulla est ratio cur ad communicationem realem essentiae sine persona sufficiat distinctione rationis, aut etiam virtualis, non autem sufficiat ad visionem. Nam propter distinctionem virtualem essentiae, & persona produci potest persona, non producta essentia, communicari potest essentia non communicata persona; ergo propter illam virtualem distinctionem potest videri essentia non visa persona.

Instantia.

Dices esse disparitatem quia natura non est aliquid producibile, persona vero est aliquid producibile, ideoque mirum non est quod producatur persona non producta essentia, similiter essentia est communicabilis, non persona, ideo vna communicatur altera non communicata. At vero tam essentia, quam persona sunt aliquid visibile atque ita vna visa videtur altera necessariò.

Sed contra quia non obstante summa identitate essentiae & personæ non sequitur quod persona sit communicabilis, ex eo quod communicabilis sit essentia, ergo non sequitur ex ea identitate, quod visa essentia, videatur persona. Deinde sic arguo, distinctione virtualis inter essentiam & personam, sufficit vt produci, & vni possit persona, non producta neque unita essentia, ergo illa distinctione sufficit vt cognoscatur persona non cognita essentia. Tam enim vno, & productio, terminantur ad personam vt est in se, quam visio, sed vno, & productio tam inadæquatè terminantur ad personam vt est in se, quam visio, ergo visio terminari potest inadæquatè ad personam vt est in se: quo eodem argumento impugnatur altera communis responsio, quod vno terminetur formaliter primariò ad personalitatem, in qua personæ distinguuntur, non ad essentiam quæ non est vniuersalis, visio autem quidditatiua terminetur primariò ad es-

sentiam quæ intelligibilis est, & in qua personæ sunt vnum, ideoque mirum non est, si vno terminetur ad vnam personam sine aliis; visio autem ad omnes terminetur.

Eodem, inquam, argumento impugnari potest, sicut vno potest terminari primariò ad personam, sic terminari potest visio, est enim intelligibilis quæ ac essentia; si enim cognitione abstractiuam potest ad eam terminari primariò, sic ad eam terminari primariò potest visio. Nam recurrere ad cognitionem quidditatiua, est petere principium, quia negatur quamlibet cognitionem intuitiuam esse necessariò quiditatiua.

Tertiò, argumentor efficacissimè, quia si ex summa identitate omnium quæ sunt in Deo formaliter, sequitur necessariò quod videri simul omnia debeant, sequeretur etiam quod viso Deo viderentur necessariò creaturæ omnes possibilis in particulari, & omnia decreta libera. Consequens illud non admittunt aduersarij, ergo ex summa identitate omnium quæ sunt in Deo non sequitur illa debere videri necessariò. Major probatur, implicat videri formaliter & distinctè scientiam Dei de Petro in particulari, & potentiam prout est factua Petri in particulari, quin videatur Petrus in particulari, & sic de cæteris omnib' creaturis possibilibus; sed qui videt Deum necessariò videt formaliter & distinctè, scientiam Dei vt est representativa Petri in particulari, & singulorum possibilium, & potentiam Dei vt est factua eorum in particulari, ergo sequeretur videri necessariò possibilia omnia in particulari. Probo minorem: nam per te videntur necessariò distinctè, omnia quæ sunt formaliter in Deo, sed potentia factua Petri in particulari vt sic, formaliter est in Deo, & formaliter distinguitur à potentia vt factua cœli, idem dico de scientia: ergo necessariò videtur potentia vt factua Petri, & omnium possibilium in particulari, & scientia etiam vt eorum representativa: certa ergo est illa minor.

Iam vero maior probatur: implicat cognosci distinctè imaginem vt representatiuam rei alicuius in particulari, quin cognoscatur illa res in particulari, sed scientia de Petro in particulari vt sic, est imago representativa Petri in particulari, ergo implicat cognosci scientiam vt representatiuam Petri quin cognoscatur Petrus in particulari. Idem dico de potentia factua Petri; nam implicat cognosci formalitatem vt distinctam ab alia formalitate, quin cognoscantur ea per quæ distinguitur: sed potentia vt factua Petri, prout distinguitur à potentia vt factua Pauli, distinguitur per ipsum Petrum: ergo implicat cognosci omnipotentiam vt factuum Petri in particulari, quin cognoscatur Petrus in particulari. Confirm. quia implicat cognosci respectum quin cognoscatur totum quod ingreditur quidditatem talis respectus, sed potentia vt factua Petri, includit essentia liter ipsum terminum.

Eodem argumento prob. videri necessariò decreta omnia libera in particulari; nam illa omnia sunt in Deo, identificata formaliter cum essentia, & quæ ac personalitates & attributa coetera. Sed ideo videntur attributa & personalitates, quia formaliter sunt in Deo, & identificantur essentia: ergo videntur necessariò decreta omnia in particulari; si enim potest videri vnu decretu non viso alio identificato. Cur videri non poterit attributum vnum, altero non viso.

Dices primò, cum Arrubale viso respectu videri necessariò terminum primarium qui est specificatus, non videri necessariò terminum secundarium, atque ita visu omnipotentia videri necessariò possibilia secundum rationem communem possibilis, non singula possibilia in particulari.

Sed

Prima responso decretalis.

Sed contra, potentia vt factiuia Petri in particulari non potest cognosci quin cognoscatur totum à quo specificatur essentialiter, sed specificatur essentialiter à Petro in particulari, & æquè illum respicit essentialiter, ac potentia factiuia omnium possibilium respicit omnia possibilia in communi: & distinguitur (vt dixi) a potentia factiuia Pauli, per ordinem ad Petrum in particulari.

Secunda responsio Heric. Dices secundo cum Herice videri quidem omnes omnino respectus Dei ad creaturas quia illi sunt formaliter in Deo, sed quia illi non penetrantur propterea creaturas non omnes videri nisi confusè tantum.

Sed contra, ille cognoscit aliquod obiectum clare ac distinctè, qui cognoscit illud secundum rationem propriam prout distinguitur ab omni alio, non autem prout continetur sub aliqua ratione vniuersali; sed qui videt potentiam Dei vt factiuia Petri in particulari, videt Petrum secundum rationem particularē & propriam, non autem sub ratione communi possibilis: ergo videt distinctè Petrum, nam implicat videri distinctè respectum, quin eius terminus videatur distinctè.

Haecenus positiuē probauit non implicare visionem vniuersi attributi sine alio nunc vt ostendam id negatiuē.

Solutio prime durationis. Ad primam Resp. illud obiectum quod est in se omnino indiuisibile realiter, & diuisibile virtualiter, non necessariò videri prout est vnum & indiuisibile; quia videri potest inadæquate sicuti est, secundum partes illas virtuales, quarum vna terminat conceptum alterā non terminante. Deinde concedo, quod personā quidditatiuē cognitā cognoscitur essentialia, sed nego personam cognoscī non posse intuituē, quin cognoscatur quidditatiuē. Ad confirmat. sāpe dictum est quod attributa ante operationem intelligentiæ habent distinctionem fundamentalē, & virtualem, vnde mirum non est si vnum cognoscatur inadæquate sine altero.

Solutio secunda. Ad secundam Resp. attributa non ingredi essentialiam Dei formaliter explicitè, sed formaliter implicitè vt dixi, idè fateor non posse cognoscī quidditatiuē Deum quin attributa omnia cognoscantur formaliter implicitè. Ad confirm. Resp. tres vnitates includi formaliter explicitè in ternario hominum, vnde disparitas est.

Solutio tertia. Ad tertiam Resp. argumentum Christi, quod ex vnitate naturæ patris & filii colligit viso filio videri patrem, optimum esse, non quod hoc sit necessarium, sed quia est connaturale, & debitum secundum potentiam ordinariam.

Solutio quarta. Ad quartam Resp. rem prout est in se posse videri vel adæquate, vel inadæquate; si videatur adæquate, videntur omnia cum quibus identificatur, si non videatur adæquate, nego necessariò videri omnia quibus identificatur. Dixi Deum videri posse inadæquate, atque adeò videri posse vnum attributum sine essentialia & essentiali sine identificatione attributorum. Fateor tres personas esse modum quo Deus existit adæquate ac in concreto consideratus, non sicut modus quo Deus existit consideratus inadæquate. Neque enim implicat cognitionem intuituam inadæquatam ferri in rem in abstracto, & sine subsistentia, seu non cognitā subsistentiā nam etiam demon intuituē cognoscet Christum cuius ignorabat personalitatem.

Solutio quinta. Ad quintam Resp. æquiuocationem apertam committi, in nomine cognitionis abstractiuæ. Si enim cognitionis abstractiuæ significet eam quæ fit per species alienas, concedo cognitionem intuituam esse non posse abstractiuam: Si vero cognitionis abstractiuæ significet eam quæ inadæquata est, & vnum præscin-

dit ab alio, in hoc sensu dico cognitionem intuituam, esse posse abstractiuam. Sed hic modus vt patet est inusitatus, & improrius.

S E C T I O I I.

De obiecto secundario visionis Dei, seu quomodo videntes Deum videant ea quæ sunt in Deo Eminenter.

Ratio vidēdi creaturas. Certeum est primò, creaturas vocari obiectum secundarium visionis Dei, quia Deus visus, est ratio videndi creaturas. Vera enim est hæc causaliter, idè beatus videt creaturas quia Deum videt: hæc falsa idè beatus Deum videt quia videt creaturas. Difficultas igitur tota est, quomodo Deus visus possit esse ratione videndi creaturas. Hic enim totus cardo est nobilissimæ controversiæ, ad cuius intelligentiam scire necesse est quibus modis fieri possit vt Deus visus, sit ratio videndi creaturas, & quid propriè sit videri creaturas ex vi visionis Dei.

Triplex modus vidēdi creaturas. Certum igitur secundò est, tripliciter posse Deum esse rationem videndi creaturas. Primò, causaliter sed mediater tantum si Deus visus in intellectu beati producat speciem creaturæ, reuelando videlicet existentiam talis creaturæ. Sicut enim visio Dei & visio creaturæ sunt actus diuersi, & habent principia immediata diuersa vt patet. Secundò, Deus visus potest esse ratio videndi creaturam, etiam causaliter, & effectuè tanquam obiectum intelligibile si essentia Dei eodem modo concurrat per se ipsam immediatè ad visionem creaturæ quo concurreret species impressa propria ipsius creaturæ; nam obiectum concurrit ad visionem vel per se vel per speciem sibi propriam. Si ergo De° concurrit ad visionem faciendo id quod faceret species, concurrit ad visionem effectuè sed immediatè tanquam obiectum intelligibile, non tamen vt obiectum cognitionis; quia species non prius cognoscitur quam per eam cognoscatur obiectum. Tertiò, potest Deus esse ratio videndi creaturam formaliter, & vt medium prius cognitum, si determinet, intellectum ad videndas creaturas tanquam aliquid prius ratione cognitum, & penetratum, inferens cognitionem creaturarum, propter connexionem quam habet cum illis, & quia illas continet, & hoc est propriè videre creaturas ex vi visionis Dei, quia obiectum primarium ex sui penetratione determinat intellectum ad visionem creaturæ non effectuè tantum vt in duabus precedentibus sed etiam formaliter vt patet cum sit obiectum formale mouens ad videndum eodem actu obiectum primarium & secundarium,

Triplex conditio. Certum est tertio, tria omnino requiri vt Deus sit medium, & ratio formalis videndi creaturam. Primo vt per vnicum actum, & per vnicum principium videantur Deus & creaturæ. Sed hoc non sufficit quia Angelus per vnicam speciem impressam, & expressam cognoscit Petrum & Paulum, & tamen Petrus non est ipsi ratio videndi Paulum vt pater. Secundo, vt perfectio Dei cognita inferat cognitionem creaturæ propter connexionem quam habet cum illa; si enim penetro perfectionem aliquam ea etiam penetro quæ connexa cum illa sunt. Sed neque connexionis illa sufficit, alioqui creatura esset medium cognoscendi distinctè Deum cum quo haberet connexionem. Tertiò, ergo vt Deus visus sit medium, & ratio formalis motuā videndi creaturam, requiritur continentia creaturæ in ipso Deo; Positā enim connexione simul & continentia poterit diuina perfectio penetrata esse ratio videndi creaturam, eo modo quo præmissa syllogismi sunt morium formale, ac medium prius cognitum in quo videri possit conclusio, si cognoscetur eodem actu, sicut Angelus eam cognoscit,

Divisio
contro-
uersiæ.

gnoscit, similiter etiam partes videntur in toto, proprietates in essentia, & ut dixi conclusiones in principiis. His positis.

Circa visionem creaturarum in Deo viso, grauis est & multiplex controværia. Primo utrum vito Deo, acdem etiam visione creaturæ videri possint intuitiæ, secundum esse proprium. Secundo, utrum videri possint in Deo ut medio prius cognito, & ex vi visionis formaliter. Tertiæ, in qua Dei perfectione videantur tanquam in medio. Quartæ, quas creaturas necessæ sit videri ab eo qui Deum videt: id est utrum ille videat necessariæ omnia possibilia & existentia; vel certe utrum videat saltem aliqua. Quintæ, quas creaturas possibile sit videri: id est utrum omnia possibilia in modo futura etiam & existentia, ac proinde libera Dei decreta. Sextæ, quid beati de facto videant.

§. I.

*Vtrum creature videantur aliquo modo ex vi vi-
sionis Dei secundum esse proprium quod
habent in se ipsis.*

Triples
dubitatio.

Dixi secundum esse proprium quod in se ipsis habent. Nam secundum esse illud eminentiale, quod habent in Deo, & est ipsa creatrix essentia, non est dubium quin omnes videantur creaturæ viso Deo. Difficilis ergo tantum est de illo esse quod ipsæ sunt, utrum illud beati viso Deo cognoscant, non solum cognitione quadam communi, & consensu, sed distinctæ, & propriæ penetrante usque ad ultimas differentias, æque ac si creatura ipsa per se ipsam moueret intellectum ad sui cognitionem.

Ratio dubit, est primo, quia cognoscere creaturam intuitiæ, est illam cognoscere immediatæ ut est in se, & per speciem propriam, ergo si cognoscatur in Deo non cognoscitur intuitiæ, quia non cognoscitur in se, nec per speciem propriam, nec immediatæ, quia Deus erit medium cognoscendi eam. Confirmatur quia possibilia cum non habeant existentiam cognosci non possunt intuitiæ.

Secundo, nihil cognosci potest formaliter in Deo, nisi quod formaliter est in Deo, sed creatura non est in Deo formaliter, & distinctæ, ergo non potest in Deo cognosci formaliter secundum esse proprium, sed tantum secundum esse illud eminentiale quod in Deo habent.

Tertiæ, illæ visiones distinguuntur quarum una remanere potest altera sublatæ, sed visio creaturarum tolli potest, & mutari, remanente Dei visione, nam ut infra probabitur videri potest Deus sine ipsis creaturæ, & Deus beatus subinde nouos effectus reuelat. Deinde illud distinguuntur ab alio quod ab eo causatur, sed visio creaturæ causatur à visione Dei; nam vera est hac causalitas, ideo videtur creatura quia Deus videtur, ergo non potest esse una visio. Denique si una est visio Dei, & creaturæ & tamen creatura videtur ex vi visionis Dei, sequitur creaturam cognosci ex vi visionis sui.

Conclusio.

Dico primum, videntes Deum, vident in Deo saltem ut obiecto primario alias creaturas secundum proprium esse, una & indiuisibili visione, tres conclusio habet partes.

Videntur
aliquæ
creatüræ.

Prima, quod videns Deum saltem alias videat creaturas constans Theologorum omnium sententia est, quam ex variis patribus postea probabo. Visio enim, fidei responder, fide autem multa credimus quæ spectant ad creaturas, in modo sine illa cognitione manca esset beatitudo. Deinde illud esse eminentiale quod creaturæ habent in Deo cognoscitur ab illis qui vident Deum, sed illud non potest distinctæ cognosci ac penetrari, quin cognoscantur creaturæ secundum

esse proprium quod in se ipsis habent, non enim potest distinctæ cognosci continens quin cognoscatur contentum.

Secunda pars quod creaturæ videantur in Deo ut obiecto primario supplente speciem creatam, non autem per reuelationem, aut per speciem creaturæ, probatur: quia Deus facere potest per se ipsum id quod facit cum causis secundis, quando illæ non sunt vitaes praesertim cum continet & obiectum creatum, & illius speciem, ergo per se ipsum facere potest id quod faceret ipsa species. Neque opinor hoc negat Vasques afferens videri solum causaliter creaturas in verbo. Nam (ut dixi) si concurrit ut species intelligibilis, concurrit solum effectiæ sed immediate, & hunc modum maximè approbant Arrub. Recupit, & alij quos citant.

Tertia pars quod videri possint Deus & creatura per eundem actum probatur: visi creaturis magis penetratur perfectione essentiæ diuinæ ut probabo postea: sed nisi una visione videantur, Deus non magis penetrabitur ex cognitione creaturæ, quia perfectione unius distinguetur à perfectione alterius, & nihil illi addet, ergo una est visio Dei & creaturarum.

Ad primam Resp. cognosci ut est in se dupliciter sumi posse, primo, terminatiæ quando aliquid terminat cognitionem eodem modo quo est in se. Secundo motiæ, quando per se ipsum est motiū cognitionis. Ad visionem intuitiūam requiritur, ut obiectum cognoscatur ut est in se terminatiū non motiæ. Creatura vero quæ cognoscitur in Deo, cognoscitur ut est in se terminatiæ, quia reuera cognoscitur eo modo quo est, quamvis Deus sit motiū cognitionis. Similiter creatura sic cognita cognoscitur immediatæ tanquam terminus cognitionis, quod sufficit ad visionem intuitiūam, ad quam sufficit quod obiectum videatur per propriam speciem, vel in aliquo quod illam continet saltem eminenter quo modo essentia diuina continet speciem creaturæ. Ad Confirmat. Resp. posse aliquid intuitiæ cognosci, quamvis non existat, modo videatur per speciem propriam, vel per aliquid in quo illa continetur.

Ad secundam distinguo minorem sed creatura non est in Deo formaliter secundum esse proprium, tanquam forma intrinsecè Deo inhærens, concedo: tanquam aliquid habitudinem, & connexionem habens cum Deo, nego. Non potest ergo in Deo videri nisi quod est in Deo, vel quod habet connexionem cum eo: Potest autem videri quod non est intrinsecum Deo, modo connexionem cum eo habeat.

Ad tertiam Respond. visionem quæ terminatur ad Deum & ad creaturas ita est una, & indiuisibilem ut mutari non possit circa creaturas quin mutetur tota. Si ergo incipit beatus de nouo cognoscere obiectum aliquod creatum, non cognoscit illud per visionem beatam aliquo, mutari deberet tota etiam visio circa Deum, quia mutato etiam partiali & secundario obiecto, tota visio necessariæ mutatur. Imo si visiones essent distinctæ mutata visione obiecti secundarij mutari etiam deberet visio primarij. Nam quando magis, aut minus penetratur obiectum primarium, visio circa illud mutatur, quando autem mutatur visio obiecti secundarij, magis vel minus obiectum primarium penetratur. Deinde nego visionem Dei esse causam visionis creaturæ, etiam si verum sit quod creatura videatur ex vi visionis Dei. Nam hoc non significat quod visio Dei causet visionem creaturæ, unicus enim est actus, sed quod Deus sit obiectum formale motiū illius visionis quæ videtur creatura ut patebit ex modo dicendis.

§. II.

Videntur
in Verbo.Videntur
eadem vi-
sione.Solutio
princ du-
bitationis.Solutio se-
cunda.Solutio
tertiae.

S. II.

Virum creature videantur in Deo ut med i prius cognito & ex vi visionis formaliter.

Videtur ex vi visionis formaliter.

Sæpè contingit ut duo cognoscantur eodem actu, quorum tamen unum non videtur ex vi visionis alterius; cognoscit enim creaturam ex vi visionis Dei, est intellectum ex penetratione diuinæ perfectionis connexæ cum creatura, illamque continentis cognoscere eodem actu creaturam distinctissimè usque ad ultimas differentias sic, enim obiectum materiale illius actus erit creatura, Dei autem perfectione erit motuum & obiectum formale, quia erit ratio cognoscendi.

Prima dubitatio. Ratio autem dubitandi est primò, quia si perfectione intrinseca Dei est medium ducens in cognitionem certam creaturarum, oportet ut Deus habeat relationem transcendentalem, & connexionem essentiale cum creaturis hoc autem negatum aliàs est, quia videtur absurdum dicere quod implicante muscâ implicaret etiam Deus, atque ita Deus non esset ens magis necessarium quam muscâ: ergo Deus non est medium ad cognitionem creaturarum. Maior probatur quia, quando aliquid fundat cognitionem certam & necessariam debet esse connexum necessarium, & essentialiter cum altero ad quod est medium, unde argumentor: Ponamus per impossibile quod creatura non fuerunt possibles usque ad hanc diem, & hanc possibilitatem incipere hodie, Deo prorsus immutato: tunc Deus comprehensus heri non ducebat in cognitionem creaturarum, ergo neque hodie dicit. Probo consequent. nihil est hodie in Deo quod non fuerit heri, ergo si heri Deus non ducebat in cognitionem creaturarum neque hodie dicit.

Secondo, si Deus est medium prius cognitionis, non cognoscitur eadem cognitione quam cognoscitur creatura, alioqui eadem cognitione prior esset se ipsa: Confirmatur quia Deus causat illam cognitionem creaturæ ut cognitus, ergo cognitione Dei causat cognitionem creaturæ. Denique quando effectus aliquis videtur in causa dicitur videri solum abstracti.

Tertiò, non appetet in qua Dei perfectione videri possint creaturæ tanquam in medio prius cognitionis: possint videri omnes possibles, videri autem nullo modo possint futuræ ac existentes, quod tamen absurdum est. Ergo quamvis creatura videantur in Deo ut obiecto intelligibili dici tamen non potest eas videri tanquam in medio prius cognitionis.

Conclusio. Dico secundò, creatura solum possibles videntur in Deo tanquam in medio prius cognitionis, & ex vi visionis formaliter ita docent cum S. Thom. communis Theologi, quibus immixtò repugnat cum omnibus Nominalibus Vasques disp. 50. & eum sequuntur Bécan, Alarcon, &c.

August. Primo, enim ita expressè docet Augustin. lib. 4. de Genesi ad litteram cap. 22. & seqq. lib. 11. Cuiusdam cap. 7. & 29. ubi explicans sex illos dies quibus factus dicitur esse mundus, de cognitione quam habuerunt Angeli, de conditis creaturis, occasione illius factum est vespere, ac mane dies: duplum in Angelis distinguunt cognitionem creaturarum, alteram vespertinam quam cognoscant res in propria natura: alteram matutinam quam cognoscantur in Verbo Dei. *Nam* (inquit libro illo de Genesi) *in comparatione lucis illius quam conficitur in Verbo Dei, omnis cognitionis, quam creaturam aliquam in se ipsa nouimus non quodammodo dici potest.* Et lib. 11. Cuiusdam. *Cognitionis creaturarum in se decolorator est, quam cum in sapientia Dei concipitur, velut in arte per quam facta est.* Neque illa explicare potuit Vasques de illo esse eminenti quod creatu-

Tom. I.

rae habent in Deo. Nam illud cum sit ars ipsa, & via Dei, non potest dici videri in arte Dei.

Secundò, eadem aliorum sine dubio Patrum mens est, Bernardus lib. 5. de considerat. *Videt* (inquit) *beatus Verbum. & in Verbo facta per Verbum: neque opus habet ex his que facta sunt factoris notitiam mendicare, nec enim vel ut ipsa nouerit ad illa descendit, quia illa ibi videt, ubi melius sunt quam in se ipsis.* Fauent etiam Gregorius lib. 2. Moralium cap. 2. Anselmus in elucidario. Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 10. & illi omnes qui dicunt videri creaturas in Deo ut in speculo ut dicam statim.

Tertiò, igitur Rationes efficaces id persuadent: **Rationes**, quia quotiescumque aliquis effectus habet connexionem necessariam cum causa, in qua etiam continetur secundum omnes proprias rationes cognoscendi potest in causa tanquam in obiecto formali cognitionis quid? enim est esse medium quam esse necessarium connexum, & continere; illa enim ratio est ob quam proprietates cognoscuntur in essentia ut medio, & conclusiones in principiis, sed creaturæ necessariam habent connexionem cum Deo, & in illo continetur tanquam in causa, & idea tum proxima tum remota: ergo Deus est medium ad cognitionem creaturarum. Confirmatur quia sicut se res habet ad esse, ita se habet ad cognoscendi, sed creaturæ secundum totum suum esse continentur in omnipotenti Dei, ergo continentur etiam secundum totam cognoscibilitatem, ergo possunt ex eo cognoscendi.

Deinde, creaturæ videntur in Deo tanquam in medio cognitionis si videntur ex eo quod magis penetratur Deus, sed videntur ex eo quod Deus penetratur magis, ergo videntur in Deo ut medio. Probo minorem: nam ad comprehensionem, & penetrationem alicuius causæ oportet cognoscendi eius effectus, ergo creaturæ videntur ex eo quod magis penetratur Deus. Confirmatur quia sicut implicat videre omnipotentiam ut sic, quin cognoscantur creaturæ solum in genere, sic implicat cognoscendi omnipotentiam ut factum Petri, quin cognoscatur Petrus. Non enim maiorem habet connexionem cum creaturis in genere, neque magis illas continet quam creaturas in particulari.

Denique, Deus in sua essentia, & omnipotentia tanquam in medio videt omnes creaturas ut postea dicam, ergo essentia Dei potest esse medium ad cognitionem creaturarum; si enim in ratione obiecti habet hanc vim, sic etiam illam habet in ordine ad cognitionem creaturæ.

Solutio prima dubitacionis. Ad primam Respon. negando esse necessariam relationem transcendentalem Dei ad creaturas, vel etiam connexionem essentiale ut Deus sit medium ad cognitionem creaturarum, sed sufficere connexionem necessariam ex suppositione necessaria & infallibili. Fatoe nullam esse in Deo relationem secundum esse, ad creaturas, sed tantum secundum dicí, sed neque dari connexionem ullam essentiale Dei cum creaturis, quibus implicantibus non statim sequeretur implicare Deum. Est ergo tantum inter Deum & creaturas connexionio necessaria, ex suppositione quod creaturæ sint possibles, quam suppositione necessaria est essentialiter; & hæc connexionio sufficit ut creaturæ videantur in Deo ut medio, sicut ergo Deus licet omnino absolutus sit, tamen ex suppositione quod creaturæ sint possibles, intrinsecè potest illas producere & intrinsecè illas per se cognoscere sic ducere potest in cognitionem creaturarum, ex suppositione quod illæ sint possibles, & sicut Deus esset omnino idem si creaturæ non essent possibles, & quantum est ex se tam esset potens, & sciens secundum totam entitatem intrinsecam scientiæ ac potentiarum, sic etiam posset quantum est ex se intrinsecè

H. cę

Reliqui patres.

cè ducere in cognitionem creaturarum possibilium, quamvis de facto ad eam non duceret, non ex defectu perfectionis alicuius intrinsecæ, sed ex defectu possibilis creaturarum. Imò addo unum quod valde in hoc negotio videtur notandum. Nam quamvis nulla creatura esset possibilis, Dei tamen omnipotens semper esse posset medium ad eas cognoscendas ex suppositione quod essent possibilis, nam semper hæc omnipotens esset relativa secundum dicti, & cognosceretur per ordinem ad creaturas etiam in particulari ex suppositione quod non essent impossibilis.

Vnde patet quid responderi debet argumento proposito. Primò, enim disting. illud anteced. ponamus quod creaturæ non fuerunt possibilis usque ad hanc diem, tunc Deus heri non ducebat in cognitionem creaturarum possibilium, ex defectu perfectionis alicuius intrinsecæ Deo necessariæ ad representationem creaturarum, nego: ex defectu possibilis creaturarum, concedo. Sicut enim ea posita statim sine mutatione intrinsecæ esset potens, sic sine mutatione intrinsecæ esset representans, quia semper totum habet ex parte sua necessarium ut sit potens, sciens, & representans. Secundò, etiam absolute illud potest negari. Si creaturae essent impossibilis, Deus non illas representaret sub suppositione possibilis quia semper ordinem haberet ad eas secundum dicti.

Instabis: posita impossibilitate creaturarum Deus non potest intrinsecè representare illas ut possibilis, & nunc intrinsecè representat, ergo nunc aliquid est intrinsecum in Deo quod tunc non esset.

Respondet disting. antecedens Deus non representaret intrinsecè creaturas ex defectu perfectionis intrinsecæ Deo necessariæ ad representandum nego: ex defectu possibilis creaturarum concedo.

Ad secundam Respon. semper obiectum formale prius ratione cognosci, quam obiectum materiale & tamen eadem cognitione cognosci, quia non cognoscitur prius natura, vel prius tempore. Neque absurdum est quod yna cognitio, prout terminatur ad obiectum primarium & formale, sit prior ratione se ipsa, prout terminatur ad obiectum secundarium. Cognosci autem ex vi visionis non est cognosci ex causalitate ipsius visionis, sed ex causalitate obiecti formalis ut cogniti eadem cognitione sicut reuelatio est formale obiectum actus fidei prout credita eodem actu quo creditur articulus ipse fidei: similiter enim Deus causat cognitionem creaturæ ut cognitus eodem actu. Denique visio effectus in causa quam secundum omnes rationes illum continet est verè intuitua ut dictum est.

Ad tertiam ut Respondeatur videndum est paulo fusius.

S. III.

In qua Dei perfectione videantur creature.

Ex his, qui Deum putant esse medium prius cognitionis, alij putant creaturas videri solum in omnipotenti, alij addunt scientiam, & ideas, alij amorem etiam & decreta libera. Communiter autem dicitur illas videri in verbo diuino.

Ratio dubitat. primò est: quia creaturæ non possunt videri magis in verbo, quam in patre ac Spiritu Sancto, si creature neque magis connectantur, neque magis continentur in Verbo, quam in Patre ac Spiritu Sancto. Sed illæ neque magis connectionem habent, neque magis continentur, ergo non videntur specialiter in Verbo.

Secundo, creaturæ non videntur in Verbo tanquam in causa, sed tanquam in speculo, ergo non

videntur in Verbo ut medio prius cognito: consequentia est clara, quia speculum non est medium ad videndum obiectum oppositum, neque videntur per eandem speciem, obiectum & speculum, sed neque obiectum videtur ex vi visionis speculi; si enim Deus non concurreret ad visionem speculi, obiectum tamen in eo videretur.

Tertiò, si Dei scientia & idea sunt rationes obiectivæ in quibus prius cognitis cognosci possint intuitiæ obiecta quæ repræsentant, sequitur quod in ipsa visione Dei creata, intuitiæ cognita videri posset ipse Deus cuius est imago. Hoc autem absurdum est ut postea dicetur, ergo scientia, & idea sunt tantum formales representationes, in quibus obiecta videantur intuitiæ.

Quarto, si videntur creature in omnipotenti & idea tanquam in causis, videri etiam poterunt in decreto & amore. Hoc autem absurdum est.

Dico tertio, creaturæ videri possunt intuitiæ à beatis, tum in omnipotenti tanquam in causa: tum in scientia practica, quæ ars est, & idea diuina: tum etiam in proprietate relativa diuini Verbi. In decreto autem diuino non videntur.

Ratio primæ partis est: quia Deus per illas specialiter perfectiones potest esse medium videntiæ creaturas per quas cum illis habet connexionem, & illas continet. Per omnipotentiam & ideas, causat creature, atque adeo connexionem habet cum illis & illas continet. Imò & proprietas relativa Verbi diuini, specialiter est illarum causa, quia ut Verbum, specialiter est ars Dei, & idea notionalis ad cuius similitudinem Deus omnia facit: atque ita per quandam appropriationem dicuntur potius creature in Verbo videri quam in Patre ac Spiritu Sancto. Deinde Verbum specialiter representat creature ex eo quod procedens per intellectum, representat etiam quod est in intellectu Patris, atque ita videntur in eo creature ut in speculo, ut in prototypo, ut in libro: *Vident enim* (inquit Augustinus lib. 13. Confess. cap. 15.) *faciem tuam semper, & ibi legunt sine filiis temporum, quid velit voluntas tua.*

Secunda pars quæ docet implicare ut in decreto Dei villa creatura videatur intuitiæ manifestis rationibus probari potest. Primò enim decretum non potest esse medium ad visionem rei cum qua non est connexionum necessariò, & quam non continet tanquam eius causa; sed decretum liberum non est necessariò iunctum cum effectibus liberis voluntatis creatæ, neque illorum causa est seclusa omnipotenti, ergo implicat ut in decreto solo videantur vlli effectus. Deinde implicat videri decretum, ut est decretum tale, quin videatur terminus eius extresecus, ut vrgebo postea pluribus. Quia decretum ut sic includit saltem in obliquo terminum, ergo implicat ut terminus videatur in decreto ut medio. Alioqui terminus ille prius videretur quam videretur. Deinde in causa prorsus indifferentem ut sic, implicat cognosci effectum determinatum, quia illa non magis representat unum effectum quam alium, sed decretum de effectu libero, est omnino indifferens alioqui tolleret libertatem: ergo implicat ut in eo videantur effectus liberi. Sed de hoc iterum dicam conclus. 5.

Ad primam liquet responsio: quomodo cum Verbo per quandam appropriationem, magis dicantur connecti, & contineri creature, quam cum patre, quia ex sua proprietate notionali est causa exemplaris omnium.

Ad secundam Resp. frequentissime Theologos utrūque Metaphorā speculi voluntarij, ubi & in quo videantur creature, quod aiunt, præsertim S. Thom. Bonavent. Scotus & Durandus qui Deum appellant speculum

Solutio
secunda
dubitatio-
nis.

Quadru-
plex du-
bitatio-
nis.

speculum intelligibile vbi omnia reluent. Deductaque appellatio est ex Augustin. epist. 112. & lib. de triplici habitaculo cap. vltim. quem imitatur Concilium Senonense decreto 13. Deum appellans speculum omniforme, vt postea dicam. Sed fatendum tamen est non esse proprium illam, sed solum Metaphoricam loquitionem, vt benè probat argumentum, præsertim quia obiectum visum in speculo causat sui visionem & per propriam speciem videtur: speculum enim non est species obiecti, neque causat eius visionem, neque eadem species est obiecti & speculi. Cum tamen in videntibus Deum Deus ipse sit quasi species creaturæ, cuius etiam visionem causat. Videtur tamen aptissima esse similitudo illa speculi, quod sicut intuens speculum oppositum, transit in rem illam quæ in eo repræsentatur sic intuens Dei essentiam, transit per illam ad creaturas.

Ad tertiam Respond. Scientiam Dei si sumatur præcisè in ratione imaginis intentionalis esse quidem medium ad cognoscendas creaturas abstractiū, quia vt sic non continet neque causat creaturas. Vnde in scientia Dei purè speculativa nego videri creaturas intuitiū, sed abstractiū tantum cum illa non sit causa rerum. Si verò sumatur scientia vt est practica, & idea omnium effectrix, tunc est verè causa continens creaturas in esse reali. Vbi est manifesta disparitas, inter creatam visionem, quæ solum est imago, & scientiam Dei quæ imago est & causa.

Instabis in causis creatis cognosci non possunt effectus per eas producibiles, alioqui qui cognosceret intellectum humanum, cognosceret omnes eius cognitiones, & omnia obiecta per eum cognoscibilia, ergo neque cognoscuntur in omnipotentia.

Respond. etiam in causis creatis effectus cognosci posse, si adæquatè ab illis pendeant de comprehensione maior difficultas est de qua postea dicetur.

Ad quartam patet disparitas inter omnipotentiam & decretum; illa enim est essentialiter connexa cum re possibili, & continet illam.

§. IV.

Quas creaturas necessè sit videri ab eo qui Denm videt.

Statutus co-
nvenit.

Habemus perfectiones diuinæ in quibus vt causis creaturæ videntur, nunc vrgent aduersarij difficultius; necesse igitur fore vt videantur omnes tum possibiles, tum futuræ, tum existentes cum omnibus in Deo vt causa æqualiter repræsententur. Vnde tria hoc loco querimus, vtrum necesse sit videri creaturas omnes; vtrum necesse sit aliquas sالمtem videri: & vnde oriatur vt videantur plures aut pauciores.

Triplex
dubitatio.

Ratio dubit. primò est, quia omnipotentia Dei non est continentia entis possibilis in communi, sed in particulari, neque terminus eius primarius est ens possibile in communi, sed ens possibile in particulari, ergo visà omnipotentia non est opus vt videatur omne possibile in communi, sed in particulari. Probo anteced. omnipotentia eo modo continet ens possibile, quo modo potest illud producere, sed potest illud producere tantum in particulari, ergo continet illud in particulari non in communi.

Secundo, essentia Dei æqualiter repræsentat creaturas quasvis possibiles, & necessariò illas repræsentat, ergo si videtur aliqua, necessarium est videri omnes. Prob. conseq. non potest imago videri quin cognoscatur res per illam repræsentata, beati vident totam Dei scientiam & omnes ideas, ergo vident omnes creaturas. Confirmationem quia idè per te vna creatura videtur, quia videtur omnipotentia

Tom. I.

illam repræsentans, sed omnipotentia omnes in particulari repræsentat, ergo videntur omnes in particulari.

Tertiò, si non omnes creaturæ videantur sed aliquæ tantum, dari debet aliqua causa quæ proximè determinet intellectum ad videndum potius vnam quam aliam, id est debet dari ratio cur videatur potius vna quam alia, sed nulla potest dari ratio. Vel enim illa est lumen gloriae, vel concursus omnipotentiae, vel obiectum primarium vel ipsamet visio: non lumen gloriae quia illud est indifferens ad quælibet creaturas manifestandas sicut quilibet habitus versatur circa quælibet obiecta materialia, quæ participant eandem rationem formalem: non essentia diuina, quæ repræsentat æqualiter omnia neque ipsa visio, quia queritur, vnde determinetur intellectus ad visionem creaturæ vnius magis quam alterius.

Dico quartò, videntes Deum intuituè, non vident necessariò creaturas omnes in particulari, sed neque vllam determinatè, quamvis necessariò videant omnes sub ratione communi possibilitatis.

Conclusio

Non est
necessariò
videri om-
ne possibili-
tate.

Prima pars quod non omnes creaturæ in particulari necessariò videantur ab eo qui videt Deum probata manet ex fct. superiori; si enim vna perfectio diuina potest videri sine alia, potest etiam videri scientia, & omnipotentia, quin videantur respectus omnes quos dicunt ad obiecta extrinseca, ergo videri potest omnipotentia, quin videantur in particulari omnes creaturæ.

Nec est
necessariò
videri
creataram.

Secunda pars quod neque necessariò videatur creatura vlla in particulari, sed possit dari aliqua visio Dei adèò imperfecta vt videat Deum, & tamen non videat in particulari vllam creaturam. Prob. quia si potest aliqua creatura in particulari occultari in qui vident Deum, potest etiam occultari creatura quælibet; non est enim vlla ratio cur occultari non possint omnes si potest vna. Deinde cum Deus concurrat ad visionem per modum speciei, quare? non ita potest moderari concursum vt essentiam solam videndum exhibeat sine creatura vlla in particulari. Quo ergo perfectius videtur Deus, eo plures videntur creaturæ in Deo vt medio prius cognito: quo autem videntur imperfectius eo videntur pauciores; potest autem aliquis videre adèò imperfectè vt non videat vllam creaturam determinatam. Vnde implicat visionem omnipotentiae Dei, sine creaturis esse perfectiorem etiam circa Deum quam cum creaturis; quia omnipotentia eo perfectius videtur, quo magis penetratur, sed quo plures & perfectiores creaturæ videntur eo magis penetratur causa, ergo visio circa Deum est perfectior cum creaturis quam sine illis.

Videntur
omnia se-
cundum
rationem
communi-
tatis possibilis.

Tertia pars quod implicet videri omnipotentiam formaliter, quin videantur creaturæ omnes secundum rationem communem possibilis, negatur ab Herice, & dubia videtur Suari. Probatur autem: quia implicat cognosci potentiam sub propria ratione productiū quin cognoscatur alicuius possibilis esse potentia, sed videntes Deum vt omnipotentem vident omnipotentiam vt productiū, ergo cognoscunt illam alicuius possibilis esse potentiam. Probo maiorē quia omnipotentia quidditatius cognosci non potest sine eo, sine quo non potest definiri, non potest autem definiri nisi vt alicuius producibilis productiū, ergo neque cognosci.

Solutio
primæ du-
bitationis.

Ad primam Resp. eodem argumento probari posse quod oculus non specificatur à colore in communi tanquam ab obiecto & termino primario, quia solum vider colorem in particulari. Vnde nego primum antecedens, nam omnipotentia vt sic denominatur abente possibili in communi. Ad probationem distinguo maiorem: omnipotentia eodem modo continet possibilia quo illa potest producere, omnipotentia

H 2 sumpta

60 Disp. II. De Deo. Quæst. III. Sect. I.

sumpta inadæquatè secundum præcisam rationem omnipotentia, nego: omnipotentia adæquatè sumpta secundum totum suum ambitum concedo, potest autem ut sæpè dixi videri omnipotentia, secundum rationem præcisam omnipotentia quin videatur secundum totum suum ambitum.

Instabis sermonem hic esse de omnipotentia ut est in se distinctè cognita, non autem prout subest conceptui nostro præcisuo. Respondeo enim esse sermonem hic de omnipotentia ut est in se inadæquatè sumpta, non autem de omnipotentia ut est in se adæquatè. Faceor quod si videretur adæquatè omnipotentia, viderentur etiam omnes creaturæ possibilis in particulari, sed si videatur inadæquatè, videntur tantum creaturæ sub communi ratione possibilis, nam omnipotentia secundum inadæquatum conceptum maiorem haber connexionem cum ente possibili in communi, quæcumque cum ente possibili in particulari.

Solutio secundæ.

Ad secundam Resp. essentiam Dei æqualiter, in actu primo & necessario, repræsentare omnes creaturas sed non in actu secundo, quia potest moderari concursus suum ad repræsentationem in actu secundo. Ad probat. Distinguitur maior, non potest videri imago in actu primo repræsentans quin videantur res repræsentatae nego maiorem: non potest videri imago in actu secundo repræsentans concedo. Ad confirm. dist. maiorem, ideo videtur una creatura quia videtur omnipotentia illam repræsentans in actu primo nego: in actu secundo concedo.

Instabis, omnipotentia in actu secundo repræsentat necessariò creaturas in communi, ergo & creaturas in particulari. Respondeo disparitatem esse quia omnipotentia sub ratione omnipotentia denominatur à creaturis sub ratione communi possibilis, non specificatur ad illam creaturam in particulari.

Solutio tertiae.

Ad tertiam Resp. causam quæ determinat intellectum ad videndum in essentia Dei unam potius creaturam quam aliam, duplècim assignari posse, primò formalem, secundò effectuam. Ratio formalis ob quam una potius creatura videtur quam altera est maior penetratio essentia diuina; Nam quo magis penetratur essentia eo plures, & perfectiores in ea videntur creaturæ. Itaque quando plures illæ videntur visio est intensior, & perfectior circa obiectum primarium, & diuersam habet perfectionem indiuidualem ratione diuersi obiecti secundarij.

Ratio autem effectu intellegit determinans ad videndum in verbo unam potius creaturam quam aliam obscurior est, alij enim putant hoc prouenire à diuersa perfectione luminis gloria, quod determinat intellectum ad videndas plures creaturas quando est perfectius. Sed hoc est difficillimum ut rectè probat Arrub. d. 26. c. 3. & 4. quia omnis habitus extendi potest ad omnia obiecta materialia in quibus est ratio propria obiecti formalis. Nam v.g. quilibet habitus fidei potest inclinare ad credendum quemlibet articulum: habitus temperantia ad moderationem cuiuscunque voluntatis, sed in visione Dei creatura est tantum obiectum materiale, Deus autem obiectum formale. Deinde ut rectè argumentatur Vasquez d. 50. c. 4. si à solo lumine prouenit quod videatur creatura perfectior, poterit ex vi huius luminis effici ut videantur omnes creaturæ quæ sunt im perfectiores ea quæ videntur.

Alij ergo ut Arrubal. & Herice id referunt ad solam Dei omnipotentiam quæ concurrit ut species, sed hoc est etiam difficile, quia quoties perfectior est visio circa obiectum primarium necessaria omnino est ut detur lumen gloria perfectius, sed ut plures videantur creatura necessaria est visio perfectior circa obiectum primarium, ergo necessarium est lumen

gloria perfectius. Existimauerim itaque causam quæ proximè determinat intellectum ad videndum unam potius creaturam, quam aliam esse primò quidem concursum diuersum omnipotentia per modum speciei, quia id quod determinat intellectum, ad unum potius obiectum materiale quam ad aliud, non est solus habitus se tenens ex parte potentia, sed illud quod se tenet ex parte obiecti, ut inductione constare potest. Deinde vero id quod primariò, & remotius, intellectum determinat ad hanc visionem est etiam lumen gloria, quia (ut dixi) ubique perfectior est visio primarij obiecti, lumen etiam gloriae requiritur perfectius, cum autem perfectiores creaturæ cognoscuntur, Deus cognoscitur perfectius. Itaque lumen gloria non determinat ad videndum hanc potius creaturam quam aliam, sed determinat ad videndum Deum cum tali perfectione, ex qua sequitur quod videatur talis creatura: est autem ad hoc necessarius diuersus concursus omnipotentia qui proximè determinet ad hanc potius videndum creaturam quam alteram æqualis perfectionis, quia hoc à lumine gloria fieri non potest ut rectè probat argumentum: cum illud æquè possit valere ad videndas omnes creaturas æquales aut minores, modo determinatio fiat per omnipotentiam.

§. V.

Quas creaturas sit possibile videri ex vi visionis Dei.

Triplex
contra-
uteria.

Tripliciter etiam hoc titulo difficultas clauditur se quens, eo quod diximus videri creaturas ex vi visionis Dei. Quæritur enim vtrum ex vi visionis Dei possint videri omnia possibilia. Deinde vtrum videri possint etiam futura & existentia: denique quomodo videri possint decreta libera. Primum illud caput de cognitione omnium possibilium discutietur commodius quæst. sequenti, cum agam de incomprehensibilitate Dei vbi etiam diceretur de cognitione omnium futurorum & existentium, nunc ergo quoad futura & existentia, saltem aliqua & quoad decreta Dei libera.

Ratio dubitandi primò est, quia si futura & existentia videntur in verbo, necessaria est, ut quando res prius futura incipit esse actu existens tota mutetur visio; nam id quod erat prius essentialiter repræsentatio futuri, ut futuri, necessariò perit si non repræsentat amplius futurum; cum amittat prædicatum suum essentialiale, consequens illud absurdum est, quia sic visio Dei perpetuò mutaretur tota, quia semper aliquid incipit esse actu existens, quod erat prius futurum: ergo beati non vident in verbo existentia & futura alioqui visio Dei non erit immutabilis & eterna.

Secundò si beati vident futura & existentia in verbo, vident illa in aliqua Dei perfectione intrinseca tanquam in medio prius cognito, sicut vident possibilia. Probatur, nam possunt existentia, & futura cognosci in omnipotentia, si ad eam cognitionem sufficiat connexio necessaria ex suppositione; sed huiusmodi connexio sufficit; nam alioqui possibilia non possent cognosci, ut probauit supra: ergo cognosci etiam possunt existentia, & futura, quæ ex suppositione quod sint futura & existentia, sunt essentialiter connexa cum Deo. Confirmatur primò quia non minus essentialiter res futura est connexa cum omnipotentia, & decreto, quam res possibilis est connexa cum sola omnipotentia, ergo res futura videtur ut futura in omnipotentia, & decreto quam res possibilis in sola omnipotentia. Confirmatur secundò essentia & perfectio Dei prorsus immutata potest cognoscere, ac producere creaturam, ergo potest

Secunda
dubitatio.

potest illam repräsentare, quomodo enim plura, requiruntur ad representationem quam ad productiōnem.

Tertia dubitatio.

Tertiò, si possunt videri decreta libera in essentia vt medio cognito possunt etiam videri futura, & existentia, sed possunt videri decreta libera, ergo & futura, maior sive probata est, quia viso constituto, necesse omnino est videri constitutum eius, & distinctum ab omni alio, terminus autem sicutem extrinsecè distinguit unum decretum ab alio vt patet. Probatur ergo minor, non maior requiritur mutatio in essentia Dei vt repräsentet decretum, quam vt faciat decretum, sed vt faciat decretum nulla requiritur mutatio, ergo neque vt illud repräsentet. Deinde illud decretum aquè est in Deo ac si esset aliquid Deo superadditum, sed si esset aliquid Deo superadditum videri posset in essentia vt medio, ergo etiam nunc videri potest.

Quarta dubitatio.

Quartò, tam implicat videri rem futuram in essentia, vt obiecto intelligibili concurrente ad modum speciei, quam in ea videri vt medio cognito. Quod probo ideo per te res futura cognosci non potest in essentia vt medio, quia immutata manente omnipotentia potest res esse futura, vel non futura, sed eadem ratio probat futura non posse videri in essentia vt specie intelligibili, nam essentia immutata non potest repräsentare id quod est contingens tanquam eius species. Denique si non videntur futura in Deo vt obiecto formalis, non videntur eadem visione quam videtur Deus, quia non possunt eiusdem actus plura esse obiecta formalia.

Dico quintò, implicat futura, & existentia imò & decreta libera videri in verbo tanquam in medio prius cognito, sed videntur tantum in eo vt obiecto intelligibili concurrente ad modum speciei, ac per se ipsum determinante intellectum ad visionem.

Non videntur futura in verbo.

Prima pars negans futura & existentia videri posse ex vi visionis formaliter, contra Thomistas, Fasolum, & Suarez, probatur a Molina, Hericet, Recupito, primò quia non possunt videri futura ex vi visionis nisi videantur vel in ipsa potentia diuina, vel in eius causalitate, neutrum dici potest, ergo non videntur futura ex vi visionis formaliter, minor probatur nam virtus omnipotentiae dicit tantum quid Deus possit, non autem quid actu faciat, causalitas non est in Deo sed est actio extrinsecè quae sic non videbitur in Deo, sed in se ipsa.

Dices videri futura in omnipotentia simul & decreto.

Sed contra clare argumentor, in causa indifferenti vt sic implicat cognosci effectum determinatum: sed omnipotentia etiam posito decreto est adhuc indifferens ad dandum concursum vel ad eum negandum, alioquin decretum illud aduersaretur libertati, ergo in omnipotentia & decreto implicat cognosci effectum liberum. Deinde duo sunt in ipso decreto libero Dei: alterum in recto est actus ipse necessarius indifferens extrinsecè ad plura: alterum in obliquo est ipsum connotatum extrinsecum, in ipsa Dei perfectione extrinsecè sola implicat videri futurum; quia illa perfectio extrinsecè sola, non est decretum sine connotato extrinsecò: ergo non potest videri decretum vt sic sine connotato quod est res futura, ergo decretum non potest esse medium ad videndam rem futuram. Deinde decreta videri non possunt ex vi visionis formaliter vt probabo statim.

Secundo illud non videtur ex vi visionis formaliter, quo viso non magis penetratur essentia, sed viso effectu futuro, non magis penetratur essentia & omnipotentia, ergo futurum non videtur ex vi visionis formaliter. Probatur minor viso effectu futuro

non magis penetratur perfectio extrinsecè essentia ac omnipotentia, si polita futuritione nulla sit maior perfectio extrinsecè in omnipotentia, quam si effectus non esset futurus, ergo cognitè futuritione vel existentia non magis penetratur perfectio extrinsecè omnipotentia.

Dices magis penetrari omnipotentiam secundum virtutem extrinsecam & extrinsecam simul, non secundum virtutem purè extrinsecam.

Sed contra, implicat rem futuram videri in Deo vt medio cognito, quin videatur in perfectione purè extrinsecè Dei, alioquin videbitur res in se ipsa non autem in Deo, quia illa perfectio extrinsecè Deo, est ipsa res futura sed res futura videri non potest in perfectione Dei purè extrinsecè, ergo videri non potest in Deo vt medio prius cognito.

Secunda pars quod etiam decreta Dei libera non videantur ex vi visionis formaliter probatur ipsis rationibus; quia cognito decreto non magis penetratur perfectio extrinsecè essentia, si enim non esset decretum illa perfectio esset omnino eadem extrinsecè, ergo illud decretum non videtur in perfectione extrinsecè essentia. Neque dici potest illud decretum videri in perfectione extrinsecè vt terminata; hoc enim reicitur clarissime, quia perfectio extrinsecè vt terminata est perfectio extrinsecè & terminus, ergo videre decretum in perfectione extrinsecè terminata, est illud videre in perfectione extrinsecè & in ipso termino. Deinde vt per visionem essentia videatur decretum, necesse est vt essentia in se habeat aliquid extrinsecum quo repräsentet decretum & libera eum terminationem, sed essentia nihil habet quo repräsentet decretum, & libera eum terminationem, nihil enim omnino in se habet intrinsecè quod non haberet, si non esset tale decretum, sed si non esset tale decretum non posset essentia illud repräsentare extrinsecè, ergo neque nunc potest repräsentare.

Tertia pars quod illa omnia videri possint in Deo vt obiecto intelligibili concurrente ad modum speciei, probatur à Granado, Arrub. Recup. quia essentia Dei potest præstare totum, quod præstaret species impressa propria rei futura vel existentis & decreti, si contineat eminenter totam illam speciem, sed continet illam, ergo potest videri intellectui e modo quo videretur talis species, & concurrere ad eorum visionem. Non formaliter sed effectuè: quomodo facile vitantur omnia incommoda qua opposuimus dicentibus decreta libera, & res futuras videri in aliqua Dei perfectione ex vi visionis formaliter. Nam hic Dei concursus est purè effectuus, & facile ostendit quomodo perfectio Dei prorsus immutata extrinsecè possit repräsentare futura, & decreta libera quae non repräsentaret si non essent futura; si enim instes, vt perfectio extrinsecè Dei possit concurrere per modum speciei, cum prius non posset concurrere, debet habere aliquid extrinsecè, quod non haberet si non posset concurrere, sed si res non esset futura non posset perfectio Dei concurre ad eius visionem, per modum speciei ergo vt posset concurrere quando res est futura debet habere aliquid extrinsecè, quod non haberet, si res non esset futura: Respondo enim ad minorem quod si res non esset futura, Deus adhuc contineret totam speciem qua repräsentat illam vt futuram, atque ita posset vere concurrere ad eius visionem per modum speciei: nam v.g. tametsi Petrus nunc non existit, non est dubium quin possit Deus producere in oculo meo eius speciem qua illum videam aquè ac si esset præsens. Ergo suniliter immediate concurrere potest ad visio-

Decreta libera.

Videntur vt in obiecto intelligibili.

62 Disp. II. De Deo. Quæst. III. Sect. I.

nem rei non futuræ, quæ videam illam futuram, ubi non esset mendacium quia Deus non diceret rem illam esse futuram, imo si hoc ostenderet beato qui errare non potest reuelaret eodem tempore rem illam non esse futuram, quamvis exhibeat ut futura.

Solutio
præmæ du-
bitationis.

Ad primam Respond. eo argumento reæstè probari quod futura & existentia non videntur eadem visione qua videntur essentia Dei, attributa, & creaturæ possibilis; nam visio Dei cum sit beatitudine essentia lis, est etiam immutabilis: necesse autem esset illam mutari si per eam viderentur futura, & existentia, nam implicat ut cognitio creata quæ prius erat repre sentatio rei ut futuræ, incipiat essentia liter esse repre sentatio rei ut non futuræ sed existentis, nisi fiat in ea mutatio, alioqui sine mutatione trahatur a contradictione in contradictorium quod implicat, alioqui per solam etiam mutationem extrinseca factam in obiecto, posset intellectus creatus scire aliquid quod non sciebat prius, & voluntas creata immutata, posset aliquid velle liberè quod non volebat prius. Hoc autem quamvis admittatur in Deo propter infinitatem, explicatur tamen difficultatem in creaturis autem certum est admissi nullo modo posse; quia eorum actus specificantur essentia liter ab obiectis, arg: ita mutationis obiectis, mutantur etiam necessariò. Dicere autem quod visio rei futuræ, incipit esse visio rei presentis quia exteditur ad rem ut præsentem, vel etiam dicere quod modicatur, non soluit difficultatem. Primo quia illa visio quæ essentia liter est representativa rei ut futuræ posita quacunque extensione, vel modificatione semper est representatio rei ut futuræ, sed visio rei futuræ essentia liter representat illam ut futuram, ergo etiam posita illa extensione representabit ut futuram, sive beatus videbit futurum, quod est præteritum. Deinde illa extensio, & modicatio, est noua entitas representans vitaliter rem ut existentem quæ prius non cognosciebatur, ergo est noua visio. Dicere autem quod visio beata representat existens specificatiæ abstrahendo à tempore, præsenti, & futuro, videtur absurdum, quia existentia dicit actuallitatem in aliqua differentia temporis, dico enim quod res vel erit, vel est, vel fuit: imo quæram de ipso tempore, quod beatus videt futurum, existens, & præteritum, certè non potest abstrahere illius cognitio ab huiusmodi differentiis.

Itaque dici necessariò deber futura & existentia videri per visionem distinctam à beatifica, neque inconveniens est illam subinde mutari.

Solutio
secundæ
dubitatio-
nis.

Ad secundam satis probatum est superius possibilia esse necessariò connexa cum omnipotencia, ex suppositione quod sicut possibilia quæ suppositio est necessaria. Futura vero, & existentia sunt necessariò connexa ex suppositione contingentia, quæ connexio nullo modo sufficit ad cognitionem infallibilem alioqui omne contingens cognoscetur necessariò, & hæc suppositio est ipsum futurum quod cognoscitur.

Ad confirmat. nego rem futuram esse tam necessariò connexam cum omnipotencia & decreto, quia possibilia sunt connexa cum omnipotencia. Nam posito decreto potest res non esse futura, quia illud est indifferens, & conditionatum. Deinde illud decretrum cognoscere non potest sine ipso effectu, atque ita implicat ut dixi ut effectus cognoscatur in decreto tanquam medio. Ad secundam confirmationem: concedo posse fieri & cognoscere de nouo aliquid sine mutatione intrinseca, neque posse tamen representari ab essentia ut medio, quia requiritur connexio necessaria ut statim dicam.

Solutio
tertiae.

Ad tertiam probatum etiam est, decreta Dei libera videri nullo modo posse in essentia ut medio prius

cognito. Ad primum ergo argumentum Resp. disting. maiorem: ad hoc ut essentia representet decretum, ut species eius impressa non plura requiruntur, quæ ut faciat decretum concedo: ut representet tanquam medium cognitum nego: Quia ut representet eo modo requiritur connexio necessaria & oportet ut eo cognito ipsa essentia magis penetretur. Ad alteram probationem distinguitur etiam: sed si esset aliquid superadditum contingenter connexum videtur in essentia nego, si esset necessariò connexum, concedo.

Ad quartam iam dixi essentiam immutatam posse representare res futuras, per modum speciei, quia semper continet speciem impressam earum etiam si non essent futuræ, quomodo autem diuersa sit visio satis dictum est.

Solutio
quartæ.

§. VI.

Quænam creature actu videantur ab eo qui vi-
det Deum.

Dixi quid videre beati possint in Deo, partim ut medio, partim ut specie, nunc minor difficultas est circa ea, quæ actu vident etiam ij qui minimam visionem habent, id est ea quæ nullus ignorat beatus, vbi distinguere oportet ea quæ pertinent ad statum naturæ: quæ ad statum gratiæ: quæ ad statum cuiusque proprium.

Triplex
status.

Ratio dubitandi primo esse potest, quia sancti orationes quæ ad ipsos diriguntur, vel vident in verbo, vel extra verbum, si in verbo, mutatur visio subinde quod negatum est: si extra verbum repugnare videbitur Concilio Senonensi prius citato.

Secundo, si cognoscant beati omnia, quæ ad statum cuiusque pertinent, fieri poterit ut plura cognoscantur ab eo qui minus beatus est, quam ab eo qui est magis beatus quod absurdum est, quia intellectus beati determinatur ad plures creaturas cognoscendas per lumen gloria perfectius, ergo qui magis beatus est plures cognoscit creaturas.

Dico sextò, nullus est beatus qui non cognoscat multa visionis concomitantes multa futura, & existentia, & plura etiam Dei decreta libera.

Multa vi-
dent beati.

Primò enim ita docent Patres supra citati Bernard. 1.5. de consideration. c.4. *Quidni videant ibi cor Dei, quidni? ibi probetur quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens & perfecta, patent viscera misericordie, cogitationes pacis, auctoritatis, salutis, mysteria bone voluntatis, benignitatis, arcana, & alibi vident verbum, & in verbo, facta per verbum.* August. per cognitionem matutinam & vespertinam, hoc sine dubio intellexit, & Concilium Senonense decreto 13. docet beatis peritum esse diuinitatis speculum, in quo quidquid eorum intersit illucscat.

Secundo quia visio ut dixi fidei respondet, deinde status beatitudinis hoc exigit, tertio etiam amicitia Dei erga beatum exigit communicationem secretorum.

Dico septimò cognoscit beatus quilibet distinctè ac quidditatiæ quæcumque cognoscuntur per scientias quæcumque naturales, quæcumque pertinent ad mysteria fidei, & quæcumque pertinent ad proprium eius statum, ita omnes Theologi communiter.

Quænam
ea sint.

Ratio enim vniuersim est quia statutus beatitudinis est ille in quo desiderare nihil ultra beatus potest, posset autem si ea ignoraret quæ spectant ad statutum naturæ, ad ordinem gratiæ, ad statutum proprium.

Ordo na-
ture.

Primò ergo cognoscit distinctè, ac perfectè creaturas omnes actu existentes intra ordinem naturalem, secundum genera, species, individua, essentiam, existentiam, proprietates, Gregor. l.12. Moral. c.13. *Quæ intus claritatem omnipotentis Dei vident, nullo modo*

Vtrum visione Dei producatur necessariò species expressa sive verbum mentis.

modo credendum est, esse aliquid quod ignorant, &c. 1. 4. Dialogorum c. 33. quod est quod ibi neſciant, ubi ſcien- tem omnia ſciant, Bernar. l. de triplici genere bonorum, *O ſapientia, quā omnia qua in cœlo, & terra ſunt perfe- ctiſſime cognoscemus, in ipſo fonte ſapientia, rerum om- nium cognitionem bibentes, alios omitti.*

Ordo gra- tia.

Secundò intra ordinem ſupernaturalem cogno- ſcit beatus quilibet omnes creatures quā aliquo mo- do pertinent ad mysteria fidei, earumque rationes circumſtantias, eſſentias, exiſtentias, & proprietates, ita enim colligitur ex ſcripturis, *videmus nunc per ſpeculum in ēnigmate tunc autem facie ad faciem, reuelatā facie gloria Domini ſpeculantes, &c.* Fa- uerit etiam perfeſſio beatitudinis, & ſanè Christi Domini, eiusque Matris amantissimæ non aſpectus duntaxat, & congreſſus, ſed perfeſſimam etiam cogni- tio, magnum videtur eſſe complementum beatitudinis, eorum qui per filij & matris amorem re- dempi ſunt.

Quæ per- tinent ad ſtatū.

Tertiò, cognitio etiam illa extendit ad omnes actus liberos & futura contingentia quæ pertinent ad cuiuslibet ſtatum, alioqui non eſſet ita perfeſſa beatitudo, vt beatum quietum redderet in ſuo ſtatu, ſignificauit autem breuiter ea Guillelmus Parifiſis, prima parte ſumma tract. de animæ immortali- tate c. 9. *quidquid decebit, vel delectabit eus videre, viſuſe ſunt, ſciūt itaque omnes amicorum, & conſanguineorum proſperos, aut aduerſos euentus, viam quā quīque ad cœlum deductus ſit: parentes quæ- cumque ſpectant ad familiam: fundatores religionum quæ ad eārum bonum, aut malum ſtatum, & cætera huiusmodi.*

Ad primam Resp. certum eſſe quod orationes ad ipſos direc̄tas ſinguli ſciunt, & diſtinctè cognofcunt ſancti & quidem in verbo, vt perſuaderet Concilium Senonense, ſed tanquam in ſpecie, ac obiecto intel- ligibili, non tanquam in medio prius cognito vt probarum eſt.

Ad ſecundam Resp. fieri poſſe vt aliquis minus beatus plura ſciat ratione ſtatus particularis, quā alter magis beatus ſed iſte tamen ratione beatitudinis in genere multò plura cognofcit quā alter, & ad hoc determinatur per lumen gloriae perfeſſius.

QVÆ STIO IV.

Quidditas, & proprietates viſionis beatae.

Art. 2. 6. 7.

EX his quæ haecne diſputauit de poſſibilitate, principijs, & obiecto viſionis beatae, facilis eſt cognitio quidditatis eius & proprietatum, id quibus triplex reſtat conteruersia. Primi quānam ſit pro- pria eius quidditas. Secundò an viſiones Dei ſint in- aequales. Tertiò an viſio ſit vel eſſe poſſit Dei comprehenſiua.

SECTIO I.

Quidditas, & prædicata propria viſionis Dei.

DVO habet quilibet cognitio intellectus ex qui- bus eſſentia eius diognofcitur. Primus eſt terminus qui per eam producitur. Secundum eſt obiectum quod per eam attingitur, ideoque tota viſionis hu- ius innotetſet quidditas, ſi primum conſet qualis per eam producatur terminus id eſt viſum producatur per eam ſpecies expreſſa, & verbum mentis, ſe- cundo quomodo per eam attingatur proprium eius obiectum quæ ſunt propria prædicata huīus viſio- nis.

Specie expreſſa nomine, vt ex Philosophia con- ſtat, intelligitur repræſentatio formalis obiecti cogniti, quā potentiā redditur formaliter cognof- cens, ſolēque illa dici verbum mentis, eo quod per eam intellectus loquatur ſibi, id eſt repræſentet, ſeu reddat præſens obiectū. Cum ergo inter omnes con- ſter reperiſſi necessariò in omni alia cognitione ali- quā huiusmodi repræſentationem formalem, quæ vel adæquatè vel inadæquatè ſit cognitio, etiam ſi du- biū ſit viſum illa diſtinguatur ab actione per quam producitur, diſcultas inquam eſt viſum viſio Dei etiam ſit ſpecies expreſſa, & verbum mentis pro- ductum de nouo, an verò per lumen gloriae intellectus creatus, ita vniatur eſſentia Dei præſenti, vt ſi ne viſa ſpecie expreſſa fiat viſens Deum.

Ratio dubitandi eſt primò quia ſpecies expreſſa non eſt necessaria niſi vt ſuppleat abſentiam obiecti, ſi enim obiectum eſt ſe ipſo præſens, non debet fieri præſens per aliud, ergo ad cognitionem intuiti- ūm Dei præſentis non requiritur ſpecies creata. De- inde verbum eſt id quod immediate intelligitur, ergo vbi Deus immediate intelligitur, nullum requiritur verbum; ſi enim inter intellectum, & Deum, reperi- tur aliquid medium iam viſio non eſt immediata.

Secundò, ſi intellectio quilibet eſt necessariò pro- ductiua verbi, ſequitur quod ſecunda & terciā per- ſona Trinitatis quando intelligunt, perducunt ver- bum, hoc autem eſt absurdum vt patet.

Tertiò, ſi datur in intellectu beati ſpecies expreſſa Dei, poſſet etiam dari aliqua ſpecies obiectiua, in qua ſcilicet prius cognita cognofcatur Deus, quod com- muniter non admittitur: probo autem ſequi, quia qui viſer intuitiū hanc ſpeciem expreſſam neceſſa- riori viſet Deum, viſer enim Deum eo modo quo illa Deum repræſentat ſed illa repræſentat Deum ut eſt in ſe formaliter, ergo qui viſer hanc ſpeciem viſer Deum ut eſt in ſe.

Quarti, ſi datur huiusmodi ſpecies expreſſa, ma- net etiam in memoria ſpecies huius ſpeci, vt fit in aliis cognitionibus quarum recordamur, & per quas eodem modo viſem obiecta, ac ſi eſſent præſentia, ergo ſi ſanctus Paulus v. g. viſit Deum in raptu & eius viſionis recordabatur, viſere ſemper poṭerat Deum intuitiū.

Dico primò, implicat eſſe Dei viſionem in intellectu beati quæ non eſt ſpecies expreſſa & verbum mentis realiter de nouo producatur: ita Theologi omnes communiter contra recentiores Thomistas qui adhære- re hac in re maluerunt Caietano, quā ſancto Thomæ afferenti ſepiuſ verbum mentis in viſione Dei, vt recte oſtendit Suarez, Molina, Vafq. Faſol. Arrub. Herice, neque ſati viſo quem ſenium ha- bere poſſit eorum ſententia quam tripli ratione ſic impugno.

Prima ſit ex ratione cognitionis: omnis cognitio crea- tura etiam intuitiū eſt eſſentialiter produc- tio verbi creati, viſio Dei eſt eſſentialiter cognitio creata, ergo eſt produc- tio verbi creati. Maior expreſſe ha- betur apud Auguſt. I. 6. de Trinit. c. 10. *Cum ſe mens nouit, & anat, iungit eis amore verbum eius, quod iterum probat c. 11. cum Deum nominas, maximèque cum eadem notitia etiam placita, dignèque amata, ver- bum eſt, & S. Thom. q. 27. art. 1. quicunque intelligit, ex hoc ipſo quod intelligit, procedit aliquid in ratiōnē, quod eſt concep- tio rei intellectu, & dicitur verbum cor- diſ. Deinde argumentor omnis creata cognitionis, eſt repræſentatio formalis creata obiecti cogniti, nam omnis*

Species
expreſſa.

Prima du-
bitatio.

Secunda.

Tertia.

omnis cognitio est repræsentatio formalis, atque ita cognitio creata, est creata repræsentatio; sed verbum creatum & expressa species creata non est aliud formaliter, quæm repræsentatio formalis creata (hoc enim est quod omnes appellant verbum mentis creatum) ut amplius constabit disputatione sexta, ergo evidens est quod omnis cognitio est productio verbi creati.

Confirmatur, quia si quid impediret hanc visionem ne productiuæ esset verbi, esset præsencia obiecti & eius intelligibilitas hoc enim est quod aiunt Thomistæ; sed haec præsencia & intelligibilitas obiecti, non impedit productionem verbi. Quod probo: quando Pater aeternus producit verbum, cognitio est intuitiua, & essentia Dei est perfectè prælens, hoc non impedit productionem verbi, ergo præsencia essentia diuinæ non impedit productionem verbi, sicuti etiam quando Angelus se ipsum cognoscit, producit sine dubio verbum. Deinde certum est quod sacerdotum Patres & S. Thomas probant processionem verbi diuinæ per intellectiōem ex eo quod omnis cognitio creata producat verbum, quæ argumentatio nulla est si aliqua cognitio creata non producit verbum.

Neque dicas esse discrīmen inter intellectiōem creatam, & diuinam quia ista dictio est. Sed contra nam dictio seu loquutio est formatio verbi, vnde argumentor: diuina intellectio etiam si sit intuitiua, est tamen loquutio seu productio verbi, ergo creata intellectio intuitiua, potest esse dictio & productio verbi.

Superest ergo ut probetur prima minor, quod visio Dei sit essentialiter visio creata; si enim illa esset aliquid in creatum formaliter, sequeretur quod homo fieri posset intelligens formaliter per intellectiōem in creatum, volens per voluntatem in creatum, in & viuens per vitam diuinam, quod est damnatum in sexta synodo contra Monothelitas ut tertia parte, & & in tract. de beatit. ostensum est, & repugnat etiam philosophia quæ docet intellectiōem essentialiter esse actionem vitalem, atque adeo esse operationem illius in quo recipitur. Deinde repugnat etiam Theologie, nam ut intellectus confitetur intelligens per intellectiōem in creatum, deberet creata intellectio immediate in viuere cum intellectu, est autem impossibilis immediate in viuere natura creata, cum natura diuina, & attributis essentialibus, ut etiam fatentur Thomistæ. Vnde manifeste sequitur quod visio Dei est cognitio creata, & consequenter verbum mentis & species expressa creata.

Secunda ratio.

2. Ratio sit ex ratione actionis: visio Dei essentialiter est actio, sed omnis actio, est fieri alicuius termini vel ab ea distincti, vel indistincti (de quo nunc nō laboro) ergo visio Dei est fieri, & productio termini qui prius non erat; illè autem terminus dicitur verbum mentis, siue illud distinguatur ab actione siue non: ergo datur verbum mentis in visione Dei. Maior probatur clarè, omne reale quod non erat prius, debet necessariò fieri de nouo; nihil enim est de nouo, quin fiat de nouo per actionem realem, distinctam, vel indistinctam; visio Dei est realis, quæ non erat prius: ergo, debet fieri de nouo per actionem, vel esse ipsam actionem. Quomodo: enim visio erit nunc magis quæm ante, si non fit magis quæm ante: nam quodcunque dixeris esse visionem, certè illud fieri debet, cum prius non fieret, siue dicas esse visionem cum essentia diuina, siue aliquid aliud: semper illa vno fit, illud nouum fit, ergo visio Dei est actio.

Iam vero prima minor probatur. Quia omne fieri, est fieri alicuius rei, omnis dependentia est alicuius rei dependentia, vbi est generatio, aliquid est quod generatur, sed actio est fieri, & dependentia effectus

ab agente, ergo est fieri, & dependentia r. i. alicuius, quomodo enim cogitari potest calidatio sine calore, & aliquod fieri vbi nihil fit. Denique quod terminus ille sit verbum mentis probatur: illud quo formaliter repræsentatur obiectum potentia cognoscendi est verbum mentis. Per hanc actionem producitur id quo repræsentatur formaliter obiectum potentia cognoscendi, ergo illud est verbum mentis; quid enim aliud produci potest per actionem quæ cognitio est, quæm verbum mentis, quod pater ex aliis omnibus cognitionibus, in quibus id quod producitur est semper verbum mentis, ergo & in ista.

Tertiò argumentor ex vitalitate visionis, illud quod formaliter, & in actu secundo est vita creata, debet esse productio termini viuentis, visio Dei est in actu secundo & formaliter vita creata, ergo debet esse productio termini viuentis. Maior est certa quia vita in actu primo nihil aliud est quæm posse producere in se ipso aliquid viuens ut patet inductione: ergo vita in actu secundo est producere aliquid quo formaliter & in actu secundo dicatur viuens. Quero enim de illa visione cum essentia in qua dicunt Thomistæ consistere visionem, illa vel est actus primus, vel actus secundus, si primum, ergo per eam intellectus est potens videre non actu videns: si secundum ergo est actio aliqua productiuæ termini. Confirmatur quia illa vno est aliquid distinctum à lumine gloria, ab essentia diuina, & ab intellectu, illud distinctum est aliquid productum de nouo, ergo illa vno est aliquid productum de nouo, & est sine dubio verbum mentis. Quia (ut supra dixi) est id quo formaliter obiectum est præsens potentia cognoscendi, ergo illa vno est formaliter verbum mentis.

Ad primam Resp. satis ostensum esse speciem expressam non esse ordinatam ad supplendam absentiam obiecti, alioqui Angelus se ipsum cognoscens non produceret speciem expressam. Sola igitur est species impressa quæ supplet absentiam obiecti, de qua loquitur S. Thom. cum negat in visione beata inueniri speciem. Deinde contra Philosophiam & contra experientiam est dicere quod in omni cognitione verbum mentis cognoscatur immediate, quia enim non experitur contrarium, productur ergo immediate verbum mentis, sed immediate cognoscitur obiectum: quia quoties inter intellectum, & Deum reperitur aliquid medium quod cognoscitur, fateor Deum non immediate cognosci, si autem reperiatur aliquid medium quod producitur, nego sequi quod Deus cognoscatur solum mediate: nam illud verbum est ratio formalis cognoscendi, sicut effectus immediate pendet ab agente, quamvis dependeat media dependentia formalis, ita Deus cognoscitur immediate, quia cognoscitur medio verbo mentis quod est ratio formalis cognoscendi.

Ad secundam constabit ex dicendis de Trinitate, quare verbum & spiritus verè intelligent & tamen non producant verbum: quia scilicet verum quidem est in diuinis intellectiōem esse productiuam verbi, quando est distinguibilis ab ipso verbo, nam productio dicit oppositionem: quando autem non est distinguibilis ab ipso verbo, tunc nego illam esse productiuam verbi, intellectio notionalis in patre, quia distinguibilis est à termino propterea est productiuam verbi, filius autem & Spiritus Sanctus intelligent intellectiōem solum essentiali quæ non est distinguibilis à termino cum sit absolute communis omnibus personis, idèo intellectio in secunda & tertia persona Trinitatis non est productiuam verbi deinde verbum, & Spiritus Sanctus intellectiōem habent eandem quam habet pater, quæ quatenus est in patre productiuam est verbi, non autem quatenus est

Solutio
prima da-
bitationis.

Solutio
secundæ.

est in aliis duabus personis; quia illa iam exhausta est quando in patre produxit verbum. Unde dico int. I. lectionem esse productiua verbi quando non est exhausta producendo verbum, quando autem est exhausta, nego illam esse productiua verbi.

Solutio
tertia.

Ad tertiam Resp. esse omnino impossibilem speciem Dei obiectiua, in qua tanquam in medio prius cognito videatur Deus intuitiue, quia implicat creatura qua continet eminenter vel formaliter cognoscibilitatem, & perfectiones Dei. Sed species illa in qua tanquam in medio prius cognito videatur Deus ut est in se deberet continere formaliter vel eminenter perfectiones Dei, nam obiectum quod est medium prius cognitum; debet (ut dixi) continere hoc modo id quod in ipso cognoscitur (ut ostendi) ergo implicat huiusmodi species. Non est autem pars ratio speciei tum impressa, tum expressa, quia in illis prius cognitis non videatur obiectum; impressa enim virtuiter tantum representat, expressa est solum formalis similitudo, quia et si non cognoscatur facit tamen cognoscere formaliter, cum ergo perfectiones omnes Dei videantur in specie obiectiua debent etiam esse in ea necessari. In specie tum impressa, tum expressa non videntur perfectiones Dei sed per illas videntur ideoque non debent in illis esse.

Ad probationem igitur nego eum qui videt visionem Dei, vel eius speciem impressam, videre propterea Deum ut est in se, quia cognoscit Deum per propriam speciem tanquam per medium cognitum, non tanquam per principium effectuum, vel formale cognitionis; cognoscere autem Deum per speciem propriam tanquam per medium cognitum, non est videre illum intuitiue. Deinde vider Deum eo modo quo representatur per speciem tanquam per medium, non autem eo modo quo representatur per speciem tanquam per similitudinem formalem aut virtualem, sed per illam speciem ut est medium prius cognitum non representatur Deus ut est in se; ergo non vider Deus ut est in se.

Ad quartam Resp. probabilius esse quod species expressa Dei non producit in intellectu speciem villam impressam sui ad memoriam, quia cum illa sit ex natura sua semper durans, inutile proflus est ut aliquam sui speciem relinquat, cum per se ipsam faciat totum quod faceret species impressa. Deinde addo quod si relinquaret speciem aliquam impressam in intellectu, non cognoscetur Deus per illam intuitiue, quia cognoscetur per speciem propriam visionis, sed non per speciem propriam ipsius Dei; sicut ergo qui videret visionem Dei, Deum non videret intuitiue, sic qui videret per speciem visionis abstractiua solum videret Deum. Vtrum autem videbet quidditatiue dicetur statim. Neque pars est ratio de aliis obiectis intuitiue cognitis quorum recordamur cognoscendo illa intuitiue; quia tunc in memoria una est species propria obiecti, & altera visionis praeterita in recordatione visionis Dei, nulla est potest species propria Dei, sed solum visionis.

S. II.

Quoniam sint visiones Dei predicata propria.

Otio pro-
prietates.

Vide illa excogitari posse plurima. Primo enim est cognitio certa & euidens atque adeo perfectissime scientifica cui proinde nullus error subesse potest. Secundo est speculativa simpliciter, & tamen extrinsecè practica cum ex ea nascatur amor, gaudium, &c. Tertio est supernaturalis secundum substantiam, & ex obiecto, quia nulli creatura debet potest ut ostendebam. Quartu iudicativa est simul & apprehensiva, simplicissima tamen, & indubitabilis. Quinto est immediata cum in ea per se ipsum videatur

Tom. I.

Deus, non autem per speciem alterius. Sexto est intuitiua quia videretur per eam Deus ut est in se ipso, non ad modum alterius. Septimo est quidditatiua; sic enim appellatur cognitio distincta quidditatis rei, Deus autem cognoscitur in ea quod quid est, non confusè locum, sed distinctissime, vnde latius facile videtur posse solui, quæstio de qua disputari solet contra Scotum. Vtrum sit possibilis cognitio Dei quidditatiua saltem inadæqua, quæ non sit intuitiua sed abstractiua. Nec enim recte probari videtur esse impossibilem huiusmodi cognitionem ex eo quod existentia sit de essentiâ Dei. Nam sicut una pars essentia considerari sine altera potest, unum scilicet attributum sine altero, sic certum videtur quod attributum quolibet considerari potest, quin explicitè consideretur existentia; unde sequitur tantum, esse impossibilem cognitionem Dei quidditatiua adæquatam, quin cognoscatur existentia, sed non sequitur esse impossibilem cognitionem illam inadæquatam; præterquam quod cognitio esse potest abstractiua, quânius attingat existentiam: Vera igitur ratio cur implicet cognitio Dei quidditatiua quæ sit abstractiua, est; quia cognoscere Deum abstractiue est cognoscere per speciem creaturæ, sed nullâ creatura potest ostendere distincte sed confusè tantum quid sit Deus, cum eius perfectio infinita ab eo distet; ergo implicet cognitio abstractiua Dei quæ sit quidditatiua. Minor probatur, quia tunc cognitio quidditatis est confusa, quando fit per conceptus communes, non autem per conceptus proprios, cum autem Deus ex creaturis cognoscitur, cognitio hæc fit per conceptus tantum communes, non autem per proprios, ergo non potest esse cognitio distincta. Octauo ita est cognitio directa ut implicet eam esse reflexam supra se ipsam, ut fuisse probabo, l. c. 3.

Omnis co-
gnitio Dei
est intuiti-
ua si est
quiddita-
tiua.

SECTIO II.

An & quoniam visiones Dei sunt inæquales inter se.

Certum est primo Dei visiones tripliciter dici posse inæquales. Primo, intensiue si una Deum clarius attingat quam altera, atque adeo plures habeat gradus. Secundo individualiter si una eiusdem quidem in specie cum altera, sed substantiale tamen perfectionem habeat maiorem quam illa, non formalem eo quod non habeat aliud obiectum formale, sed materiale, co quod attingat plura obiecta materialia. Tertio specificè si essentialem differat ab altera, & tantum conueniat in ratione visionis intuitiue Dei.

Triplex
inæquali-
tas visio-
num.

Certum est secundò diversitatem specificam visionum Dei ex duplice capite oriri posse. Primo ex eo quod habeant principia effectiva diuersa, v. gr. visio producta per intellectum Angelicum; & visio producta per intellectum humanum habent principia specifica diuersa. Secundo ex eo quod habeant obiecta specifica diuersa. v. g. visio quia cognoscit in verbo plures creaturas, vel etiam diuersas perfectiones diuinæ, his positis.

Ex dupli-
capite po-
tentie orii.

Triplex de hac inæqualitate controversia est, 1. Vtrum haæ visiones sint aliquo modo inæquales, intensiue, aut alio modo. 2. Vtrum sint inæquales specificè, quando habeant principia effectiva diuersa. 3. Vtrum quando habeant obiecta diuersa.

S. I.

Vtrum inter visiones Dei aliqua sit inæqualitas intensiua.

N

Egauit iam olim inæqualitatē intensiua præmij, & beatitudinis essentia Iouin. & non ita pridem Lutherus eo quod sola iustitia Christi nobis imputata saluari nos velit. E Catholicis nullus eam negat, sed individualiter illi soli rei ciunt, qui negant individualiter eiusdem speciei posse differre plus quam numero.

Ratio dubitandi tota petitur ex Parabola vincere.

Matth.

Heretico-
rum error.

66 Disp. II. De Deo. Quæst. IV. Sect. II.

Matth. 20. nam ibi operarijs omnibus idem rependitur Denarius diurnus, quo certum est significari beatitudinem eternam, non autem vocationem ad gratiam, vt malè contendit Vaquez, quæ non datur vt merces operis, & conuentione facta, sed sola gloria. Eam autem dari omnibus æqualem intensu patet: ex eo quod primi vocati post laborem totius dicit, conqueri sibi meritò videntur, quod eandem habeant mercedem cum ijs, qui vna tantum hora laborauerunt.

Dicendum tamen primò, est visiones Dei esse aliquo modo inæquales tum intensu, tum entitatiu ac individualiter in diuersis beatis: atque adeò unum esse altero beatiorem tum essentialiter, tum accidentaliter.

Conclusio Catholica.

1. Pars certa & Catholica est: sic enim sæpè testantur scripturæ Matth. 13. Aliud dedit fructum trigeminum, aliud sexagesimum, aliud centesimum. Joan. 14. in domo patris mei mansiones multæ sunt: 1. ad Corinth. 13. unusquisque propriam mercedem accipit secundum laborem suum: & c. 15. sicut stella differt a stella in claritate, sic erit resurrectio mortuorum, alia omitto. Idem definitur in Concil. Florentino, in litteris vniuersis, & habetur communiter apud Patres, præsertim Hieronymum libris contra Iouin. Augustinum tract. 67. in Joan. Aperta ratio est: quia merces adæquatur merito, visio datur vt merces meritorum inæqualiū, ergo datur inæqualis.

Inæquali- tas indi- vidualis.

Secunda partis, de inæqualitate individuali ratio est: quia visiones quæ non differunt numero tantum, & intensu, neque differunt specificè, necessariò differunt entitatiu ac substantialiter; visio quæ Deus videtur sine ullis creaturis, non potest differre solum gradualiter, à visione quæ Deus videtur, cum creaturis pluribus, quia perfectio quæ nō est nisi gradualis, non facit vt noua videantur obiecta, sed tantum vt eadem obiecta videantur clarius. Deinde non possunt duæ illæ visiones solo differre numero, quia plus differunt visio Dei sine creaturis, & visio Dei cum creaturis, quæm duæ visiones Dei sine creaturis, sed duæ visiones sine creaturis numero differunt, ergo visio Dei cum creaturis, & visio Dei sine creaturis differunt plusquam numero. Non differunt specificè aliqui haberent diuersum obiectum primarium: ergo differunt individualiter, neque in contrarium opponi alia possunt, quæm quæ vniuersum probant esse impossibilem ullam distinctionem specificam minorem, & maiorem numericam.

Difficultas Parabolæ.

Ad parabolam autem de operarijs inæqualiter laborantibus in vinea, & æqualem in fine dies accidentibus mercedem. Resp. esse quidem in ea parabola multa obscurissima, in quorum explicatione interpres non parum laborant: sed non esse tamen difficile soluere id quod opponitur ex ea, contra inæqualitatem Beatitudinis: difficile primò est, quia si loquitur ibi Christus de æqualitate *præmij*, quomodo addierunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Vbi ponitur manifesta inæqualitas: si non loquitur de illa æqualitate, quid habent? Quod conquerantur primi vocati, aut quare addunt & pares illos nobis fecisti. Secundò est difficile, quia per illos operarios vel intelliguntur soli prædestinati, vel reprobri simul cum prædestinati: si soli electi quare? illos incipiens dicit Deus *an oculus tuus nequam est, tolle quod tuum est*, aut quomodo? inuenitur inter eos inimicorum; concluditque *multi sunt vocati pauci electi*, quasi dicat ex illis operarijs paucos electos esse, plures autem reprobos, quod si verum est. Quomodo? de omnibus illis dicitur reddere illis mercedem, & quidem dicuntur omnes eam accipere parem, quæ omnia magnam habent obscuritatem, in qua discutienda non est nobis nunc immorandum.

Satis autem nunc sit dicere, scopum parabolæ huius esse ostendere diuinæ gratie tantam efficaciam, vt ex quo tempore laborantes assequi possint præmium eorum, qui longo tempore laborauerunt, improporabat videlicet gentilibus, Iudæi quasi recens vocatis, neque patiebantur eos in merito, vel dignitate sibi æquari, quos vt redarguer Christus ostendit, eos vnius duntaxat hora labore tantopere mereri potuisse, vt prioribus æquari possent, vel eos etiam antecedere, non dicit ergo æqualem omnium vocationum esse mercedem si labor eorum & feroe inæqualis fuerit: sed tantum asserit æquale fore præmium vbi diuturnior fuerit labor, & minor feroe.

S. II.

*Vtrum visiones sint inæquales, quando intellectus
a quibus producuntur, differunt specie.*

Ratio dubitandi primò est, quia illæ visiones species differunt, in quibus sunt ordines essentiales. Prima dubitatio. species diuersi, sed visiones quæ sunt ab intellectibus species diuersis, habent ordines transcendentales species diuersos; nam actus vitalis semper ordinem dicit essentialiè ad potentiam à qua est, & omnis actio respicit essentialiter principium à quo pender: ergo actiones quæ sunt ab intellectibus species diuersis, differunt species.

Secundò, illæ visiones species differunt quæ habent obiecta formalia species diuersa, sed visiones procedentes ab intellectibus diuersis species, habent obiecta formalia diuersa, ergo differunt species. Probatur minor: obiecta formalia visionum sunt obiecta formalia intellectuum. Nam potentia non tendunt in obiecta nisi mediante actu, sed obiecta formalia, intellectuum distinctorum species, differunt species; certum enim est quod obiectum formale adæquatum intellectus Angelorum, species differt ab obiecto formali intellectus humani, ergo etiam obiecta visionum quæ sunt ab intellectibus distinctis species differunt.

Tertiò, quoties duæ causæ partiales simul concurrunt ad aliquem effectum, si vna earum, etiam instrumentalis sit perfectior quæm altera, effectus est semper perfectior; sed intellectus, & lumen concurrunt ad visionem vt causæ partiales: ergo quoties intellectus erit perfectior etiam visio erit perfectior. Maior videtur certa: nam maior perfectio instrumenti, sufficiens est ad ponendam in effectu inæqualitatem, v.g. eadem facultas visuæ cum perfectiori species, obiectum perfectius videt, quæm cum species imperfectiori; similiiter in operibus artefactis quo perfectius est instrumentum, eo effectus est perfectior: Confirmatur quia si sit idem habitus fidei tum in homine docto, tum in rustico, assensus fidei elicitus ab homine rustico erit imperfectior quæm habitus fidei a sancto Thoma elicitus, ergo licet causa obedientialiter agat, si tamen sit perfectior ager perfectius cum æquali lumine.

Dico secundo, quantumcumque intellectus species differant, eiusdem tamen species est Dei visio in omnibus beatis, neque vñquam perfectior est visio quoties intellectus perfectior æquale habet lumen gloriae, ita cum S. Th. & Thomistis assertum Vaquez. Suar. Arrub. contra Cajetan. Durand. Richard. Molin. Herice, Alarcon, & alios recentiores Theologos.

Ratio autem est: quia si perfectior est visio quando intellectus perfectior est cum æquali lumine: sequetur quod duo beati, æquale habentes meritum inæquale præmium haberent, & duos beatos inæquale habentes meritum, habere præmium æquale quod statim patet esse absurdissimum. Vtraque sequela patet: sicut enim Angelus, & homo vel Angeli duo diuersæ species æquales inter se meriti, vñus perfectius

Secunda dubitatio.

Tertia du- bitatio.

Conclusio.

Etius videbit Deum quam alter; quia aequaliter habebit lumen gloriae, intellectum autem perfectiorem.

Dices: ei qui perfectiorem habet intellectum, dari minus lumen gloriae, quam ei qui habet intellectum perfectiorem, sive visiones aequales esse. Sed contra: nam quantumcumque inaequalia sint lumina, si differantur species intellectus, visiones erunt inaequales specificè, deinde lumen gloriae primum est debitum beato tanquam perfectio intellectus, ergo ubi meritum est aequaliter, debet etiam lumen dari aequaliter, sed neque recte Molina respondebat, Dei essentiam moderari suum concursum secundum proportionem meriti nam causae in actu primo completa, Deus non denegat concursum sine miraculo, intellectus perfectior cum aequali lumine, est causa in actu primo completa ad visionem perfectiorem, ergo Deus sine miraculo non denegat illi concursum.

Duplex confirmationis.

Deinde confirmatur probatio primò, quia si visiones species differantur, quoties intellectus species differunt, sequeretur nullum esse Angelum qui non videat essentialiter perfectius Deum, quam videant Christus, & Beata Virgo, atque adeò sequeretur illum Angelum esse beatiorem quam Christum; nam visio est specificè perfectior, quando intellectus est specificè perfectior, intellectus autem Angeli specificè perfectior est humano intellectu Christi, in modo quod dicitur de visione dici etiam debet de amore; nam voluntas Angeli amorem habebit perfectiorem essentialiter, quam habeat voluntas Christi, & B. Virginis, atque adeò sequitur illum esse sanctiorem.

Confirmatur secundò, quia si ab intellectu perfectiori visio produceretur perfectior cum aequali lumine, sequeretur quod soli perfectioni naturali intellectus responderet aliquis perfectio supernaturalis visionis: si enim lumen intensum ut quatuor iunctum intellectui perfecto ut sex, si visio habeat sex gradus perfectionis sequitur duos esse gradus visionis debitos intellectui ratione solius perfectionis intellectus, nam illi non sunt debiti ratione luminis ut quatuor, ergo sunt debiti perfectioni solius intellectus pure naturali.

Ratio à priori.

Denique à priori ratio est, quia principia species diuersa lèpè concurrunt ad actiones & effectus eiusdem omnino speciei, quis enim dicat calefactionem à sole manantem specie differre à calefactione quae ab igne prodit: motum localem hominis, & bruti specie differre. Huiusmodi enim actiones essentialiter pendent à principijs à quibus sunt, & tamen nemo dixerit eas specie differre, quia non producent à principijs quatenus specie diuersis: in modo neque actiones & motus specificantur à principijs à quibus sunt, sed à terminis ad quos sunt. Altera etiam ratio est, quia omnes potentiae obedientiales ut sic eiusdem sunt speciei, quia idem habent obiectum formale.

Solutio plura dubitacionis.

Ad primam Respond. intellectus species diuersos, quando Deum vident non agere ut principia species diuersa, sed prout conueniunt in ratione generica intellectus eleuati: sicut sol & ignis quando calefacti, non agunt ut principia species diuersa. Vnde negatur quod visiones prodeentes à diuersis intellectibus, habeant ordines species diuersos, cum non respiciant sua principia ut species diuersa.

Ad secundam Respond. negando etiam quod visio Dei humana, & Angelica, habeant obiecta formalia species diuersa. Nam obiectum utriusque visionis est Deus prout est in se, sicut fides humana, & Angelica non differunt species, quia reuelatio est obiectum formale utriusque. Neque ad hoc ut potentiae vitales species differant necesse est ut earum singuli actus species differant, hæc igitur propositio debet distinguiri, obiecta formalia visionum, sunt

Tom. I.

obiecta formalia intellectuum, inadæquata concedo: adæquata nego. Fateor quod adæquata obiecta intellectuum specie distinctorum differunt species, non autem obiecta inadæquata, nam intellectus Angelicus etiam si multos habeat actus species differentes ab actibus intellectus humani, eos nimis ad quos habet potentiam completam, habet tamen alios multos eiusdem species; quia se extendit ad totum ad quod se extendit intellectus humanus.

Instabis quoties potentiae vitales differunt species, instantia, actus etiam carum species differunt, alioquin intellectus, & voluntas producere possent actus vitales eiusdem species.

Respond. disting. anteced. quoties potentiae vitales distinguuntur species, ita ut earum obiecta formalia distinguuntur adæquata, tories necesse est ut actus earum species differant concedo: quoties earum obiecta formalia inadæquata tantum distinguuntur nego. Nam potentiae specificantur per actus adæquatos, non per actus inadæquatos, verbi gratia intellectus, & voluntas ita species differunt, ut earum obiecta formalia sint adæquata distincta; obiectum enim intellectus est *verum*, & obiectum voluntatis est *bonum*: ideo actus intellectus, & voluntatis semper species differunt. Intellectus autem Angelicus, & humanus ita species differunt, ut obiecta earum formalia non sint adæquata diuersa, nam uterque respicit ens ut *verum*, ideoque non est necesse ut omnes eorum actus species differant.

Ad tertiam Respond. disting. maiorem, quoties duæ causæ partiales concurrunt simul ad eundem effectum, si una earum sit perfectior, effectus etiam est perfectior, si causa illa perfectior, ita eleuatur per alteram ut aequaliter semper agat, nego: si non eleuatur per alteram concedo, verbi gratia quando species in oculo est perfectior ideo perfectius videt oculus, quia species minus perfecta, impedit ne oculus exercere possit totum suum conatum: neque species perfectior oculum eleuat ut agat supra suas vires, at vero quando intellectus agit cum lumine gloriae, eleuatur ad agendum, & aequaliter semper agit nam intellectus perfectior non impedit ne lumen gloriae totum suum conatum exerat, quod idem dico de instrumentis artis. Vnde uno verbo dici potest illa omnia vera esse posse in causis naturaliter agentibus, non autem in ijs quæ agunt obedientialiter eo quod causa perfectior non agat nisi quantum eleuatur.

Ad confirmat. Respond. cum Vasque in assensu fidei duo esse, primum est apprehensio terminorum de quibus fertur iudicium, alterum est ipse assensus fidei, primum illud in homine docto perfectius erit quam in rusticō, secundum nunquam excedet perfectionem habitus fidei.

§. III.

Vtrum visiones Dei species differant quando earum obiecta species differunt.

Prout visio habere obiecta diuersa primò, si plures aut pauciores videat creaturas quam altera. Secundò si una videat vel unam personam sine altera, vel unum attributum tantum: altera vero videat omnes personas, & omnia attributa, queritur ergo quomodo visiones illæ species differant.

Ratio autem dubitandi est primò, quia quando aliqua res ordinem unum essentiale habet, quem dubitatio non habet altera, specie distinguuntur ab altera, visio quæ non videt nisi Deum non habet unum ordinem essentiale quem habet visio quæ terminatur ad Deum, & creaturas; hæc enim posterior visio per suammet essentiam exprimit creaturas in omnipotencia.

I 2 potencia

potentia & est ordo essentialis ad illas, ergo specie differet ab altera illa visione. Confirmatur quia si essent duas visiones quarum una patre exprimeret sine filio, altera filium sine patre, distinguenterentur specie, ex eo præcise quia diuersos haberent ordines transcendentes.

Secundo, si daretur forma intellectualis quæ ex sua natura esset principium intelligendi, & appetendi: altero vero esset tantum principium intelligendi, distinguenterentur specie, quia una caret ordine transcendentali, quem haberet altera, ergo duas visiones differunt specie, propter ordines transcendentes diuersos.

Tertio, visio quæ cognoscit creaturem in omnipotencia, exprimit in modo cognoscendi omnipotentiam diuerso modo quam illam exprimat visio quæ non cognoscit creaturem, ergo illæ visiones differunt etiam obiectis formalibus primariis, in modo visionem quæ diuersas cognoscit creaturem, diuersa cognoscunt attributa Dei, sed huiusmodi visiones diuersa cognoscunt attributa Dei, ergo specie differunt.

Conclusio. Dico tertio, visiones Dei, quæ terminantur ad creaturem specie diuersas differunt perfectione individuali non autem specificè, si autem terminarentur ad unam personam sine alijs vel ad unum attributum sine alijs specie differunt.

Prima pars ratio est quia, illud inter visiones ponere non potest distinctionem specificam quod non specificat visiones; sed creaturem visam in verbo, cum sint obiecta solum materialia, & secundaria, non specificant visiones: ergo quandiu idem videatur obiectum primarium, etiam si diuersa videantur obiecta secundaria, semper visiones sunt eiusdem speciei, cum solum obiectum formale visionum illas non specificet cum autem diuersitas illa visionum non sit tantum numerica (vt dixi) debet esse substantialis sed individualis.

Secunda pars evidens est: quia ubi sunt obiecta primaria diuersa, ibi sunt visiones diuersæ formaliter & specificè; sed si visiones ad diuersas terminentur personas, vel ad attributa diuersa, habebunt diuersa obiecta formalia: ergo erunt diuersæ.

Solutio prima diuersitatis. Ad primam Resp. visionem habere ordinem transcendentalem primarium, & formalem ad obiectum primarium, & formalem: ordinem autem secundarium, & materialem duntaxat ad obiectum secundarium, & materiale. Quamvis autem uterque ille ordo sit essentialis visioni, non sequitur tamen visiones specie differre, per ordines essentiales secundarios duntaxat & materiales, quia sicut obiectum secundarium, & materiale non constituit visionem in sua specie, sic ordo ille secundarius, & materialis, vel potius secundario tantum essentialis, & materialiter, non dat diuersitatem nisi materialem: ordo ergo quem visio Dei habet ad obiecta secundaria, essentialis est sed materialiter, & secundario, ideo non variat speciem visionum, unde.

Ad confirm. Resp. visiones illas differre specie quarum una respiceret patrem, altera filium; nam illæ haberent obiecta primaria diuersa atque adeo transcendentes ordines formaliter diuersos & primarios. Ad argumentum ergo totum, illa maior distinguitur, illæ visiones specie differunt quarum una ordine transcendentali caret, quem haber altera, si sit ordo essentialis, primarius & formalis concedo: si sit ordo essentialis secundarius & materialis, nego.

Solutio secunda. Ad secundam eadem Responsio est: nam forma illa quæ principium esset intelligendi simul & appetendi, & illa quæ principium esset duntaxat intelligendi, haberent ordines ad diuersa obiecta formalia, ideo specie different, visiones autem ad diuersas

creaturas habent ordinem ad diuersa tantum obiecta materialia.

Instabis, ubi est essentia diuersa ibi est species diuersa, sed ubi est ordo essentialis diuersus, est diuersa essentia, ergo & species diuersa.

Resp. disting. maiorem ubi est essentia formaliter, & primariò diuersa est species diuersa concedo: ubi est essentia materialiter solum, & secundariò diuersa ibi est species diuersa nego.

Ad tertiam Resp. candem semper distinctionem recurre, visio quæ in omnipotencia diuersas exprimit creaturem, exprimit omnipotentiam diuerso modo, formaliter & primariò nego: diuerso modo materialiter & secundariò concedo, similiter illæ visiones specie differunt quæ diuersa exprimit attributa Dei primariò & formaliter diuersa concedo, diuersa materialiter tantum & secundariò nego: cum cognoscuntur diuersæ creature in Deo, non cognoscuntur necessariò attributa primariò diuersa sed tantum secundariæ rationes eiusdem attributi, ut supra dixi.

SECTIO III.

Vtrum visio Dei sit, vel esse posse comprehendensua.

Solutio tertia.

Certum est primò comprehensionem sumi aliquando inpropiè, aliquid proprio: sumpta inpropiè significat aliquando cognitionem in quamcumque intellectus evidenter, ut possit comprehendere cum omnibus sanctis, id est evidenter cognoscere: aliquando adepctionem, seu assequitionem finis intenti, unde beati omnes dicuntur comprehensores, & inter dores Beatitudinis una est comprehensionis. Propriè autem sumpta comprehensionis, significat illam cognitionem, quæ sic adequata est obiecto cognito, ut nihil in eo sit quod lateat cognoscendum, id est ita ut nihil in obiecto sit cognoscibile, quod ab ea cognitione distincte non attingatur. Hanc autem veram esse significationem comprehensionis primò probari potest ex analogia comprehensionis corporeæ ac localis: loco enim dicitur comprehendendi corpus, quod sic est intra locum adæquatum, ut nihil eius sit extra illum locum. Deinde sic omnino explicare S. Patres, præsertim Augustin. epist. 112. c. 8. Aliud est (inquit) videre, aliud comprehendere, quandoquidem id videtur quod præsens circunscriptio sentitur: totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur ut nihil eius lateat videntem, alibi etiam vocat plenam & perfectam cognitionem ut in questiunc. de Trinit. & optimo l. 12. de ciuit. c. 18. ostendit adæquationem hanc obiecti, & cognitionis, quidquid (inquit) scientiam comprehenditur, scientiam cognitionem facit, id est ita adæquatur ut nihil obiecti sit extra, sed cognoscatur totaliter, aliorum patrum eadem mens est ut patet infra.

Certum est secundò, eas ad comprehensionem conditiones necessariò requiri, quæ necessaria sunt ut cognitionis sit omnino adæquata obiecto intelligibili cum autem in obiecto alia sit perfectio extensiva quia obiectum plures habet perfectiones saltem ratione distinctas: alia intensiva quia eadem perfectio obiecti v. g. sapientia, plures, vel pauciores habet gradus virtuales, atque adeo imperfectius vel perfectius potest intelligi: propterea duas conditiones vera comprehensionis requirit, prima est ut adæquetur intelligibilitatem obiecti extensiuam, adeo ut nihil sit in obiecto vel formaliter vel eminenter quod non cognoscatur, unum & indubitate cognitione: secunda ut adæquetur intelligibilitatem intensiuam id est cognoscatur obiectum quantum illud est cognoscibile quod sane quid sit difficillime video explicari: nam illud quantum est cognoscibile vel significat aliquid se tenens ex parte

Triple conditio.

parte obiecti, & sic significat tantum quod significabat prior conditio, quod nihil sit in obiecto quod non attingatur: vel significat perfectionem ipsius actus, & sic sensus erit quod comprehensio debeat esse cognitione intensissima & perfectissima qua de obiecto aliquo potest haberi, ut volunt nominales. Vnde sequeretur formicam esse tam incomprehensibilem quam Deum, cum nulla sit cognitione creatura formicæ, quam non possit dari perfectior, vel sensus erit quod principium cognoscens debeat esse tam perfectum, quam obiectum cognitum, ut videntur dicere quidam recentiores, que interpretatio inutiliter reddit questionem de incomprehensibilitate Dei per creaturas, cum euidens sit nullam cognitionem creatam esse posse tam perfectam, ac perfectus est Deus, vel sensus erit ille quem habet Arribal, ut cognitione sit tam clara, & euidens quam res est ex se intelligibilis, quod videtur non esse necessarium ad comprehensionem, cum hoc non sit necessarium, ut omnia cognoscantur quæ sunt in obiecto.

Verum constabit ex his quæ postea dicam quid significet cognoscere obiectum quantum est cognoscibile, ita nimur ut illud (quantum) partim se teneat ex parte obiecti, & significet cognoscere singulas Dei perfectiones, secundum omnes gradus virtuales intensionis quos habent, partim se teneat ex parte cognitionis, quæ totam perfectionem claritatis, & intensionis habeat ad quam obiectum ipsum mouere potest. Hoc enim est adæquare perfectionem intensiua ipsius obiecti.

His positis celeberrima inter Theologos difficultas est utrum visio illa Dei clara & intuitiva de qua dixi haec tenus, sit vel certè diuinitus esse possit comprehensionis & adæquata vbi video tria posse queri. Primo utrum reuera implicit ut visio aliqua Dei creata sit comprehensionis. Secundo utrum id implicit ex eo quod adæquari non possit perfectio extensiva Dei. Tertio utrum id implicit quod adæquari non possit perfectio intensiva.

§. I.

*Utrum visio aliqua creata, vel creabilis possit esse
Dei comprehensio.*

Anomæi.

Incomprehensibilitatem omnimodam Dei negarunt iam olim Eunomius & Anomæi, ut referunt Basilius, Nazianzen, Chrysostomus, alij ut Fulgentius, & Hugo, Victorinus, animæ Christi tribuere videntur omnimodam Dei comprehensionem: Denique Valquez licet Theologicè certum putet comprehendendi non posse Deum, negat tamen id esse de fide.

Triplex dubitatio.

Ratio dubit. esse potest primum, quia omne ens sumplex aut totaliter cognoscitur, aut ignoratur totaliter, Deus est ens summe simplex, & non ignoratur totaliter, ergo cognoscitur totaliter quod est comprehendendi. Confirmatur quia beati (ut diximus) vident omnia quæ sunt actu in Deo, ergo nihil est in Deo quod eos lateat.

Secundo, Deus non est magis incomprehensibilis, quam inuisibilis, sed ita est inuisibilis per vires naturæ, ut per potentiam obedientiale sit visibilis, ergo per potentiam etiam obedientiale eleuari potest creatura ut Deum comprehendat.

Conclusionis negatio.

Terter, nulla ratio probare potest impossibilitatem huius eleuationis, vel enim illa peteretur ex eo quod cognosci non possint omnia quæ sunt in Deo, & hoc non probatur esse impossibile: vel ex eo quod nulla cognitione creatura possit, esse tam perfecta in ratione cognitionis quam Deus est perfectus in ratione cognoscibilis, & hoc non probatur esse necessarium.

Dico primum, nulla est possibilis creatura cuius intellectus eleuari diuinitus possit ad Deum comprehen-

hendum & videtur esse omnino certum ex fide, ita cum S. Thoma, Bonavent. & Scoto censem vna cum ppter Theologi ferè omnes.

Primo enim evidenter id exprimitur in scripturis psalm. 17. *Posuit tenebras latibulum suum ex quo loco incomprehensibilitatem Dei probat Nazianz. orat. 1. Deum abyssus operit, cuius tenebra latibulum sunt, psal. 138. Mirabilis facta est scientia tua ex me, ut egregie ponderant Chrysostomus, homil. prima de incomprehensibili natura Dei, & Athanasius epist. ad solitarios, 1. ad Timoth. 6. *lucem habitat inaccessibilem, ut idem expendet Chrysostomus, homil. 3. Theodoret. in eum locum, Eccl. 1. sapientiam Dei precedentem omnia quis: inuestigavit: Concluditque unus est altissimus, creator omnipotens, & rex, &c. Ierem. 32. magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu, Iob. 11. forsitan vestigia eius comprehendes, & usque ad perfectum omnipotentem reperies, ut optimè interpretatur Gregor. 1. 27. Moral. cap. 4.**

Secundo accedit Patrum suffragium, Cyprianus in prologo de operib. Cardinalib. *Nec (inquit) immensitatis eius profundum, villa creatura, vel cœlestis, vel terrena metitur. Minucius in Octauio. Deus (inquit) nec videri potest, visu clarior est, nec comprehendendi potest nec estimari, sensibus maior est, infinitus, immensus, & soli sibi, quantus est, notus. Tertullianus in Apolog. c. 17. inuisibilis est etiam si videatur, incomprehensibilis, etiam si per gratiam representetur: inaccessibilis est humanis sensibus estimetur, adeo verus, & tantus est. Ceterum quod videri communiter, quod estimari potest minus est oculis quibus occupatur, & manibus quibus contaminatur, & sensibus quibus innenitur, quod verò immensum est soli sibi notum est. Hoc quod est; Deum estimari facit, dum estimari non capit, & ne dicas loqui Tertullianum de eo quod potest fieri naturaliter, Deus est incomprehensibilis (inquit) et si per gratiam representetur, alios omitto.*

Tertio enim Concil. Lateranensi cap. 3. *miter aperita definitio est, Deum esse immensum, aeternum, incommutabilem, incomprehensibilem, nam de illis omnibus attributis loquitur æqualiter: ergo signum est Deum eodem modo esse incomprehensibilem quod est incommutabilis, & aeternus, sum autem incomprehensibilitatem in sensu in quo eam sumunt communiter scholastici patet ex sequenti capite, vbi dicit Concilium se illam in eo sensu sumere, in quo sumit illam Petrus Lombardus & scholastici, ergo ex mente concilij patet esse omnino de fide quod Deus à nullo intellectu creabilis comprehendendi potest ut meritò pronunciatum sit a Chrysostomus, homil. 2. Manifestam esse insaniam, minimè ferendam dicere Deum nos posse cognoscere, sicut ipse se nonit.*

Quarto, ratio tamen Theologica quæ id efficaciter probet difficultas est. Argumentantur aliqui cum Caietano quia cognitione essentialiter finita non potest esse adæquata obiecto infinito; cognitione quælibet creatra est essentialiter finita: ergo non potest esse adæquata obiecto infinito, cuiusmodi est Deus, ergo non potest esse comprehensionis. Hæc ratio nihil probat quia dici possit satis esse, ad comprehensionem ut cognitione adæquetur obiecto in ratione obiecti, quamvis ei non adæquetur in ratione entis. Deinde inquit Recupitus, cognitione comprehensionis, & obiectum quod comprehenditur debet esse in eodem ordine specifico abstractionis à potentialitate & à materia, alioquin obiectum non adæquatur à cognitione. Sed hoc probari vix potest præsertim si agatur de potentia obedientiali & inde sequeretur quod Angelus superior comprehendendi non posset ab Angelo inferiore, ijs igitur & aliis huiusmodi omissis.

Ratio proponi hoc modo potest, nulla creatura possibilis comprehendere potest Deum etiam propter ratio.

Scripturæ.

Patres.

Concilium Lateranense.

Rationes minus efficaces.

I; eleuata;

70 Disp. II. De Deo. Quæst. IV. Sect. III.

eleuata, si non possit eius cognitio esse adæquata perfectioni eius tum extensiæ tum intensiæ, sed nulla creata cognitio potest adæquare perfectionem extensiæ, aut intensiæ, Dei, ergo nulla cognitio creata potest esse comprehensiæ. Vtraque propositiæ examine indiget quoad vitramque partem, de qua mox dicam.

Solutio
dubitatio-
rum.

Ad primum Resp. ens summè simplex quod est virtualiter multa posse cognosci partialiter, & ignorari partialiter. Imò aliud est cognosci totum, aliud totaliter cognosci. Quamvis omnia cognoscerentur quæ sunt in Deo, non sequeretur tamen comprehensiæ, quia non cognosceretur totaliter ut statim constabit.

Ad secundam Resp. negando Deum eo modo esse incomprehensibilem, quo est inuisibilis ut patebit ex sequentibus vbi respondebitur etiam ad tertiam.

S. II.

*Vitrum implicet Dei comprehensiæ ex eo quod ad-
equari non possit perfectio exten-
sua Dei.*

Primum itaque rationis allata membrum erat: esse necessarium ad Dei comprehensionem ut cognoscantur omnia quæ sunt in Deo tum formaliter tum eminenter, atque ita ut cognoscantur omnes creature possibiles, & omnia decreta Dei atque ad eum futura omnia, & existentia. Hoc autem esse impossibile quod vitramque difficultatem habet non leuem.

Prima du-
bitatio.

Primò, enim creatura non sunt aliquid Dei, ergo potest sine illis cognosci adæquatè Deus. Deinde comprehendendi potest Deus quamvis non cognoscantur omnia possibilia, si causæ creatæ possunt comprehendendi quamvis non cognoscantur omnes effectus ab iis producibiles; sed causa creatæ comprehendendi possunt sine suis omnibus effectibus, alioqui nullus Angelus posset se ipsum comprehendere, quia non potest cognoscere suas omnes cognitiones, ergo Angelus tam sibi ipsi erit incomprehensibilis quam Deus. Imò nec ab alio Angelo comprehendendi poterit, si enim Gabriel comprehendatur à Michaële, poterit Gabriel cognoscere hanc sui comprehensionem, atque ita illa cognitio cognoscet se ipsum. Denique Angelus, si comprehendat formicam cognoscere debet infinitos effectus quos per potentiam naturalem, aut obedientialem producere illa potest.

Secunda
dubitatio.

Secundo, si eo magis penetraretur Deus, quo plures cognoscuntur creature, sequeretur non posse cognosci creature infinitas in Deo nisi per cognitionem infinitam, quod communiter non admittitur; quia si potest finitam cognitione cognosci Deus infinitus, possunt finitam cognitione cognosci creature infinitæ. Probatur tamen maior tunc cognoscitur Deus cognitione infinitæ quando infinitè penetratur, sed cum infinitæ cognoscuntur creature in Deo infinitè Deus penetratur, ut constat ex supra dictis, ergo si cognoscantur infinitæ creature, cognitio est infinita.

Tertia du-
bitatio.

Tertio, nulla ratio probat esse impossibile, ut cognoscantur omnia possibilia, & omnia tum futura, tum existentia in Verbo, ergo ex eo capite non implicat comprehendendi Deum. Probo antecedens tota ratio quæ assertur est, quia nulla visio potest videre se ipsum sed visio necessariò cognoscit se ipsum alioqui non est perfecta beatitudo, quæ debet cognoscere se perpetuè duraturam. Deinde non implicat ut potentia intellectuæ cognoscat se ipsum, etiam si dicat ordinem transcendentalem ad obiectum, ergo etiam cognitio cognoscere potest se ipsum etiam ordinem habeat ab obiectum. Imò cum dico Deus cognoscit omnia possibilia cognitione cognoscit se ipsum, cum ipsa sit unum ex possibilibus. Deniq; sequeretur quod etiam in Deo cognitione esse non posset directa simul,

& reflexa, quia etiam in Deo implicat ut eadem cognitione sit prior se ipsa, & darentur reflexiones actu infinitæ.

Dico primò, ad Dei comprehensionem requiritur cognitione creaturarum omnium possibilium in Verbo, quæ cognitione est simpliciter impossibilis. Ita communiter Theologi cum S. Thoma hic art. 8. & 3. p. q. 10. art. 2. Bonavent. in 3. disti. 14. quæst. 3. art. 2. Scot. o quæst. 2. Suare, Valque.

Conclusio

Prima partis Ratio difficilis non est, quia necesse est ad comprehensionem, ut nihil Dei lateat cognoscendum, sed si non videantur creature omnes possibiles, aliquid erit Dei quod lateat cognoscendum, nam id quod continetur eminenter in Deo est aliquid Dei, imò & respectus omnes quos habet Deus ad creaturas sunt aliquid Dei, idea omnes sunt aliquid Dei; potentia Dei prout facta singulorum in particulari est etiam aliquid Dei; sed cognosci ea non possunt quin cognoscantur saltem abstractiæ creature omnes possibiles ergo ut Deus comprehendatur illæ cognosci debent. Confirmatur quia tunc causa comprehenditur quando penetratur perfectissimè, sed si non cognoscantur omnes effectus ab ea producibiles, non cognoscetur, neque penetrabitur modo perfectissimo, ergo non comprehendetur. Et hæc etiam Ratio probat debere cognosci ad comprehensionem Dei omnia futura, & existentia quæ negabam videri visionis Dei. Probatur quia implicat perfectè comprehendendi Deum, quin videantur omnia quæ sunt actu in Deo, sed omnia decreta libera sunt actu in Deo, & scientia omnium futurorum ac existentium ergo qui comprehendit Deum, debet videre omnia Dei decreta, & omnem illam scientiam, sed implicat videri decreta singula, & scientiam totam visionis quin cognoscantur omnia futura & existentia: ergo illorum etiam cognitione ad comprehensionem necessaria est. Etiam si verè dixerim existentiam Dei non magis penetrari quod perfectionem essentialiæ cognitione decreto libero, nam cum hoc etiam sit in Deo, non potest comprehendendi Deus quin illud etiam cognoscatur, cum ad comprehensionem exigatur penetratio existentia quod omnia quæ sunt in ipsa.

Secunda pars quod huiusmodi cognitione omnium possibilium, & existentium sit impossibilis probata est fusius tercia parte. Ratio autem erat præcipua, quia illa cognitione quæ videret omnia possibilia, & existentia distinctè, se ipsum etiam distinctè ac in actu signato videret. Quod esse impossibile ostendebam, cum Scoto, Gabriel, Ocham, Hurtad. Recupit. contra Suarem, Salam, & multos recentiores.

Probatur autem breuiter, quia omnis cognitione creata refertur transcendentaliter ad obiectum non solum primarium, sed etiam secundarium; implicat enim ut obiecto mutato, immutata maneat, sed implicat ut aliquid ordinem dicat transcendentaliter ad se ipsum, ergo implicat ut cognitione creata reflexè cognoscatur se ipsum. Deinde implicat ut aliquid sit prius se ipso, sed obiectum est prius cognitione, cum sit forma extrinsecè specificans cognitionem saltem secundariò, si non sit obiectum primarium, & sit etiam mensura cognitionis; mensuram autem certum est esse priorem mensurato: ergo non potest aliquid esse cognitione sui ipsius. Præterea implicat aliquid esse tendentiam ad se ipsum alioqui ester terminus simul & via quod implicat, sicut implicat ut aliquid simul sit in via, & in termino viae. Neq; recurrere licet ad diuersas formalitates, sic enim erunt admittenda in eadē cognitione formalitates actu infinitæ. Nam cognitione prout est terminus distinguitur à se ipsa prout est via, & cognitione ut directa distinguitur à se ipsa prout est reflexa, vnde sequitur processus infinitus. Nam cognitione prout est terminus formaliter, cognoscit, ergo per aliquid

Implicat
cognosci
omnia
possibilia.

quid distinctum formaliter, illud distinctum cognoscitur, ergo rursus per aliquid distinctum, & sic in infinitum. Rursus dabitur cognitio extra collectionem omnium cognitionum quod implicat. Nam datur per te cognitio cognoscens omnes cognitiones, sed ut sic distinguitur formaliter ab omni cognitione, ergo datur formaliter aliqua cognitio extra omnem cognitionem. Denique argumentum Recupiti est etiam efficax, implicat intellectio identificata cum intellectu creto, ut probabo in materia de Angelis, ergo implicat intellectio identificata cum re intellecta, tota enim ratio cur intellectio identificari non possit cum intellectu est quia intellectus est aliquid prius, & causa intellectus: quod etiam conuenit obiecto ut ostendit.

Valentque rationes illae omnes pro cognitione omnium existentium ut patet. Et potest præterea probari si visio videret se ipsam, videret etiam se perpetuò duraturam, unde illa visio cum essentialiter sit vera, ex sua intrinseca ratione haberet ut postquam facta est nunquam destrueretur à Deo, & hanc non esse necessitatem solum consequentem probabam; quia implicat ut Deus entitatem huius visionis ponat in rerum natura, quin decernat illam in aeternum conseruare.

Aliæ rationes. Eandem impossibilitatem cognitionis possibilium video aliter probari à recentioribus, v. gr. quia cognitio illa quæ adæquaret infinito non posset esse finita, sed aduersari negabunt esse impossibile: ut detur infinita cognitionis: imo & negabunt esse necesse, ut cognitionis omnium possibilium in se ipsis sit infinita ut dicam statim. Sed inquires tam implicat ut creatura sciat omnia quæ Deus scit, quæ ut facere possit omnia quæ Deus potest facere. Negari potest paritas, quia implicat ut creatura posset se ipsam primo producere. Deniq; probat Arrubal, quia ordo transcendentalis determinatus, & indiuiduus, debet habere terminum determinatum quem respicit essentialiter. Sed omne possibile in particulari non est aliquid determinatum, ergo non potest dari ordo transcendentalis ad illud.

Solutio prima du. ditationis. Ad primam Respon. creaturas non esse aliquid Dei contentum in eo formaliter, sed esse aliquid, Dei, contentum in eo eminenter, cuius etiam cognitionis exigitur ad comprehensionem. Nam si vulgaris tantum sit comprehensionis causa non est quidem necesse ut cognoscantur omnes effectus quos illa potest per potentiam obedientiam producere, sed est necesse ut cognoscantur omnes quos potest producere per potentiam naturalem, modò illi nouam aliquam causæ perfectionem afferant cuiusmodi sunt illi omnes effectus qui specie differunt, vel qui possunt simul produci. Illi autem effectus qui possunt successiue produci, & solo inter se numero differunt non debent necessariò cognosci quoties comprehenduntur causa: hinc sit ut cōprehendi à nullo intellectu possit Deus, quia nō posuit cognosci omnes effectus specie diuersi, vel etiam solo numero distincti qui produci à Deo possunt simul. Fateor quod Angelus se ipsum nequit comprehendere naturaliter; potest autem supernaturaliter cognoscere suas omnes cognitiones naturales atque ita se ipsum comprehendere, quamvis cognitionis illa supernaturalis non attingat se ipsum similiter si Gabriel comprehendatur à Michaële, cognoscetur à Michaële omnes cognitiones naturales Gabrielis, non autem supernaturales, atque adeò Gabriel comprehensionem hanc sui non poterit attingere per actum naturalem, alioqui cognitionis attingeret se ipsum, sed poterit illam supernaturali actu cognoscere, quia cognitionis illa supernaturalis non cognoscatur eo actu quo Michaël Gabrielem comprehendebat. Formica non potest producere simul effectus infinitos numero diuersos, neque infinitos effe-

ctus distinctos specie, ideoque comprehendendi potest quin cognoscantur infiniti effectus.

Ad secundam Resp. Deum infinitè penetrari ab eo qui cognoscit infinitas creaturas in Verbo, sed nego requiri ad penetrationem hanc infinitam cognitionem Arithmeticè infinitam, sufficit enim cognitionis infinita æquivalenter & Geometricè. Vnde dico posse per cognitionem entitatiè finitam cognosci comprehensionis creaturas infinitas quia si Deus infinitus videri potest visione finitam, multò magis videri possunt visione finitam infinitæ creaturæ cum sit eadem prorsus ratio. Neque valet hic argumentum calculatorum (ut dixi) nam quo plures cognoscuntur creaturæ, eo maior est Geometricè perfectio cognitionis, non Arithmeticè, id est non per plures gradus sed in diversa specie.

Instabis potentia quæ facere potest infinita etiam *Instantia*. syncategorematicè, est infinita categorematicè, cum non aliter probetur infinitas potentiae diuinae, vel etiam meriti Christi. Ergo cognitionis quæ attingit infinita est infinita.

Resp. manifestam esse disparitatem quia potentia productiva necessariò continet formaliter, vel eminenter effectus quos potest producere, ideoque infinita esse debet si producere potest infinita. Cognitionis autem cum non contineat obiecta quæ cognoscit, finita esse potest, quamvis cognoscatur infinita.

Ad tertiam Resp. satis ostensum est quod sit impossibile ut visio cognoscatur distinctè se ipsam. Beatus ex vi sua visionis est beatus essentialiter non integraliter; cognoscere se esse beatum non pertinet ad essentialiæ beatitudinem, sed ad integræ illius complementum; est enim aliquid conaturaliter debitum beatitudini, & ab illa fluens. Intellectus potest cognoscere se ipsum, cognitionis autem se ipsum non potest cognoscere quia intellectus non dicit ordinem essentialiæ ad obiectum hoc vel illud in particulari quod attingit, sed ad obiectum suum adæquatum quæ est ratio communissima entis, atque adeò quando se ipsum cognoscit, non dicit ordinem ad se ipsum, nec est prior se ipso. At vero cognitionis transcendentaliter refertur ad obiectum quod cognoscit, & illud presupponit, ideo est necesse ut se ipsum non cognoscatur distinctè, & in particulari: confusè autem, & subvniuersali aliqua ratione se ipsum potest cognoscere, quia tunc non refertur ad se ipsum. De cognitione diuina quæ ab obiecto non specificatur dilpar ratio est.

S. III.

Vtrum implicet Dei comprehensio ex eo quod adæquari non possit perfectio intentionis Dei.

*A*lterum probationis allatae membrum erat, exigui ad comprehensionem ut non tantum cognoscatur totum quod est in obiecto, tum formaliter, tum eminenter, sed etiam ut obiectum cognoscatur quatum est cognoscibile, id est ut cognitionis totam habeat perfectionem claritatis, & intensiæ, ad quam obiectum mouere potest: esse autem impossibile ut Deus cognoscatur quantum est cognoscibilis quod sanè videtur difficultius, quæ membrum præcedens.

Primum enim ad comprehensionem nihil ex August. aliud exigitur, quæ ut nihil obiecti lateat cognoscere, sed si cognoscantur omnia quæ sunt in Deo formaliter, & eminenter, nihil obiecti latebit cognoscere, ergo comprehendetur Deus quamvis non cognoscatur quantum est cognoscibilis. Confirmatur quia nomen comprehensionis à corporali comprehensione ad spiritalem translatum est, sed ut vim corpus comprehendat aliud corpus, non requiritur *æqualitas*

Prima du. ditatio.

72 Disp. II. De Deo. Quæst. IV. Sect. III.

æ qualitas nobilitatis, glōbus enim sepeus comprehendere potest aureum ergo vt comprehendatur Deus æ qualitas cognitionis non requiritur.

Secunda dubitatio.

Secundo, si comprehensio est cognitio quā cognoscatur obiectum quantum est cognoscibile sequitur formicam à nullo intellectu creatae comprehendendi posse; nam Angelus, v. g. non potest cognoscere formicam quantum est cognoscibile: nullus enim Angelus est ita perfectus vt non possit dari alius perfectior cognoscitius formica. Imo illa cognoscibilis est à Deo infinita cognitione, & sicut exigit ab eo fieri ab eo exigit cognoscere. Neque satis est dicere cum Herice; formicam non exiger e cognosci à Deo cognitione vt infinita, sed vt finita: nam formica essentialiter pendet à Deo, vt Deo, & essentialiter infinito, ergo exigit cognosci à Deo vt Deus est, ergo cognitione infinita.

Tertia dubitatio.

Tertio, si ad comprehensionem exigitur vt obiectum cognoscatur quantum est cognoscibile, requiritur vt principium cognoscens, sit tam perfectum, quam obiectum cognitum: hoc autem falsum est quia sic neque diuinitus poterit Angelus inferior comprehendere Angelum superiorem. Neque satis facit Ariaga cum ait elevari posse diuinitus Angelum inferorem vt producat cognitionem æqualem illi quam produceret Angelus superior: instat enim potest principium cognoscens tunc esse imperfectius obiecto cognito. Recurrit ergo ad perfectionem cognitionis; & quare cur Deus non possit cognosci cognitione adeo perfecta vt per illam comprehendatur.

Conclusio.

Deo tertio, ad veram comprehensionem essentialiter exigitur vt obiectum cognoscatur quantum est cognoscibile: id est vt cognitio tantam habeat perfectionem in ratione cognitionis, seu tantam intentionem & claritatem quam ex se obiectum dare potest cognitioni quam specificat. Ita S. Thom. pluribus locis quem sequuntur Thomistæ omnes cum Suarez, Molin, Herice, Arrub, contra Vasques, Hurtad, Alarcón.

Ratio.

Ratio est, quia vt obiectum comprehendatur, necesse est vt adegueatur intelligibilitas intensua obiecti cognitionis: si enim cognitione non adæquet illa, iam non erit cognitione adæquata obiecto; sed si non cognoscatur obiectum quantum est cognoscibile, non adæquabit intelligibilitatem eius intensiuam: ergo non erit comprehensionis. Minor declaratur ex doctrina S. Thomæ, quia quo perfectior est aliqua entitas obiecti eo etiam perfectior est eius intelligibilitas, & amabilitas, id est vis quam habet, ad specificandam sui cognitionem in intellectu, & ad excitandum amorem in voluntate; ergo vt adegueatur intelligibilitas obiecti necesse est vt cognitione habeat totam perfectionem quam obiectum dare potest cognitioni, alioqui non est adæquata obiecto, sicut effectus non dicitur ad effectus cause, qui minor est virtute ipius causa, & declarari potest primò ex rebus sensibilibus. Nam qui idebiles habet oculos etiam si videat omnes partes solidis, non videt tamen illum quantum est visibilis, quia non adæquat visibilitatem eius, cum eius visio non habeat totam claritatem cuius sol potest esse fundamen-tum, tunc enim sol non illi appetet quantus est, unde argumentor tunc non comprehenditur obiectum, quando non potest discerni quantum illud sit, sed quod non cognoscitur quantum est cognoscibile non potest discerni quantum illud sit, vt de sole dixi ergo non comprehenditur. Secundò declaratur quia obiectum cognosci potest totum, vel per scientiam vel per opinionem & fidem, nunquam autem dicitur comprehendendi quandiu sola fide, aut opinione cognoscitur, quia non cognoscitur quantum est cognoscibile, cum possit ex se generare cognitionem scientiam.

tificam: ergo requiritur ad comprehensionem vt obiectum cognoscatur quantum est cognoscibile.

Ad primam Resp. satis probatum esse quod ad comprehensionem non sufficit vt nihil obiectum latet cognoscere, nisi cognitione totam habeat claritatem & perfectionem ad quam obiectum ex se potest mouere, quia non cognoscetur obiectum quantum est intensum, sed duntaxat quantum est extensum cognoscibile. Neque valet argumentum à corpore comprehensione quæ localis solum est, neque intima penetrationem exigit quam requirit spiritualis comprehensionis.

Ad secundam Resp. formicam comprehendendi posse ab Angelo, quia cognitione Angelii potest habere totam perfectionem & claritatem quam formica dare potest cognitioni vt cognoscatur quanta sit, perfectio autem illa maior cognitionis quæ in Deo est non oritur à formica, sed à cognoscente. Ad hoc vt obiectum comprehendatur noti dixi esse necesse vt cognoscatur obiectum tam perfectè quam potest cognosci, sed tam perfectè quam exigit cognosci specificando ipsam cognitionem. Nam perfectio cognitionis, quæ solum oritur à principio cognoscente, impertinens omnino est ad comprehensionem, perfectio autem cognitionis quæ oritur ab obiecto specificante actu, necessaria omnino est, vt adæqueatur intelligibilitas obiecti.

Ad tertiam liquet ex dictis quod perfectio principij cognoscens, ad comprehensionem nihil facit, si aliunde cognitione totam habeat perfectionem quam obiectum specificans ei dare potest.

Sequebatur vt adderemus inuisibilitati, & incomprehensibilitati Dei, eius ineffabilitatem, quomodo scilicet nullum dari Deo possit nomen quod ipsum significet. Sequitur autem ex his quæ hæc tenus dicta sunt: Primo, nullum nomen imponi posse Deo à viatoribus, quod significet, vel Deo, vel beatis, vel viatoribus Deum comprehendere aut quidditatiu, quia viator conceptum (vt dixi) habere de Deo non potest quidditatiu, aut comprehensionem, sed imponere nemo potest nomen rei cuiusdam, nisi iuxta modum quo illam concipit, ergo viator nullum imponeret potest Deo nomen quo significetur quidditatiu, aut comprehensionem; quamuis sine dubio imponere illi possit nomen significans Deum propriè, sed confuse tantum, non quidditatiu. Sequitur secundò beatos imponere posse Deo nomen quo significetur ipsis beatis quidditatiu, non quo significetur eo modo viatoribus, quia beati cognoscunt quidditatiu Deum, ergo formare possunt aliquod nomen quo inuicem loquentes Deum significant quidditatiu, non quod illud nomen per se representet Deum quidditatiu quod dixi esse impossibile, sed quod iis qui cognitionem habent quidditatiu Dei hoc representet. Ipsi autem viatoribus nomen illud non significaret Deum quidditatiu, quia illis ea cognitione non potest conuenire. Sequitur tertio quod neque ipse Deus imponere sibi possit nomen per quod significetur illi creaturæ comprehensionem. Habet autem nomen per quod ipse sibi eo modo representetur, & de facto huiusmodi nomen eius, est sine dubio verbum eius. Creaturis ipsis etiam viatoribus significari Deus ipse potest nomine aliquo imposito à Deo per quod tamen neque comprehensionem, neque quidditatiu significetur, perfectissimo tamen quodam modo representatur quantum potest representari creaturis, quod libenter dicere esse nomen. *DISP. V.* Nisi vni tantum diuina persona addictum esset.

Solutio secundæ.

Solutio tertiae.

Ineffabilitas Dei.